

P a r k   p r i r o d e

Velebit

PLAN UPRAVLJANJA

Gospić, kolovoz 2007.

Nakladnik:

Ministarstvo kulture Republike Hrvatske

Za nakladnika:

Mr.sc. Božo Biškupić

Urednik:

Zoran Šikić

Tehnički urednici:

Melani Marković, Ivan Tomljenović, Kornelija Pintarić

Lektura i korektura:

Apostrof d.o.o.

Fotografije:

Arhiva Javne ustanove "Park prirode Velebit"

Grafičko oblikovanje i priprema za tisak:

Ermego d.o.o.

Tisak:

Arcode d.o.o.

Naklada:

200 primjeraka

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem XXXXXX

ISBN 978-953-

Izrada Plana upravljanja financirana je u okviru Projekta očuvanja krških ekoloških sustava (KEC), sredstvima darovnice (IBRD GEF TF 050539 HR) Globalnog fonda za zaštitu okoliša (GEF) putem Međunarodne banke za obnovu i razvoj (IBRD) te sredstvima Ministarstva kulture Republike Hrvatske.

Republika
Hrvatska
Ministarstvo
kulture
Republic
of Croatia
Ministry
of Culture

Izrađivači Plana upravljanja Parkom prirode Velebit

Javna ustanova Park prirode Velebit

- Ivan Tomljenović dipl.ing, ravnatelj
- mr.sc. Ana Brkljačić, viši stručni savjetnik, biolog
- Kristijan Arbanas dipl.oec., tajnik
- Ivana Svetić dipl.oec., voditelj promidžbenih djelatnosti
- Neven Mileusnić, dipl. učitelj, stručni suradnik voditelja promidžbenih djelatnosti
- Tomislav Rukavina, glavni nadzornik
- Josip Tomaić ing. lovstva, nadzornik druge vrste
- Mario Šaban oec., nadzornik druge vrste
- Milan Vukelić, nadzornik treće vrste
- Josip Frketić, nadzornik treće vrste
- Goran Jurković, nadzornik treće vrste
- Ivana Maras, dipl.ing.šum., stručni suradnik šumar

Projekttni tim Agriconsulting, Italija

- Hana Blašković, direktorica projekta
- Paolo Viskanić, voditelj Agriconsulting tima za komponentu Biološke studije
- Sanja Tišma, lokalni koordinator (IMO)
- Željko Kramarić, stručnjak za izradu planova upravljanja
- Silvija Kipson, suradnica na izradi planova upravljanja
- Andrea Ruk, tajnica i prevoditeljica
- Luigi Boitani, međunarodni stručnjak za izradu planova upravljanja
- John Grainger, međunarodni stručnjak za izradu planova upravljanja
- Peter Howard, međunarodni stručnjak za izradu planova upravljanja

Terenska istraživanja

Tim za floru

- Toni Nikolić, koordinator tima za floru (PMF)
- Milenko Milović
- Marija Pandža
- Nenad Jasprica
- Mirko Ruščić
- Sven Jelaska
- Nina Vuković, unos podataka

Tim za faunu

- Nikola Tvrtković, koordinator tima, zoolog, stručnjak za šišmiše (HPM)
- Igor Pavlinić, stručnjak za šišmiše
- Draško Holcer, stručnjak za šišmiše
- Nenad Vajdić, terenski suradnik za faunu
- Marijana Vuković, zoolog, krška i šumska fauna, viši preparator, inventarizacija noćnih leptira
- Martina Šašić, entomolog
- Franjo Perović, entomolog, inventarizacija vodenih kukaca
- Iva Mihoci, entomolog
- Mladen Vajdić, viši preparator, inventarizacija noćnih leptira

- Vesna Tutiš, koordinatorica ornitološkog tima, ornitolog, Zavod za ornitologiju, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
- Jelena Kralj, ornitolog, Zavod za ornitologiju
- Davor Ćiković, ornitolog, Zavod za ornitologiju
- Dragan Radović, ornitolog, Zavod za ornitologiju
- Sanja Barišić, ornitolog, Zavod za ornitologiju
- Ivan Budinski, vanjski suradnik Zavoda za ornitologiju, ornitolog/prstenovač
- Krešimir Mikulić, vanjski suradnik Zavoda za ornitologiju, ornitolog/prstenovač
- Darko Ivan Grlica, vanjski suradnik Zavoda za ornitologiju, terenski suradnik
- Đuro Huber, koordinator tima za velike zvijeri
- Josip Kusak, član tima za velike zvijeri
- Tomislav Gomerčić, član tima za velike zvijeri
- Goran Gužvica, član tima za velike zvijeri

Tim za biospeleologiju

- Jana Bedek, biospeleolog, koordinatorica tima (HBSD)
- Roman Ozimec, biospeleolog
- Branko Jalžić, biospeleolog
- Martina Pavlek, biospeleolog
- Helena Bilandžija, biospeleolog
- Marko Lukić, student biologije
- Predrag Rade, speleolog
- Hrvoje Cvitanović, speleolog

GIS/IT

- Marija Bajica, koordinatorica tima (Oikon)
- Siniša Tkalčec
- Josip Križan
- Martina Jelinić
- Zoran Gregurić

Tim za staništa

- Vladimir Kušan, pokrov zemljišta
- Zrinka Mesić
- Hrvoje Peternel

Jedinica za provedbu Projekta očuvanja krških ekoloških sustava (KEC)

- Kornelija Pintarić, voditeljica projekta KEC
- Dijana Juroš, programska koordinatorica
- Stella Šatalić, voditeljica za biološku raznolikost (studeni 2002. – siječanj 2007. godine)
- Mirjana Stjepanović, stručnjak za nabavu i financije (rujan 2002. – ožujak 2007. godine)
- Melani Marković, stručna suradnica (ožujak - prosinac 2007. godine)
- Ana-Antonija Barić, stručna suradnica
- Marijana Uzelac, stručnjak za nabavu i financije (ožujak – prosinac 2007. godine)

Riječ izdavača

Ministarstvo kulture i Svjetska banka, s ciljem unapređenja upravljanja zaštićenim područjima, a posebno radi očuvanja krških ekoloških sustava Republike Hrvatske, proveli su u razdoblju 2003.-2007. Projekt očuvanja krških ekoloških sustava (*Karst Ecosystem Conservation –KEC*), financiran sredstvima Fonda za globalni okoliš (GEF). U okviru Projekta izrađeni su planovi upravljanja Nacionalnog parka Risnjak, Nacionalnog parka Plitvička jezera, Nacionalnog parka Paklenica, Nacionalnog parka Sjeverni Velebit te Parka prirode Velebit.

Obveza izrade plana upravljanja za nacionalne parkove i parkove prirode proizlazi iz Zakona o zaštiti prirode (Narodne novine 70/05), koji određuje sadržaj plana upravljanja i način njegova donošenja. Planovi upravljanja parkovima obuhvaćenim KEC-om prvi su planovi upravljanja za zaštićena područja izrađeni u Republici Hrvatskoj. Format ovog Plana upravljanja te metodologija njegove izrade dogovorena je na radionicama projekta KEC uz sudjelovanje brojnih dionika u razdoblju od 2003. do 2007. godine.

Plan upravljanja sastoji se od kratkog i sažetog strateškog dokumenta kojim se razrađuju strateški ciljevi i smjernice upravljanja, te od akcijskih planova. Akcijski planovi razrađuju strateške smjernice upravljanja i detaljno određuju način upravljanja na terenu te slijede viziju, misiju, politiku i opću strategiju upravljanja određenu planom upravljanja.

Planovi upravljanja pripremljeni su na temelju postojećih stručnih studija i podataka o stanju svakog pojedinog parka, a izvršena su i brojna dodatna istraživanja flore i faune te staništa, posebno u krškom podzemlju. Prikupljena je i uvažena dokumentacija iz područja prostornog planiranja, stanja lokalnog gospodarstva, prije svega turizma te su održana mnogobrojna i stalna savjetovanja sa stanovništvom i dionicima u Parku i oko njega u svakoj fazi izrade Plana upravljanja. Vizija, misija i ciljevi Plana upravljanja predstavljeni su široj javnosti svake godine na godišnjim radionicama projekta KEC u organizaciji Ministarstva kulture i javnih ustanova koje upravljaju ovim zaštićenim područjima.

Plan upravljanja Nacionalnog parka Risnjak, Nacionalnog parka Plitvička jezera, Nacionalnog parka Paklenica, Nacionalnog parka Sjeverni Velebit te Parka prirode Velebit izradio je tim tvrtke Agriconsulting iz Rima, u suradnji s hrvatskim stručnjacima te uz aktivno sudjelovanje uprava parkova. Vjerujemo da će planovi upravljanja iz KEC-a biti dobar obrazac za razvoj ovih strateških dokumenata u drugim hrvatskim zaštićenim područjima.

Ministarstvo kulture posebno zahvaljuje timu Svjetske banke na vođenju projekta i prenošenju međunarodnih iskustava djelatnicima Ministarstva i javnih ustanova što je doprinijelo osposobljavanju domaćeg kadra za provedbu međunarodnih projekata.

Zahvaljujemo svim sudionicima procesa izrade Plana upravljanja na njihovu prilogu ovom dokumentu, jer je samo kroz usku suradnju svih sudionika bilo moguće raspraviti sve važne aspekte, te u konačnici izraditi Plan upravljanja.

Mr.sc. Božo Biškupić
Ministar

Predgovor

Park prirode Velebit prvenstveno ima zadaću očuvati i unaprijediti jedinstvene krške biološke raznolikosti omogućujući neometane prirodne procese te osiguravati zaštitu područja s neznatnim ljudskim utjecajem. Osnovna namjena mu je znanstvena, kulturna, odgojno-obrazovna i rekreativna. Da bi sve ove zahtjeve mogao kvalitetno obaviti, potrebni su planski dokumenti u kojima su zacrtani osnovni ciljevi i smjernice upravljanja zaštićenim područjem.

Dosadašnje upravljanje Parkom prirode Velebit temeljilo se na Zakonu o zaštiti prirode i Godišnjim planovima rada Javne ustanove.

Zakon o zaštiti prirode iz 2005.godine uvodi novi planski dokument na temelju kojega se provodi dugoročno upravljanje Parkom prirode – Plan upravljanja.

U sklopu Projekta očuvanja krških ekoloških sustava (KEC), Park prirode Velebit odabran je za izradu Plana upravljanja.

Upravno vijeće je na 16. sjednici održanoj 30. srpnja 2007.godine donijelo odluku o donošenju Plana upravljanja. Time je Parku prirode Velebit pružena velika čast da postane među prvim zaštićenim područjima u Republici Hrvatskoj koje ima Plan upravljanja.

Park prirode Velebit zahvaljuje Svjetskoj banci, odnosno Fondu za zaštitu okoliša – GEF-u, i Vladi Republike Hrvatske što su omogućili provedbu projekta KEC. Nadalje, zahvaljuje tvrtki Agriconsalting s.p.a iz Rima i svim stručnjacima koji su bili uključeni u izradu Plana upravljanja i koji su svojim znanjem pomogli u utvrđivanju Plana upravljanja Parka prirode Velebit. Zahvala, također, pripada lokalnoj samoupravi i lokalnom stanovništvu, koji su u određenim fazama izrade svojim komentarima doprinijeli boljoj povezanosti osnovnih postulata Plana upravljanja i njihovih životnih potreba na terenu. Zahvaljujemo Ministarstvu kulture – Upravi za zaštitu prirode, i Državnom zavodu za zaštitu prirode koji su svojim stručnim savjetima pomogli u konačnom utvrđivanju Plana upravljanja. I, na kraju, toplo se zahvaljujemo Jedinici za provedbu projekta KEC čije djelatnice su svojim savjetima i tehničkom podrškom umnogome doprinijele da Plan upravljanja Parkom prirode Velebit bude među prvim upravljačkim dokumentima ove vrste donesenim na području Republike Hrvatske.

Javna ustanova Park prirode Velebit

Park prirode Velebit

Osnovni podaci	
Naziv zaštićenog područja:	Velebit
Kategorija zaštićenog područja:	Park prirode
Datum proglašenja zaštićenog područja:	16. lipnja 1981. godine
Akt o proglašenju zaštite:	Zakon o proglašenju planine Velebit parkom prirode (Narodne novine br. 24/81)
Ukupna površina:	200 000 ha
Datum donošenja Plana upravljanja:	30. srpnja 2007. godine
Plansko razdoblje/revizija Plana upravljanja:	10 godina/ revizija nakon 5 godina
Prostorni plan:	–
Podaci o Upravi Parka prirode	
Uprava:	Javna ustanova Parka prirode Velebit
Adresa:	Kaniža bb, 53 000 Gospić
Telefon:	+ 385 53 56 04 50; 56 01 60
Fax:	+ 385 53 56 04 51
e-mail:	velebit@gs.htnet.hr
Upravljanje zaštićenim područjem:	Uredba o osnivanju Javne ustanove Park prirode Velebit (Narodne novine br. 44/98)
Statut Javne ustanove:	Statut Javne ustanove Parka prirode Velebit, 16. listopada 2006. godine
Pravilnik o unutarnjem redu:	Pravilnik o unutarnjem redu u Parku prirode Velebit (Narodne novine br. 12/02)

Sadržaj

1. UVOD	11
1.1. Park prirode Velebit	11
1.2. Park prirode Velebit u međunarodnom okviru	13
1.3. Vizija Parka prirode Velebit	13
2. TRENUTNO STANJE I VRIJEDNOSTI U PARKU PRIRODE VELEBIT	17
2.1. Institucionalni i zakonodavni okvir	17
2.1.1. Zakonodavni okvir Plana upravljanja	17
2.1.2. Planski dokumenti u Hrvatskoj	18
2.1.3. Nadležna ministarstva i institucije	18
2.2. Javna ustanova Park prirode Velebit	19
2.2.1. Organizacijska struktura Parka prirode Velebit	19
2.2.2. Postojeća infrastruktura	20
2.2.3. Trenutačna financijska situacija	21
2.3. Prirodne vrijednosti zaštićenog područja	22
2.3.1. Geologija, hidrologija i tla	22
2.3.2. Klima	24
2.3.3. Krajobraz	25
2.3.4. Zemljišni pokrov	25
2.3.5. Staništa na području Parka prirode Velebit	25
2.3.5.1. Biljne zajednice	28
2.3.5.1. Podzemlje	34
2.3.6. Flora	34
2.3.7. Fauna	36
2.3.7.1. Speleofauna	36
2.3.7.2. Sitne životinje koje žive na tlu, šišmiši i ihtiofauna	37
2.3.7.3. Danji leptiri	38
2.3.7.4. Ptice	39
2.3.7.5. Veliki sisavci	40
2.3.8. Područja s posebnom zaštitom unutar Parka prirode Velebit	40
2.3.9. Ekološka mreža na području Parka prirode Velebit	42
1. Važna područja za divlje svojte i stanišne tipove	42
2. Međunarodno važna područja za ptice	44

2.4. Održivo upravljanje prirodnim resursima	45
2.4.1. Lovstvo	45
2.4.2. Šumarstvo	45
2.4.3. Sportski ribolov	46
2.4.4. Kamenolomi i pozajmišta kamena	46
2.5. Stanovništvo i kulturna baština na području Parka prirode Velebit	47
2.5.1. Stanovništvo	47
2.5.2. Kulturna baština	48
2.6. Posjetitelji i turizam.	49
3. TEMELJNI CILJEVI UPRAVLJANJA PARKOM.	53
3.1. Ciljevi i mjere	53
3.1.1. Biološka raznolikost	53
3.1.1.1. Šume	53
3.1.1.2. Travnjaci	53
3.1.1.3. Vodeni ekosustavi	54
3.1.1.4. Podzemna staništa	54
3.1.1.5. Planinske goleti.	54
3.1.2. Kulturna baština	54
3.1.3. Održivo upravljanje prirodnim dobrima	55
3.1.3.1. Šumarstvo.	55
3.1.3.2. Poljoprivreda	55
3.1.3.3. Lov	55
3.1.3.4. Ribolov	56
3.1.4. Turizam i rekreacija	56
3.1.4.1. Upravljanje posjetiteljima	56
3.1.4.2. Edukacija i interpretacija	56
3.1.4.3. Smještaj i usluge	57
3.1.4.4. Marketing i promidžba	57
3.1.5. Lokalno stanovništvo	57
3.1.6. Infrastruktura	57
3.1.7. Znanstvena istraživanja i praćenje stanja (monitoring)	58
3.1.8. Opće	58
3.1.8.1. Vlasništvo zemljišta	58
3.1.8.2. Granica parka	58
3.1.8.3. Pravna regulativa	58

3.1.8.4. Međunarodna suradnja	58
3.2. Koncept zoniranja	59
3.2.1. Zoniranje u Parku prirode Velebit i upravljanje po zonama	59
Zona stroge zaštite	62
Zona aktivne zaštite	64
Zona korištenja	66
4. PROVEDBA PLANA UPRAVLJANJA	71
4.1. Povezanost s ostalim planskim dokumentima	71
4.2. Akcijski planovi	71
4.2.1. Pregled prioriternih akcijskih planova	72
4.2.1.1. Biološka i krajobrazna raznolikost	72
4.2.1.2. Sustav posjećivanja	73
4.2.1.3. Sudjelovanje javnosti.	75
4.2.1.4. Kulturna baština	75
4.3. Financijski aspekti i procjena troškova	76
4.4. Praćenje stanja (monitoring)	78
4.4.1. Praćenje stanja aktivnosti iz Plana upravljanja	79
4.4.2. Praćenje stanja broja posjetitelja i njihovog zadovoljstva	79
4.4.3. Praćenje stanja promjene krajobraza.	79
4.4.4. Praćenje stanja odabranih svojti	79
4.5. Prilagodljivo upravljanje	80
4.6. Suradnja Parka prirode s ostalim parkovima Velebita	81
5. BIBLIOGRAFIJA	82
6. PRILOZI	84
Prilog 1: Popis relevantnih propisa/dokumenata važećih za vrijeme izrade Plana upravljanja Parkom prirode Velebit:.	84
Prilog 2: Površine stanišnih tipova na području Parka prirode Velebit	86
Prilog 3: Ciljevi očuvanja u okviru Ekološke mreže na području Parka prirode Velebit	92
Prilog 4: Sažetak problema i prijedloga dionika	98
AKCIJSKI PLANOVI	101
Premužićeva staza	A1
Tetrijeb gluhan	B1
Baške Oštarije	C1
Cerovačke špilje	D1

1. UVOD

1.1. Park prirode Velebit

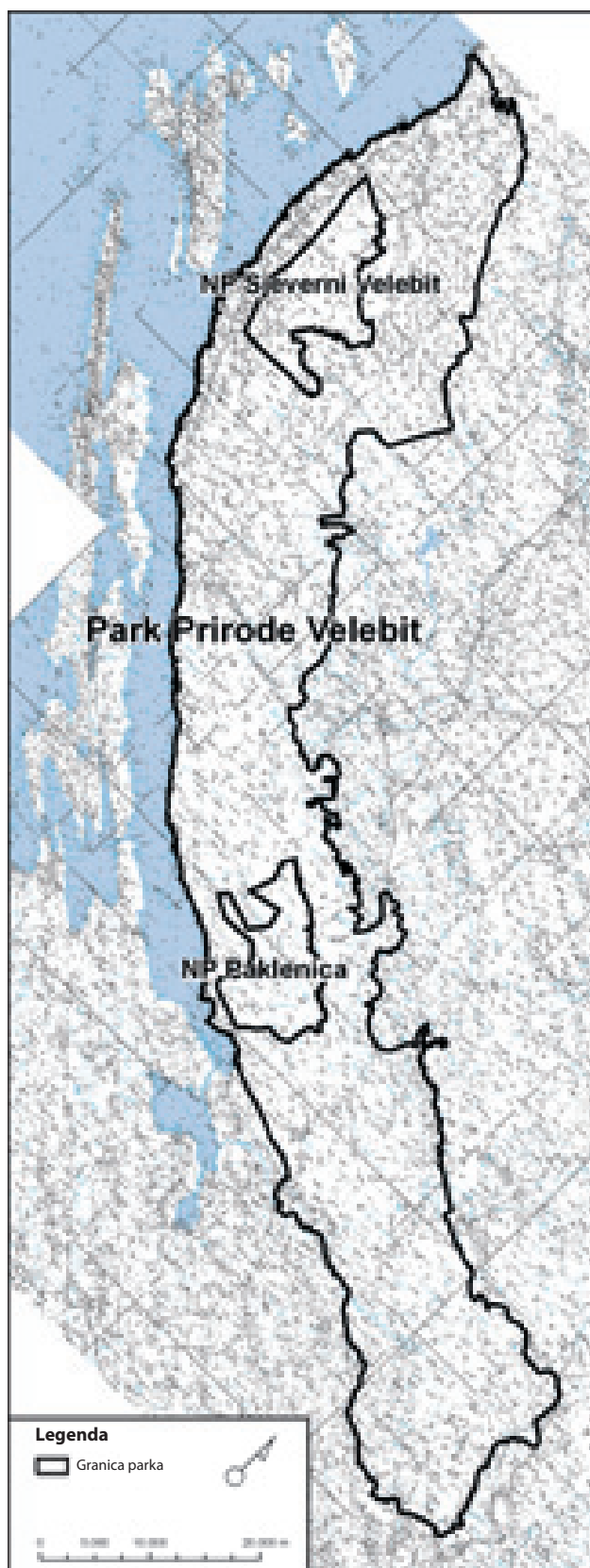
Park prirode Velebit najveće je i najsloženije zaštićeno područje u Republici Hrvatskoj. Reljefno i vegetacijski obuhvaća najznačajniju planinu Hrvatske (pa i Mediterana) koja je zbog svojih prirodnih vrijednosti i značaja za očuvanje biološke raznolikosti planete 1978. godine uvrštena u mrežu međunarodnih rezervata biosfere UNESCO-a (*Man and the Biosphere Programme* – MAB). Gotovo cijeli Velebit, površine 200 000 ha, proglašen je 1981. godine Parkom prirode.

Park prirode se prostire na području triju županija: Ličko-senjske, Zadarske i Šibensko-kninske, između 44° 04' 55" i 44° 59' 17" sjeverne geografske širine i 14° 53' 00" i 16° 05' 32" istočne geografske dužine. Velebit pripada sustavu Dinarida, koji se pruža od istočnih Alpa do Šarsko-pinskog gorja. Ukupna je dužina Velebita oko 145 km, a njegova se širina kreće u rasponu od 10 do 30 km. Najviši vrh Velebita je Vaganski vrh visine od 1757 m.

Velebit pripada jednoj od najdojmljivijih krških cjelina u svijetu – dinarskom kršu. Najveći dio Parka prirode izgrađuju karbonatne stijene – vapnenci, dolomiti i karbonatne breče. Područje se odlikuje neizmjernim bogatstvom krških reljefnih oblika: uz škrape, kamenice, vrtače, uspravne solitarne stijene, velik je i broj speleoloških objekata – špilja i jama.

Slika 1. Položaj Parka prirode Velebit u Republici Hrvatskoj

Slika 2. Granica Parka prirode Velebit*

Položaj Velebita i posebni geološki, geomorfološki i hidrološki uvjeti utjecali su na razvoj vrlo bogatog i raznolikog živog svijeta. Bujne šume slikovito se izmjenjuju s travnjacima i karakterističnom vegetacijom stijena i točila, a flora obiluje raznolikošću i brojnošću biljnih vrsta od submediteranskih do visokoplaninskih flornih elemenata. Također, na području Velebita zabilježen je i velik udio rijetkih, zaštićenih i endemičnih biljaka. Među endemičnim vrstama ističe se poznata velebitska degenija, a među tercijskim reliktima hrvatska sibireja.

U Parku prirode obitavaju i brojne životinje, među kojima su mnoge od njih rijetke i ugrožene (npr. dugonogi šišmiš, tetrijeb gluhan). Do sada je utvrđeno 6 vrsta vodozemaca, 15 vrsta gmazova, 18 vrsta malih sisavaca, 11 vrsta šišmiša te oko 60-ak vrsta ptica. Dodatno, ovdje su prisutne tri vrste velikih grabežljivaca – smeđi medvjed (*Ursus arctos*), ris (*Lynx lynx*), vuk (*Canis lupus*) te divlja mačka (*Felis sylvestris*). Danji leptiri predstavljaju jednu od vrstama najbrojnijih životinjskih skupina, a vrlo su važna životinjska skupina i troglobionti – podzemna fauna s brojnim endemima.

Velike prirodne vrijednosti potvrđuje i činjenica da se na području Velebita nalaze čak dva nacionalna parka: Nacionalni park Paklenica i Nacionalni park Sjeverni Velebit. U sastavu Parka nalaze se također: posebni rezervat šumske vegetacije (Štirovača), geomorfološki spomenik prirode (Cerovačke špilje), značajni krajobraz (uvala Zavrtnica), paleontološki spomenik prirode (Velnačka glavica) te više značajnih reljefno-pejzažnih cjelina.

O višestoljetnom naseljavanju i aktivnom življenju na Velebitu svjedoči bogata kulturna baština koja se ogleda u brojnim ruševinama starih stočarskih stanova, suhozidima, povijesnim cestama (Jozefinska, Terezijanska i Karolinska), mirilima. Također, ova je planina oduvijek bila privlačna planinarima te je ispresijecana brojnim planinarskim stazama, od kojih je najpoznatija Premužićeva staza – remek-djelo suhozidnog graditeljstva.

1.2. Park prirode Velebit u međunarodnom okviru

Krški predjeli gorske Hrvatske predstavljaju prirodno bogatstvo od izuzetne važnosti za Europu i svijet. Područje je bogato endemičnim vrstama i staništima, a morfologija terena i njena hidrologija vrlo su posebni. Iako je krško područje, naročito u gorskoj Hrvatskoj, razmjerno dobro očuvano, zbog izuzetne osjetljivosti potrebno mu je posvetiti posebnu pažnju kroz strateško planiranje razvoja i uključivanja mjera zaštite, kako biološke tako i krajobrazne raznolikosti, u sve ljudske djelatnosti u regiji.

Upravo iz tih razloga je Park prirode Velebit postao korisnikom sredstava Projekta očuvanja krških ekoloških sustava (KEC) financiranog sredstvima darovnice (IBRD GEF TF 050539 HR) Globalnog fonda za zaštitu okoliša (GEF). Osnovni cilj projekta očuvanja krških ekoloških sustava je zaštita biološke raznolikosti i omogućavanje održivog razvoja lokalne zajednice na temelju raspoloživih prirodnih bogatstava. To uključuje jačanje institucionalnih i stručnih sposobnosti za očuvanje biološke raznolikosti, poboljšanje upravljanja zaštićenim područjima i promicanje poduzetničkih i turističkih djelatnosti koje podupiru održivo korištenje i očuvanje prirodnih bogatstava.

U okviru Ekološke mreže, Park prirode Velebit određen je kao jezgra od međunarodne važnosti, a predstavlja i potencijalno područje ekološke mreže Natura 2000. Nadalje, planina Velebit je od 1978. godine dio međunarodne mreže rezervata biosfere, u okviru UNESCO-vog Programa *Čovjek i biosfera* (MAB), a međunarodna nevladina organizacija WWF uključila je Velebit na listu 10 žarišnih točaka („hot-spots“) u okviru Programa zaštite šuma na području Sredozemlja (*Mediterranean Forests*).

1.3. Vizija Parka prirode Velebit

Vizija Parka prirode Velebit povezuje sve interesne skupine i dionike¹ u osiguranju kvalitetnije budućnosti, kako Parka prirode tako i lokalne zajednice, i svih dionika. Sve upravljačke aktivnosti moraju zato biti u potpunom suglasju s ovom vizijom jer ona odražava svrhu Parka prirode i ciljeve upravljanja.

Javna ustanova Parka prirode, u suradnji sa svim dionicima, odredila je sljedeću viziju:

Velebit je svjetski značajan rezervat prirodnih vrijednosti u kojem se štiti i unaprjeđuje prirodno i kulturno nasljeđe te usmjerava gospodarenje prirodnim dobrima prema zanimanjima i potrebama lokalnog stanovništva.

¹ Pojam dionici se uvriježio kao prijevod engleske riječi *stakeholders*, a odnosi se na sve zainteresirane strane u vezi s određenom problematikom (npr. mjesno stanovništvo, lokalnu samoupravu, nevladine udruge i sl.).

Vizija Parka prirode naglašava potrebu i namjeru Javne ustanove da uključivanjem lokalne zajednice osigura dugotrajnu zaštitu područja, njegovih prirodnih i kulturnih vrijednosti.

Na temelju vizije donosi se svaka odluka u Parku prirode, a sve djelatnosti moraju voditi ostvarenju dugoročne vizije. Kako bi se vizija ostvarila, utvrđeni su sljedeći dugoročni ciljevi:

- Očuvati i unaprijediti jedinstvenu kršku biološku i krajobraznu raznolikost omogućujući odvijanje prirodnih procesa i osiguravajući zaštitu područja s neznatnim ljudskim utjecajem.
- Suradivati s lokalnom zajednicom prilikom planiranja i provođenja lokalnog razvoja.
- Osigurati mogućnost istinskog doživljaja prirodnih vrijednosti Parka prirode za posjetitelje.

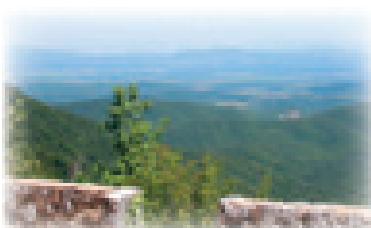
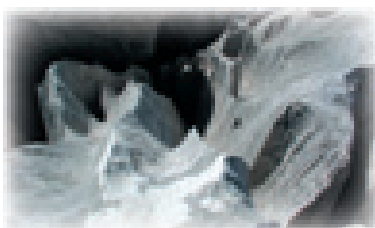
Ciljevi utvrđeni tijekom izrade Plana upravljanja istovjetni su izvornim ciljevima zbog kojih je Park prirode i osnovan. To se naročito odnosi na očuvanje i zaštitu prirode te mogućnosti obrazovanja i rekreacije posjetitelja.

Novi aspekt koji se uvodi ovim Planom upravljanja je očuvanje divljine kao posebne značajke Parka prirode te mogućnost njenog vrednovanja kao resursne osnove održivog razvoja lokalne zajednice te njihovog aktivnog sudjelovanja u očuvanju i upravljanju zaštićenim područjem.

Park prirode Velebit odlikuje se visokovrijednim i raznolikim krajobrazom s izraženim netaknutim i nepromijenjenim značajkama krša. Veliki dio Parka prirode nije aktivno korišten tijekom proteklih nekoliko desetljeća, dok su drugi dijelovi bili pod utjecajem ljudskih djelatnosti (npr. planinski travnjaci). Područje Parka prirode zasigurno će se s vremenom mijenjati, ali svi dionici uključeni u upravljanje moraju osigurati da se te promjene događaju na način kako bi Park prirode očuvao svoj značaj, prirodne vrijednosti i kulturnu baštinu.

Tri su temeljna cilja predviđena za dugoročno održivo upravljanje Parkom prirode:

- Očuvanje – trajno očuvati i unaprijediti biološku i krajobraznu raznolikost te kulturnu baštinu.
- Edukacija i rekreacija – promicati razumijevanje važnosti očuvanja i zaštite prirodnih vrijednosti i uživanje u netaknutoj prirodi i ostalim posebnostima Parka prirode.
- Jačanje lokalne zajednice – pojačati započetu suradnju s lokalnom zajednicom u održivom korištenju prirodnih dobara Parka s ciljem lokalnog, odnosno regionalnog gospodarskog rasta i razvoja, osiguravanja prihoda lokalnom stanovništvu te otvaranja novih radnih mjesta.

2. TRENUTNO STANJE I VRIJEDNOSTI U PARKU PRIRODE VELEBIT

2.1. Institucionalni i zakonodavni okvir

2.1.1. Zakonodavni okvir Plana upravljanja

Zaštita prirode u Republici Hrvatskoj uređena je velikim brojem pravnih propisa. Osnovni pravni propis kojim se uređuje očuvanje biološke i krajobrazne raznolikosti je Zakon o zaštiti prirode (NN 70/05). Ovim Zakonom su utvrđene kategorije zaštićenih područja, te način upravljanja zaštićenim područjima kao i osnovni dokumenti za upravljanje zaštićenim područjima.

Nacionalnim parkovima i parkovima prirode upravljaju Javne ustanove koje osniva Vlada Republike Hrvatske. Obvezu izrade plana upravljanja propisuje Zakon u članku 80. Plan upravljanja donosi Upravno vijeće Javne ustanove, uz suglasnost Ministarstva kulture i prethodno stručno mišljenje Državnog zavoda za zaštitu prirode, za razdoblje od 10 godina. Tijekom izrade plana upravljanja osigurava se sudjelovanje javnosti. Plan upravljanja provodi se kroz godišnje programe zaštite, očuvanja, korištenja i promicanja zaštićenog područja.

Zakon o zaštiti prirode – Narodne novine br. 70/05

Članak 80.

- 1) Upravljanje strogim rezervatom, nacionalnim parkom, parkom prirode, regionalnim parkom, posebnim rezervatom i zaštićenim krajobrazom provodi se na temelju plana upravljanja.
- 2) Plan upravljanja donosi se za razdoblje od deset godina.
- 3) Plan upravljanja određuje razvojne smjernice, način izvođenja zaštite, korištenja i upravljanja zaštićenim područjem, te pobliže smjernice za zaštitu i očuvanje prirodnih vrijednosti zaštićenog područja uz uvažavanje potreba lokalnog stanovništva.
- 4) Pravne i fizičke osobe koje obavljaju djelatnosti u zaštićenom području dužne su se pridržavati plana upravljanja.
- 5) Nakon proteka razdoblja od pet godina analizira se provedba plana upravljanja i ostvareni rezultati te se po potrebi obavlja revizija plana upravljanja na način i u postupku kako je to propisano za njegovo donošenje.

Pored Plana upravljanja i godišnjih programa, upravljanje zaštićenim područjima uređeno je i Pravilnikom o unutarnjem redu kojim su utvrđena pitanja i mjere zaštite, očuvanja i unaprjeđenja i korištenja zaštićenih područja.

Osim Zakona o zaštiti prirode, prilikom izrade ovog Plana upravljanja uzeti su u obzir svi važeći zakonski i podzakonski akti te dokumenti koji reguliraju upravljanje zaštićenim područjima (Prilog 1).

2.1.2. Planski dokumenti u Hrvatskoj

Hrvatski sabor proglašava nacionalne parkove i parkove prirode, te donosi prostorne planove za područja posebnih obilježja, nacionalne parkove i parkove prirode. Prostorni planovi su postali obavezni tijekom sedamdesetih godina kao glavno sredstvo planiranja i očuvanja zaštićenih područja u Hrvatskoj, a izrađuju ih županijski zavodi za prostorno uređenje, koji su u nadležnosti Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva. Prostorni planovi su izrađeni za većinu zaštićenih područja i uključuju organizaciju, korištenje i namjenu prostora, kao i politike očuvanja za određena područja parkova, te zoniranje prema različitim tipovima korištenja. Kako prostorne planove za nacionalne parkove i parkove prirode donosi Hrvatski sabor, oni su temeljni planski dokument za upravljanje nacionalnim parkovima i parkovima prirode u Hrvatskoj.

Za Park prirode Velebit, Prostorni plan još nije izrađen. Protekle tri godine u postupku je izrada sektorskih studija koje su sastavni dio pripremnih radova za izradu Prostornog plana. Voditelj izrade pripremnih radova je Zavod za prostorno planiranje Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva, dok je koordinator izrade sektorskih studija Zavod za prostorno planiranje, razvoj i zaštitu okoliša Ličko-senjske županije. Prilikom izrade ovog Plana upravljanja uspostavljena je suradnja s nadležnim Zavodima kako bi se uskladili zakonski aspekti i politike očuvanja već u ranoj fazi planiranja.

Stručna podloga zaštite prirode za Prostorni plan, koju prema Zakonu izrađuje Državni zavod za zaštitu prirode u suradnji s Javnom ustanovom i Ministarstvom kulture, će osigurati usklađenost zonacije u Prostornom planu i Planu upravljanja.

Informacije kojima raspolaže Ustanova ne najavljuju skori nastavak radova na izradi pripremnih radova, a onda i Prostornog plana Parka prirode Velebit zbog opsega poslova koji takav projekt obuhvaća. Izrada Prostornog plana ovako velikog zaštićenog područja treba dobiti status projekta od državnog interesa.

2.1.3. Nadležna ministarstva i institucije

Do početka 2004. godine djelokrug zaštite prirode i sve djelatnosti vezane za upravljanje zaštićenim područjima bile su u nadležnosti Ministarstva zaštite okoliša i prostornog uređenja. S promjenom ustrojstva državne uprave u siječnju 2004. godine, poslovi vezani za zaštitu prirode preneseni su u nadležnost Ministarstva kulture.

Ministarstvo kulture, u okviru kojeg je ustrojena Uprava za zaštitu prirode, nadležno je za provedbu Zakona o zaštiti prirode i međunarodnih konvencija iz područja zaštite prirode, za koordinaciju upravnih i stručnih poslova vezano uz zaštitu prirode te za planiranje održivog korištenja prirodnih dobara.

Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva, iako nije direktno uključeno u proces izrade planova upravljanja za zaštićena područja, ima veliku odgovornost za razvoj zaštićenih područja kroz koordinaciju izrade prostornih planova u suradnji sa županijskim zavodima za prostorno uređenje i kroz inspekciju istih.

Državni zavod za zaštitu prirode obavlja stručne poslove zaštite prirode u Republici Hrvatskoj.

Tijekom izrade Plana upravljanja uzeti su u obzir i obrađeni važni podaci dobiveni od ostalih ministarstava, tijela državne i lokalne uprave i samouprave.

2.2. Javna ustanova Park prirode Velebit

2.2.1. Organizacijska struktura Parka prirode Velebit

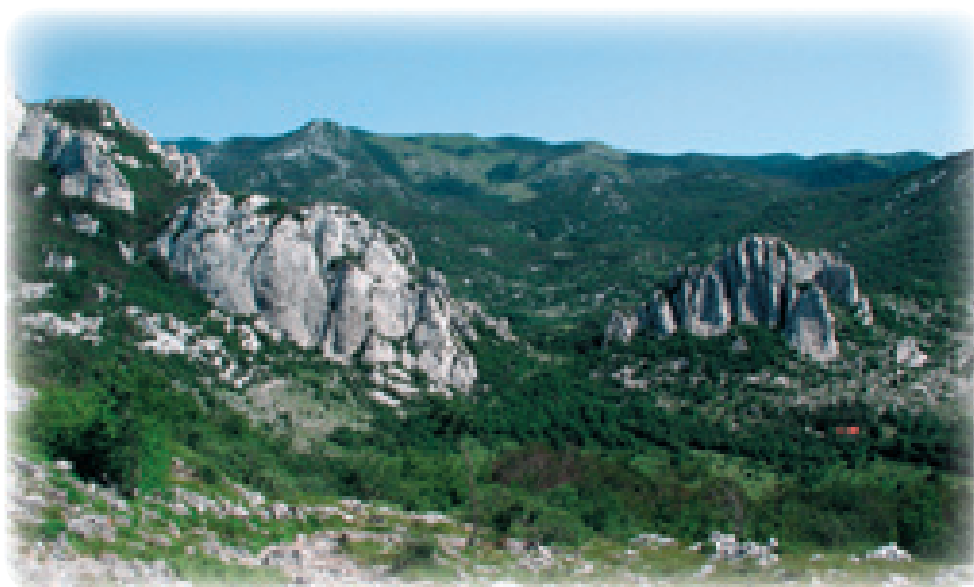
Parkom prirode upravlja Javna ustanova, koja svoju djelatnost obavlja u tri ureda; u Gospiću (sjedište Ustanove), Krasnom i Obrovcu. Djelatnost Javne ustanove je zaštita, održavanje i promicanje Parka prirode u cilju zaštite i očuvanja izvornosti prirode, osiguravanja neometanog odvijanja prirodnih procesa i održivog korištenja prirodnih dobara, te nadzor nad provođenjem uvjeta i mjera zaštite prirode na području Parka prirode. Prema Statutu Javne ustanove Park prirode Velebit, tijela Javne ustanove su: Upravno vijeće, ravnatelj i stručni voditelj.

Javnom ustanovom upravlja Upravno vijeće u kojem sudjeluju predstavnici lokalne uprave i samouprave te dionici. Ravnatelj organizira i vodi poslovanje Javne ustanove, a imenuje ga ministar nadležan za poslove zaštite prirode. Stručni rad koji se odnosi na upravljanje zaštićenim područjem vodi stručni voditelj. Unutarnje ustrojstvo, djelokrug i način rada Ustanove određen je Statutom te Pravilnikom o unutarnjem ustrojstvu i načinu rada.

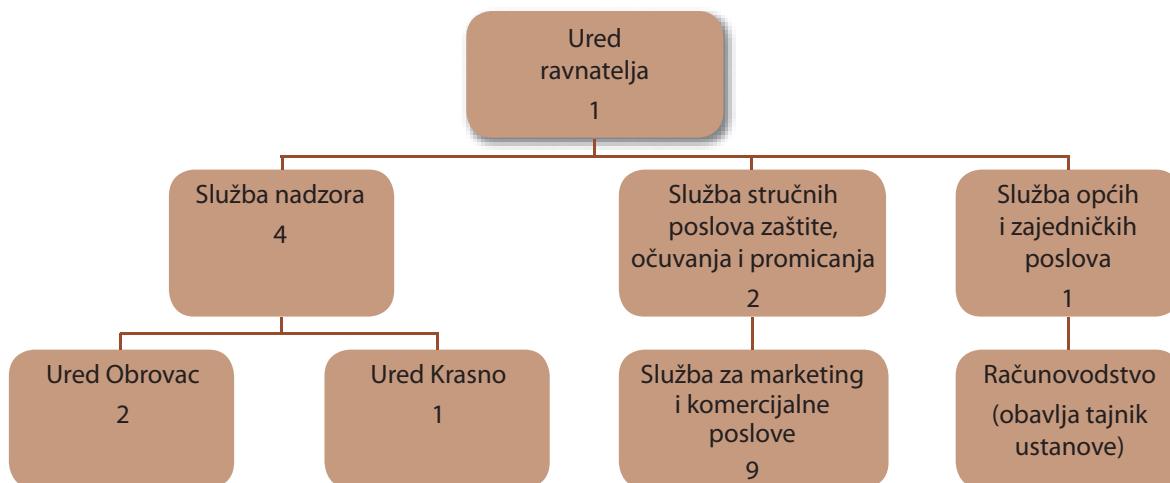
Rad osiguranja skladnog, stručnog i sustavnog obavljanja djelatnosti Javne ustanove u upravljanju Parkom prirode, Ustanova je zasad podijeljena u 5 ustrojstvenih jedinica kojima upravljaju voditelji koji su odgovorni za rad ustrojstvene jedinice iz njenog djelokruga.

Unutarnje ustrojstvene jedinice Ustanove su:

- Ured ravnatelja,
- Služba stručnih poslova zaštite, očuvanja i promicanja,
- Služba za marketing i komercijalne poslove,
- Služba nadzora,
- Služba protupožarne zaštite, tehničkih poslova i održavanja
- Služba općih i zajedničkih poslova.

Pravilnikom o unutarnjem ustrojstvu i načinu rada Javne ustanove Park prirode Velebit predviđena je i Služba protupožarne zaštite, tehničkih poslova i održavanja, ali još nije ustrojena.

Slika 3. Trenutna organizacijska struktura Parka prirode Velebit (rujan 2007.godine)

U Javnoj ustanovi Park prirode Velebit zaposleno je 20 djelatnika/ica (rujan 2007. godine). 12 djelatnika/ica financira se sredstvima iz Državnog proračuna, dok se dva (2) djelatnika/nice financiraju iz vlastitih prihoda Parka. Optimalno stanje bila bi popunjenost svih radnih mjesta sistematiziranih Pravilnikom o unutarnjem ustrojstvu i načinu rada. Optimalni broj prema Pravilniku je 71 djelatnik. Trenutni broj zaposlenih nedovoljan je s obzirom na veličinu prostora te je kvalitetno upravljanje Parkom prirode otežano. Ustanova ima potrebe za značajnim povećanjem broja zaposlenih, a posebno stručnog osoblja (biolog, geolog, šumar, informatičar).

2.2.2. Postojeća infrastruktura

Javna ustanova Park prirode Velebit posjeduje zgradu i druge objekte koje se koriste u administrativne, turističke, edukativne ili protupožarne svrhe.

Tablica 1: Pregled infrastrukture u vlasništvu Javne ustanove

Naziv	Opis
Upravna zgrada	Upravna zgrada Parka prirode Velebit u Gospiću (izgradnja zgrade financirana je u okviru projekta KEC).
Ured Obrovac	Uredski prostor u najmu u zgradi Doma zdravlja Obrovac.
Ured Krasno	Uredski prostor u Upravnoj zgradi Nacionalnog parka Sjeverni Velebit (najam se ne naplaćuje).
2 kioska za prodaju ulaznica	Tipski kiosci na ulazu u Cerovačke špilje.

2.2.3. Trenutačna financijska situacija

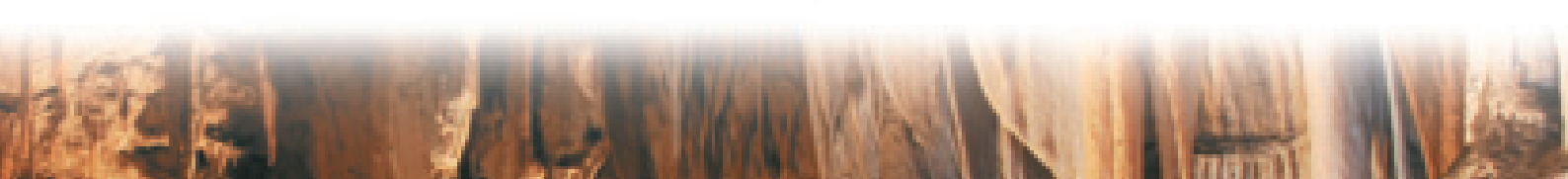
Kako bi se dobio uvid nad financijskom situacijom Javne ustanove, u tablici 2 su prikazani ukupni prihodi i rashodi za razdoblje od 2002. do 2006. godine. Glavna poglavlja proračuna za 2006. godinu prikazana su u tablici 3.

Tablica 2: Godišnji proračun Parka prirode Velebit u razdoblju od 2002. do 2006. godine

Godina	Proračun Parka prirode Velebit (HRK)			
	Vlastiti prihodi	Državni proračun	Ostali prihodi	Ukupno
2002.	47.930	1.371.191	-	1.419.121
2003.	199.797	1.329.290	-	1.529.087
2004.	249.675	1.441.120	-	1.690.795
2005.	324.024	1.582.050	30.655	1.936.729
2006.	396.227	1.843.764	151.521	2.391.562

Tablica 3: Pregled prihoda i rashoda Javne ustanove za 2006. godinu

Opis	Iznos (u HRK)	Postotak (%)
Prihodi	2.391.562	100
Prihodi iz državnog proračuna	1.843.764	77,09
Prihodi iz vlastitih djelatnosti	396.277	16,57
Prihodi od koncesija	57.377	2,40
Prihodi od imovine	14.369	0,60
Donacije	15.000	0,63
Ostali prihodi	64.775	2,71
Rashodi	2.199.968	100
Rashodi za zaposlene	1.281.928	58,27
Rashodi za materijal, energiju i usluge	821.118	37,32
Ostali rashodi poslovanja	-	-
Financijski rashodi	5.079	0,23
Naknade štete pravnim i fizičkim osobama	-	-
Rashodi za nabavu nefinancijske imovine	91.843	4,17
Izdaci za financijsku imovinu i otplate zajmova		
Višak prihoda	191.593	-

2.3. Prirodne vrijednosti zaštićenog područja

2.3.1. Geologija, hidrologija i tla

Područje Velebita izrazito je krški predio obilježen vrlo posebnim geološkim, geomorfološkim i hidrološkim osobinama. Najveći dio područja Parka prirode zauzimaju jurski vapnenci, a manje ili veće površine mjestimice su pod pleistocenskim ili paleogenim te u manjoj mjeri holocenskim naslagama. Najstarije stijene, iz srednjeg i gornjeg karbona, registrirane su na području Brušana, Divosela i Počitelja, na sjeveroistočnoj strani Velebita.

Uz građu podloge, na reljef Velebita tijekom geološke povijesti djelovali su i tektonski pokreti posljedica kojih su rasjedi koji uvjetuju globalni reljef. U kasnim geološkim razdobljima na takvu podlogu djeluju i drugi prirodni čimbenici koji uzrokuju obilje krških oblika kao što su npr. škrape, ponikve, kamenice, kukovi i stupovi, a od speleoloških objekata špilje, kaverne i jame. Raznovrsnosti reljefa doprinose i krške udoline (depresije) tzv. dulibe ili padeži.

Zbog svojih izrazitih geomorfoloških posebnosti na području Parka prirode posebno zaštićeni dijelovi prirode su: značajni krajobraz Zavrtnica, geomorfološki spomenik prirode Cerovačke špilje i paleontološki spomenik prirode Velnačka glavica.

Područja kao što su Veliki Kozjak – Mali Kozjak – Begovački kuk, Mlinište, Dabri, Brušanska dolina, Stapina – Stap, Rujnička kosa, Tulove grede – Prosenjak, Crnopac, Jama Golubinka, Jama Vrtlina, Jama Mamet, Jama Puhaljka, Jama Bunovac, Jama Munižaba i Šuplja greda u nadolazećem razdoblju Javna ustanova planira predložiti kao mjesta od posebne zaštite.

Područje Parka prirode u cijelosti pripada Jadranskom slijevu. Za područje Parka osobito su značajne rijeke Lika, Gacka i Zrmanja, čiji se sljevovi prostiru na sjeveroistočnoj strani Velebita, a zone istjecanja nalaze se u obalnom području od Novljanske Žrnovnice na sjeveru do ušća rijeke Zrmanje u Novigradsko more na jugu. Hidrogeološke karakteristike rijeke Like su potpuno različite od rijeke Gacke. Dok slijev rijeke Gacke ima tipične krške karakteristike s pojavama velikih krških izvora, najveći dio slijeva rijeke Like vezan je za površinsko ili plitko podzemno otjecanje. Zona izviranja rijeke Like je na području Metka i Mogorića, a zona poniranja u Lipovom polju. Planina Velebit zbog svoje geološke građe ima hidrogeološku funkciju barijere te se gotovo polovica planinskog masiva drenira prema slijevu rijeke Like.

Duž sjeveroistočne strane Velebita javljaju se brojni krški izvori kao npr. izvori u Počitelju, Divoselu, Brušanima i Pazarištu, gdje se formiraju lijeve pritoke rijeke Like (Počiteljica, Novčica, Otešica). Kao rezultat lokalnih pojava vodonepropusnih naslaga manje vodne pojave su prisutne i u drugim dijelovima masiva. Najveća od tih pojava je izvor u Štirovači. Na području Parka prisutne su značajne količine podzemnih zaliha kvalitetne pitke vode, te je zanimanje za njihovo iskorištavanje u porastu.

Rijeka Zrmanja i izvori u Muškovcima koriste se za vodoopskrbu grada Zadra. U visokom dijelu slijeva rijeke Zrmanje izmijenjeno je prirodno stanje, budući da su izgrađene zaustave na Ričici kao i retencija prije poniranja obje rijeke u krško podzemlje. Voda se koristi za HE Obrovac i tunelom prevodi do razine rijeke Zrmanje.

Na području Parka prirode izgrađena su dva hidroenergetska sustava: HE Senj i HE Obrovac. U slučaju HE Senj, sustav akumulacija i retencija, osim dovodnog tunela i same strojarnice u Jurjevu, smješten je izvan granica Parka prirode.

Glavni tipovi tala u Parku prirode uključuju: crnicu na vapnencu, rendzinu na dolomitu, kalcikambisol, luvisol i brunipodzol. Velebit se nalazi u jednom od područja najveće erozije tla u Europi. Gornji je sloj tla

plitak, a nalazi se na vapnencu i dolomitu te se gubitkom šumskog pokrova tlo vrlo brzo ispire planinskim bujicama. Problem erozije tla naročito je izražen u priobalnom dijelu Parka prirode.

2.3.2. Klima

Klima na području Parka prirode Velebit pod utjecajem je dviju klima – srednjoeuropske i mediteranske. Velebit je njihova granica jer ih razdvaja i visinom i dužinom.

Najveći dio područja Parka prirode, između 400 i 1200 m/nm odlikuje se kontinentalno – planinskom klimom koju karakteriziraju hladne i duge zime s mnogo snijega i mraza, te svježija ljeta sa srednjom temperaturom najtoplijeg mjeseca ispod 22°C.

U planinskim predjelima iznad 1200 m/nm prevladava hladna snježna šumska klima, tlo je zimi prekriveno dugotrajnim snježnim pokrivačem, oborine su obilne kroz cijelu godinu, a najsuše razdoblje je ljeti.

Obronci Velebita koji se spuštaju prema moru pod utjecajem su mediteranske klime. Srednja mjesečna temperatura zraka je uz more do 15 °C viša nego u vršnim dijelovima planine, dok razlika u temperaturi između ličke strane i gornjih grebena Velebita ne prelazi 8° C. Srednja godišnja temperatura zraka za meteorološku stanicu Gospić iznosi 8,4 °C, a za Zavižan 3,5 °C.

Na području Parka prirode najviše oborina padne u proljetnom i jesenskom razdoblju. Najmanja je količina oborina na obali (oko 1200 mm/god), dok se s porastom visine naglo povećava i količina oborina – na visini od 900 m prelazi 2000 mm, a u najvišem dijelu (npr. Vaganski vrh) iznosi oko 3500 mm.

Jedna od glavnih klimatskih karakteristika područja Velebita je sjeverni vjetar ili bura, koja puše od kopna prema moru, a zna biti izrazito jaka. Južni vjetar ili jugo najčešće se javlja tijekom ljeta i jeseni. Snaga vjetra povećava se s porastom nadmorske visine.

2.3.3. Krajobraz

Krajobrazne razlike su na Velebitu uočljive u oba smjera – sjeverni je dio širi, s više rastrganih vrhova i grebena, a južni je uži i homogeniji. Također, uslijed izrazito jakih bura s posolicom i djelovanja čovjeka – stočara u prošlosti, primorska je padina Velebita gola i kamenita, dok je kontinentalna padina tj. lička strana šumovita. S obzirom na dimenzije ove planine, kao zasebna krajobrazna jedinica u sjevernom i središnjem dijelu Velebita može se izdvojiti i vršni pojas. Vršni se pojas odlikuje neizmjernim bogatstvom krških reljefnih oblika: od kukova, greda i različitih solitarnih stijena do dubokih vrtača, jama i ostalih krških depresija. Između bijelih vapnenačkih stijena provlače se tamne, šumovite krške udoline (depresije), tzv. dulibe ili padeži (od kojih su najpoznatiji Mirovo, Bilenski padež, Dundovića padež, Lomska duliba) te otvoreni planinski travnjaci, stvarajući slikovite panorame.

Unutar Parka prirode treba posebno naglasiti krajobraznu vrijednost uvale Zavratnica koja podsjeća na minijaturni skandinavski fjord. Uvala je duboka 900 m i široka od 50 do 150 m, s gotovo okomitim liticama visokim 100 m. Zbog izuzetne ljepote uvala Zavratnica proglašena je značajnim krajobrazom.

2.3.4. Zemljišni pokrov

U okviru projekta KEC izrađena je karta pokrova zemljišta u mjerilu 1:25.000. Ova karta prikazuje područje svakog tipa zemljišnog pokrova, a temelji se na Corine klasifikaciji. Prilikom izrade karte korištena su dva seta snimaka Landsat TM satelita (iz proljeća i jeseni 2000. godine), prema prvoj Corine klasi. Ova karta predstavlja koristan alat za praćenje stanja (monitoring) razvoja Parka prirode kroz sljedeće godine.

2.3.5. Staništa na području Parka prirode Velebit

U okviru priprema za izradu Plana upravljanja izrađena je karta staništa Parka prirode Velebit u mjerilu 1:25 000. Sukladno Nacionalnoj klasifikaciji staništa, na III. razini klasifikacije utvrđeno je 46 različitih stanišnih tipova od kojih 19 spada u kategoriju ugroženih i rijetkih staništa. Od ugroženih i rijetkih stanišnih tipova na području Parka prirode najzastupljeniji su dinarska bukova-jelova šuma, pretplaninska šuma bukve i gorskog javora te dinarska šuma jele na vapnenačkim blokovima. U svrhu održavanja povoljnog stanja ugroženih i rijetkih stanišnih tipova, sve djelatnosti u okviru Plana upravljanja provodit će se sukladno Zakonu o zaštiti prirode (NN 70/05).

Tablica 4: Stanišni tipovi na području Parka prirode Velebit

NKS KOD	NKS opis
A.1.1.	Stalne stajačice
A.1.2.	Povremene stajačice
A.1.3.	Neobrasle i slabo obrasle obale stajačica
A.2.3.	Stalni vodotoci
A.2.7.	Neobrasle i slabo obrasle obale tekućica
A.4.1.	Trščaci, rogozici, visoki šiljevi i visoki šaševi
B.1.	Neobrasle i slabo obrasle stijene
B.2.	Točila
C.2.2.	Vlažne livade Srednje Europe
C.2.3.	Mezofilne livade Srednje Europe

NKS KOD	NKS opis
C.2.5.*	Vlažne livade submediteranske vegetacijske zone
C.3.3.*	Subatlantski mezofilni travnjaci i brdske livade na karbonatnim tlima
C.3.4.	Europske suhe vrištine i travnjaci trave tvrdače
C.3.5.*	Submediteranski i epimediteranski suhi travnjaci
C.4.1.*	Planinske rudine
C.5.2.	Šumske čistine
C.5.3*	Pretplaninska i planinska vegetacija visokih zeleni
D.1.2.	Mezofilne živice i šikare kontinentalnih, izuzetno primorskih krajeva
D.2.1.	Pretplaninska klekovina
D.3.1.	Dračici
E.2.1.*	Poplavne šume crne johe i poljskog jasena
E.3*	Primorske, termofilne šume
E.3.1.*	Mješovite hrastovo-grabove i čiste grabove šume
E.3.2.*	Srednjoeuropske acidofilne šume hrasta kitnjaka, te obične breze
E.3.4.*	Srednjoeuropske termofilne hrastove šume
E.3.5.*	Primorske, termofilne šume i šikare medunca
E.4.2.*	Srednjoeuropske, acidofilne bukove šume
E.4.5.*	Mezofilne bukove šume predalpskog prostora
E.4.6.*	Jugoistočnoalpsko-ilirske, termofilne bukove šume
E.5.2.*	Dinarske bukovo-jelove šume
E.6.1.*	Pretplaninske bukove šume
E.7.1.*	Kalcifilne jelove šume
E.7.3.*	Smrekove šume
E.7.4.*	Šume običnog i crnog bora na dolomitima
E.9.2.	Nasadi četinjača
F.4.	Stjenovita morska obala
I.2.1.	Mozaične kultivirane površine
J.1.	Sela
J.1.1.	Aktivna seoska područja
J.2.	Gradovi
J.2.2.	Gradske stambene površine
J.2.3.	Ostale urbane površine
J.3.1.	Površine izgrađene za sport, rekreaciju i razonodu
J.4.1.	Industrijska i obrtnička područja
J.4.3.	Površinski kopovi
J.4.4.	Infrastrukturne površine

*ugrožena i rijetka staništa temeljem Pravilnika o vrstama stanišnih tipova, karti staništa, ugroženim i rijetkim stanišnim tipovima te o mjerama za očuvanje stanišnih tipova (NN 07/06)

2.3.5.1. Biljne zajednice

Područje Parka prirode odlikuje se velikim brojem biljnih zajednica i izrazitim visinskim raščlanjenjem. Vegetacija ovog prostora se općenito može podijeliti na šumske, travnjačke i biljne zajednice stijena i kamenjara.

Osebnost i neponovljivost velebitske flore možda više od svih ostalih karakteriziraju biljne zajednice stijena i kamenjara koje rastu u ekstremnim uvjetima. Neki od predstavnika stjenjarske flore Parka su: ružičasti žednjak (*Rhodiola rosea*), planinska žutika (*Berberis croatica*), dvocvjetna ljubica (*Viola biflora*), okruglolisna kamenika (*Saxifraga rotundifolia*), osmerolatični drijas (*Dryas octopetala*), planinski runolist (*Leontopodium alpinum*) i dr.

Područje Parka prirode stanište je brojnih zaštićenih i endemičnih biljnih svojti. Na području Parka zabilježene su 92 stenoendemične svojte. Među endemičnim vrstama ističe se velebitska degenija (*Degenia velebitica*), hrvatska gušarka (*Cardaminopsis croatica*), prozorski zvončić (*Campanula fenestrellata*), hrvatsko zvonce (*Edraianthus graminifolius* var. *croaticus*), a posebnu vrijednost imaju i tercijarni relikti poput hrvatske sibireje (*Sibiraea altaiensis* ssp. *croatica*).

Najznačajniji negativni trend povezan je s napredovanjem prirodne vegetacijske sukcesije na područjima svih tipova travnjaka uslijed izostanka ljudske djelatnosti. Također, uočeno je nelegalno sakupljanje biljaka od strane amatera i profesionalaca. Nelegalnim sakupljanjem najugroženija svojta je *Gentiana lutea* ssp. *symphyandra* za koju je potrebno izraditi posebne mjere zaštite i upravljanja.

Šumske zajednice

Kao posebni rezervat šumske vegetacije u Parku prirode posebno je zaštićeno područje Štirovača. Područja Crni padež, Sunđer i Sunđerac, Veliki i Mali Kozjak, Šatorina, Ljubica, Sadikovac, Budakovo brdo – Velinac – Brizovac – Seline – Bačić kuk, Šugarski kraj, Visočica, Višerujno – Badanj – Sveto Brdo, Duboke Jasle, Rončević dolac, Borov vrh, Devčić tavani, Ljuljev dolac, Nadžak bilo i Ramino korito Ustanova predviđa predložiti kao posebno zaštićena područja.

U Parku prirode Velebit prisutne su sljedeće šumske zajednice:

- Šuma i šikara medunca i bjelograba (*Quercus-Carpinetum orientalis*), E.3.5.1. – najznačajnija je klimazonalna šumska zajednica priobalnog pojasa.
- Šuma i šikara crnoga graba s jesenskom šašikom (*Seslerio autumnalis – Ostryetum*), E.3.5.6. – raste u uvjetima hladnije klime i zadnja je vegetacijska zajednica prema kontinentalnoj vegetaciji. Površine joj se svakodnevno povećavaju uslijed napuštanja pašarenja i ekstenzivnog korištenja u posljednjih četrdesetak godina.
- Šuma crnoga bora i pustenaste dunjarice (*Cotoneastro-Pinetum nigrae*), E.7.4.4.
- Šuma crnog graba s risjem (*Erico herbaceae-Ostryetum*), E.7.4.2. – najčešće je razvijena kao niska šuma i šikara. Ova biljna zajednica ima veliko prirodnoznanstveno i zaštitno značenje, na strmim obroncima razvija se kao trajni stadij.
- Dračik drače s trnovitom krkavinom (*Rhamno-Paliuretum*), D.3.1.1.1. – rasprostranjen je na primorskim padinama i dalmatinskom dijelu Velebita, a predstavlja degradacijske stadije šuma hrasta medunca i bjelograbića i šuma crnog graba s jesenskom šašikom.
- Šuma hrasta kitnjaka i običnog graba (*Epimedio-Carpinetum betuli*), E.3.1.5. – pridolazi u vlažnim klimatskim uvjetima, na visini 450-800 m/nm.

- Šuma crne joha s blijedožučkastim šašem (*Carici brizoidis-Alnetum glutinosae*), E.2.1.3. – rasprostranjena je na vrlo malim površinama (oko 10 ha) te je izvrgnuta poplavama (manje zaravni, staništa na koje se slijeva voda s viših položaja, te površine uz potoke).
- Šuma bukve s bjelkastom bekicom (*Luzulo-Fagetum*), E.4.2.1. – rasprostranjena je u prvom redu na strmim, najčešće sjevernim, padinama nadmorske visine do 800 metara.
- Primorska bukova šuma s jesenskom šašikom (*Seslerio autumnalis-Fagetum*), E.4.6.3. – to je bukova zajednica visokog krša, rasprostranjena na kamenitim platoima sjevernog i srednjeg Velebita iznad 1000 m/nm.
- Šuma bukve s velikom mrtvom koprivom (*Lamio orvalae-Fagetum*), E.4.5.1. – to je najvažnija klimazonalna zajednica brdskog pojasa, a u Parku prirode Velebit raste u sjevernom i srednjem dijelu Velebita ispod 900 m/nm.
- Šuma hrasta kitnjaka s bekicom (*Luzulo luzuloidi-Quercetum*), E.3.2.2. – raste na nešto toplijim područjima.
- Dinarske bukovo-jelove šume (*Omphalodo-Fagetum*), E.5.2.1. – prostiru se na nadmorskim visinama iznad 800 metara.
- Šuma gorskog javora i mjesečarke (*Lunario redivivae-Aceretum pseudoplatani*), A.4.4.2.– sporadično zauzima male površine (oko 10 ha) i to zaklonjene uvale u kojima se nakupljaju veće količine snijega koje obilno natapaju tlo.
- Gorska šuma smreke sa šumskim pavlovcem (*Aremonio-Piceetum*), E.7.3.1. – rasprostranjena u širokim udolinama u kojima je veća koncentracija hladnog zraka tzv. mrazištima. Posebno se ističu sastojine na području Štirovače.

- Pretplaninska šuma bukve i gorskog javora (*Polysticho lonchitis-Fagetum*), E.6.1.2. – raste na visini od 1100 do 1650 metara u posebnim životnim uvjetima s obilnim snijegom, niskim temperaturama, kratkim vegetacijskim razdobljem i jakim vjetrovima. Obuhvaća uglavnom sve vrhove sjevernog i srednjeg Velebita.
- Dinarska šuma jele na vapnenačkim blokovima (*Calamagrosti-Abietetum*), E.7.1.1. – važna je za očuvanje tla od erozije. Raste na otvorenim sunčanim padinama nadmorske visine oko 1300 metara i zaštitnog je karaktera.
- Pretplaninska šuma smreke s alpskom pavitinom (*Clematido alpinae-Piceetum*), E.7.3.4. – raste na strmim kamenim blokovima iznad 1 400 m/nm i ima veliko zaštitno značenje.
- Pretplaninska šuma smreke s ljepikom (*Adenostylo alliariae-Piceetum*), E.7.3.3. – zaštitnog je karaktera, osobito prema vrhovima. Razvija se na strmim, sjevernim, hladnim i zatvorenim ponikvama i dolinama u uvjetima visokog i dugotrajnog snijega.
- Šuma klekovine bora krivulja i borbaševe kozokrvine (*Lonicero borbasiana-Pinetum mugii*), D.2.1.1.1. – čini gornju granicu šumske vegetacije na dinarskim planinama iznad 1650 metara. Ima veliko značenje jer obrađuje mnoge strme i stjenovite terene na kojima se nalazi brojna endemična i rijetka hrvatska flora.

Šumski rubovi i sječine

- Zajednica vlasnatog zmijka i planinske djeteline (*As. Scorzonero villosae-Trifolietum alpestris*), C.5.1.2.5. – rijetka, nalazi se na južnim padinama, uz submediteranske šume crnoga graba.
- Zajednica srednje djeteline i obične turice (*As. Trifolio medii-Agrimoniolum*), C.5.1.3.1. – rijetka, nalazi se uz rub bukovih šuma.
- Zajednica velikog kolotoča (*As. Telekietum speciosae*), C.5.2.1.1. – nalazi se u zoni bukovih šuma obično uz šumske ceste ili na sječinama.
- Drvenasta vegetacija šumskih čistina (sveza *Sambuco-Salicion*), C.5.2.1.3. – nalazi se uz šumske ceste gdje rastu grmovi *Rubus idaeus*, *Sambucus racemosa* i *Salix caprea*.

Travnjaci

U Parku prirode su, uz šume, prisutni i brojni travnjaci, koji su kao antropogeno uvjetovani stadiji vegetacije izuzetno ugroženi. Izostanak ili slabije iskorištavanje travnjaka zbog nedostatka ispaše i košnje uvjetuje njihovu sukcesiju u smjeru odgovarajućih tipova šikara i šuma te gubitak biološke i krajobrazne raznolikosti Parka prirode.

Umjereno vlažni do mokri travnjaci

- Livada rane pahovke (*As. Arrhenatheretum elatioris*), C.2.3.2.1. – uglavnom se održava u blizini naselja. Redovito se kosi, a ponekad i gnoji stajskim gnojem, i predstavlja najkvalitetniju livadu košanicu.

Suhi travnjaci i vrištine

- Rudine uskolisne šašike i oštrog šaša (*As. Seslerio junciifoliae-Caricetum firmae*), C.4.1.1.1. razvijaju se na izloženim i najhladnijim grebenima vrhova Velebita, a tu rastu *Carex firma*, *Edraianthus graminifolius*, *Arabis scopoliana*, *Androsace villosa*, *Oxytropis dinarica*.

- Planinske rudine vazdazelenog šaša i uskolisne šašike (*As. Carici sempervirenti-Seslerietum juncifoliae*), C.4.1.1.2. – nalazi se na mjestima nešto manje izloženim vjetru, na nešto dubljem tlu.
- Planinske rudine kitajbelovog šaša i alpske sunčanice (*As. Carici kitaibeliana-Helianthemum alpestris*), C.4.1.1.3. – najslikovitija od rudina sveze *Seslerion tenuifoliae* zbog obilja alpske sunčanice (*Helianthemum alpestre*), razvija se na skeletnom tlu izloženih vrhova.
- Planinske rudine kitajbelovog šaša i balkanske sunčanice (*As. Carici kitaibeliana-Helianthemum balcanici*), C.4.1.1.4. – raste na sličnim staništima kao i prethodna no na nešto nižim, toplijim položajima.
- Rudine oštre vlasulje (*As. Festucetum bosniacae*), C.4.1.2.1. – nalaze se unutar pojasa pretplaninske bukove šume i klekovine planinskog bora i predstavljaju najrasprostranjeniju rudinu na Velebitu. Raste na zaklonjenijim položajima od prethodnih zajednica, a ljeti se ističe šarenilom vrsta *Senecio doronicum*, *Dianthus velebiticus*, *D. integer*, *Scorzonera rosea* i dr. Najvećim su dijelom te površine nastale antropogenim djelovanjem, ispašom i košnjom u doba dok se na Velebitu odvijala značajna stočarska djelatnost. Iseljavanjem stanovništva nestaje i tradicionalno stočarstvo te na svim površinama ove zajednice vidimo zarastanje drvenastim grmovima i pretvaranje u planinske vrištine u kojima dominiraju *Arctostaphylos uva-ursi*, *Juniperus nana* ili *Genista radiata*.
- Livada uspravnog ovsika i srednjeg trpuca (*As. Bromo-Plantaginetum mediae*), C.3.3.1.1. – zauzima niže brdovite položaje na kontinentalnoj strani Parka prirode. Nakon napuštanja košnje proteklih dvadesetak godina, danas svjedočimo obnavljanju košnje na nekim položajima, osobito bliže naseljima.
- Travnjak trave tvrdače (*As. Nardetum strictae*), C.3.4.2. – razvija se na kiselom, dubokom tlu, najčešće na dnu ponikvi, a u sastavu prevladava trava tvrdača (*Nardus stricta*). Uz nju rastu acidofilne vrste: *Potentilla erecta*, *Antennaria dioica* i dr., no nedostaju mnoge vrste sličnih travnjaka nižih položaja. Značajna je površina na Jezerima u sjevernom Velebitu.
- Kamenjarski pašnjak šaša crljenike i žute krške zečine (*As. Carici-Centaureetum rupestris*), C.3.5.2.1. – ovaj bogati, šareni travnjak razvija se u zoni crnoga graba, a u Parku prirode se nalazi na primorskom rubu. Odlikuje se šarenilom boja vrsta *Centaurea rupestris*, *Inula hirta*, *Inula ensifolia*, *Satureia subspicata* i drugih. Kako su se prestale koristiti kao pašnjak te površine zarastaju u šikare i šumice crnoga graba.

- Zajednica vriska i travolisnog zvonca (*As. Saturejo-Edraianthetum*), C.3.5.2.11. – nalaze se u submediteranskom području na izrazito skeletnom tlu i to samo rijetke sastojine. Prepoznaje se po vrstama *Satureia montana*, *Edraianthus tenuifolius*, *Crepis chondrilloides*.
- Travnjak uskolisne šašike i šaša crljenike (*Seslerio-Caricetum humilis*), C.3.5.2.2. – nalazi se na granici submediteranskih travnjaka i planinskih rudina.
- Kamenjarski pašnjak sjajne smilice i kamenjarske vlasulje (*As. Festuco-Koelerietum*), C.3.5.1.1. – predstavlja kamenjarsku pašnjačku zajednicu nižeg i toplijeg submediteranskog pojasa, napose primorskih obronaka južnog Velebita. Vrlo je bogatog florističkog sastava s oko 180 vrsta. Zbog prestanka ispaše, u vegetacijskoj sukcesiji zarasta u dračik, u sastojine *Juniperus oxycedrus* ili i šikare bijeloga graba.
- Travnjaci vlasastog zmijska (*Sveza Scorzonetum villosae*), C.3.5.3. – pojavljuju se ponegdje u udolinicama na primorskoj padini gdje se sakupio dublji sloj sitnog tla.
- Vrištine *Genista radiata* – pojavljuju se u prirodnoj vegetacijskoj sukcesiji zarastanja travnjaka.
- Vrištine *Juniperus nana* i *Arctostaphylos uva-ursi* pojavljuju se u prirodnoj vegetacijskoj sukcesiji zarastanja travnjaka.
- Vrištine vrišta (*as. Genisto-Callunetum*), C.3.4.1.1. – pojavljuju se ponegdje na ličkoj strani Velebita.
- Bujadnice – sastojine s *Pteridium aquilinum*, nalaze se u Lici.

Vodena i močvarna staništa

- Zajednice parožina (*Characeae*), A.3.1. – pojavljuju se ponegdje u potocima uz rub Velebita na ličkoj strani.
- Zakorijenjene submerzne zajednice tekućica (*Sveza Ranunculion fluitantis*), A.3.3.2.– pojavljuju se u Ričici i potocima ličkog ruba Parka prirode.
- Zajednice velikih mrijesnjaka (*Magnopotamion*) – pojavljuju se u jezeru Štikada i na Babinu jezeru.
- Zajednica močvarne preslice i obične šašine (*As. Equiseto-Scirpetum sylvatici*), C.2.2.3.1. – zabilježene su male površine u Oštarijama i oko Brušana.
- Zajednica nježnog i lisičjeg šaša (*As. Caricetum gracilis-vulpinae*), C.2.2.4.2. – nalaze se na mokrim staništima kod Brušana i Trnovca.

Cretovi

- Dinarski bazofilni cret suhoperke (*As. Eriophoro-Caricetum paniceae*), C.1.1.1.2. – male sastojine uz potok Ljubicu na Oštarijama. Ljeti se ističe bijelim glavicama suhoperke.

Nažalost, bivši cret u Sunđeru i Sunđeru je nestao u prirodnoj vegetacijskoj sukcesiji.

Zajednice visokih zeleni

- Dinarska zajednica ljepike i austrijskog zmijska (*As. Adenostylo-Doronicetum austriacae*), C.5.3.1.1. – nalazi se u većini jama između stijena ali i unutar šuma, na vlažnom humoznom tlu, na kojem se dugo zadržava snijeg. Odlikuje se šarenilom cvjetova *Adenostyles alliariae*, *Doronicum austriacum*, *Cicerbita alpina*, *Aconitum vulparia*., pa je često nazivamo "planinskim vrtićem".
- Zajednica strička i jedića (*As. Carduo-Aconitetum*), C.5.3.1.2. – rijetko nazočna.

- Zajednica planinske zečine i planinskog luka (*As. Centaureo-Allietum victorialis*), C.5.3.1.4. – rijetko nazočna na malim površinama na dnu ponikvi i jama, a dominira *Allium victorialis*.

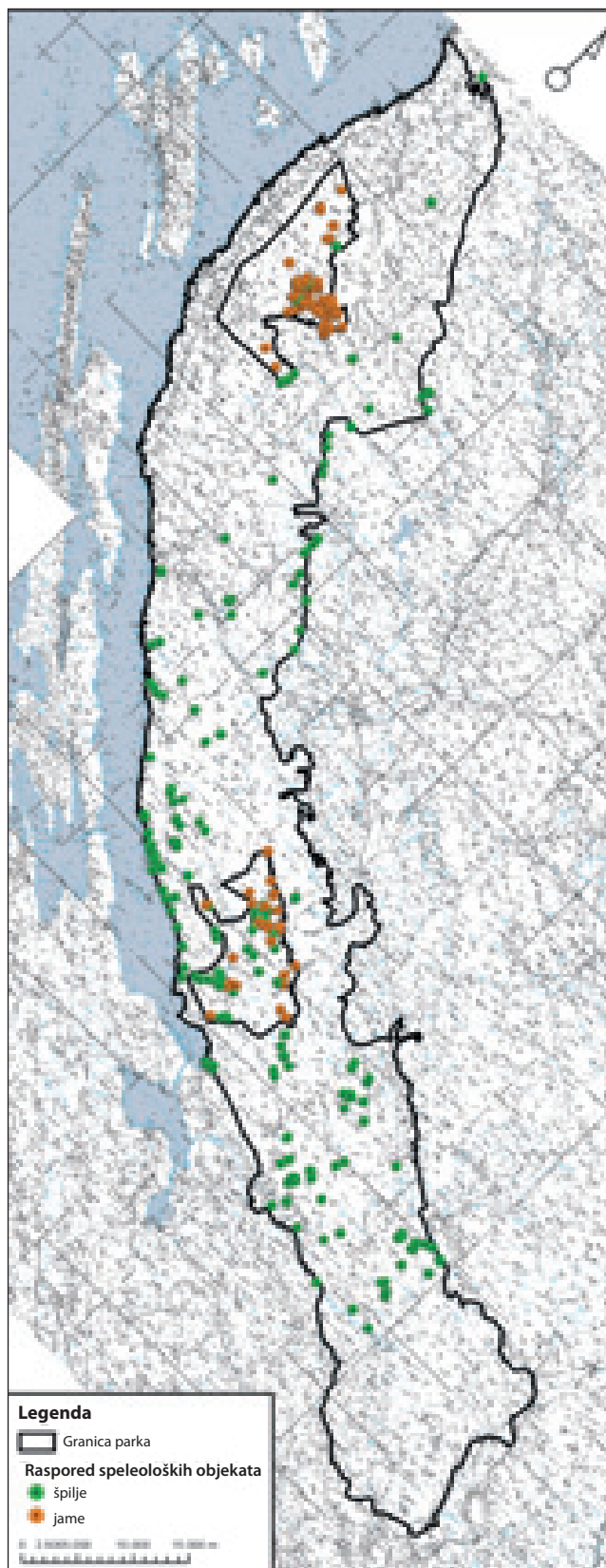
Zajednice stijena i točila

- Zajednica mahovinaste merinke i bijele padimovice (*As. Moehringio-Corydaletum ochroleucae*), B.1.3.2.2. – raste na zasjenjenim stijenama, unutar bukovih šuma, a prepoznaje se po vrstama *Moehringia muscosa* i *Corydalis ochroleuca*.
- Zajednica kitajbelovog jaglaca i kluzijeve petoprste (*As. Primulo kitaibeliana-Potentilletum clusiana*), B.1.3.3.1. – rijetka je na Velebitu.
- Zajednica rascjepkane slezenice (*As. Asplenietum fissi*) – najčešća je zajednica u pukotinama stijena, a u njenom sastavu ističu se *Asplenium fissum*, *Aquilegia kitaibeli*, *Cardaminopsis croatica* i dr.
- Zajednica kozlačice i prozorskog zvončića (*As. Thalicthro-Campanuletum fenestrellatae*), B.1.4.1.3. – karakteristična je za strmce Velike i Male Paklenice.
- Zajednica mirisne paprati (*As. Dryopteridetum villarii*), B.2.1.1.1. – male sastojine točila mirisne paprati.
- Zajednica planinskog mekinjaka (*As. Drypetum spinosae*), B.2.1.1.2. – češća točilarska zajednica nego u Nacionalnom parku Sjeverni Velebit.
- Ilirsko točilo planinskog lopuha (*As. Petasitetum paradoxii*) -, B.2.1.1.5.– male sastojine.
- Točilo planinskog koporca i ognjice (*As. Bunio-Iberetum pruitii*), B.2.1.1.3. – ne zauzima velike površine ali je značajno jer na njemu raste endemična vrsta *Degenia velebitica*.
- Primorsko točilo mekinjaka (*As. Drypetum jacquiniana*), B.2.2.1.1. – nalazi se ponegdje na točilima oko Velike Paklenice.

Ruderalna i korovna staništa

- Utrina ljulja i širokolisnog trpuca (*As. Lolio-Plantaginetum*), I.1.3.1.1. – nalazi se na gaženim površinama, na putovima, u dvorištima.
- Zajednica dvornika i dvozuba (*As. Polygono-Bidentetum*), I.1.7.1.1. – pojavljuje se uz naselja.
- Zajednica običnog vratića i običnog pelina (*As. Tanaceto-Artemisietum*), I.1.4.2.2. – pojavljuje se uz naselja.
- Zajednica abdovine (*As. Sambucetum ebuli*), I.1.5.1.2. – pojavljuje se uz naselja.
- Zajednica čehulje i koprive (*Myrrhidi-Urticetum*) – rijetka uz rub bukove šume.
- Korovne zajednice razreda Stellarietea mediae, I.1.6. – pojavljuje se u vrtovima i na oranicama.

Slika 5. Raspored speleoloških objekata na području Parka prirode

2.3.5.1. Podzemlje

Biospeleološka istraživanja Parka prirode Velebit počinju krajem 19. stoljeća. Ovaj pregled špilja i jama na području Parka prirode Velebit uključuje literaturne podatke i podatke vlastitih istraživanja za 58 speleoloških objekata, no to svakako nije ni realno niti konačno stanje sve dok se ne dobiju podaci od svih istraživanja. Najznačajniji speološki objekt na području Parka prirode Velebit zasigurno su Cerovačke špilje na južnom Velebitu. Kao značajni speološki objekti svakako se ističu Jama Vrtlina, Jama Mamet, Jama Puhaljka, Jama Bunovac i Jama Munižaba. Iz kartografskog prikaza vidljivo je da se jame nalaze samo u Nacionalnim parkovima, što ne govori da ih na području Parka prirode nema, nego nisu kao takve evidentirane i kartirane. Javna ustanova u narednom vremenu ima u planu izraditi cjelokupan katastar speoloških objekata.

2.3.6. Flora

Park prirode Velebit zasigurno obuhvaća najznačajnije florističko područje Hrvatske, a jedan je od najznačajnijih centara raznolikosti flore Europe. Složeni abiotski i biotski čimbenici u sinergiji sa zbivanjima u daljnjoj i bližoj geološkoj prošlosti te u novije vrijeme i nazočnošću čovjeka, uzrokom su izuzetnog i međunarodno prepoznatog biološkog bogatstva. Brojni literaturni navodi i obimne herbarske zbirke sabrane na Velebitu nisu još u cijelosti vrednovane, pa je zapravo točna razina dosadašnjih spoznaja o florističkom bogatstvu teško pretočiva u brojke. Digitalizacija i geokodiranje podataka iz literature i herbarskih zbirki ZA i ZAHO još uvijek je u tijeku, pa su promjene svakodnevne.

Tablica 5. Sažeti prikaz raznolikosti flore Parka prirode Velebit na temelju (1) terenskih opažanja u periodu 2004.-2006. god. u sklopu provedbe projekta KEC, (2) literaturnih podataka, te vezani podaci o broju endemičnih i ugroženih svojti (prema Nikolić i Topić 2005), i nazočnosti svojti koje su predmetom Bernske konvencije (1979. – Prilog I Preporuke 46. iz 1996.) i Direktive o staništima (Prilozi II, IV i V iz 2004.) (prema Flora Croatica Database, zaključno s veljačom 2007.).

Park prirode Velebit	Flora	br.
Vrsta	Ukupno	1677
	Terenska opažanja	1210
	Obrađena literatura	1021
Vrsta i podvrsta	Ukupno	1854
	Terenska opažanja	1307
	Obrađena literatura	1103
Endemičnih vrsta i podvrsta (s.l.)		79
Konvencije	Bernska	97
	Direktiva o staništima	15
	Ukupno	112
Ugroženost	CR	3
	EN	13
	VU	16
	NT	28
	DD	28
	LC	14
	Ukupno (EN+CR+VU)	32

Rezultati terenskih istraživanja provedenih u razdoblju od 2004. do 2006. godine potvrdili su brojne navode, no udio svojti zabilježenih na terenu veći je od broja svojti zabilježenih u obrađenoj literaturi. Uz potpuno nove nalaze, ovome je i ranije naveden uzrok – potreba za dodatnom obradom postojećih izvora. Provedena sustavna istraživanja, međutim, pokrivaju manje od 15% površine Parka, te je flora daleko od istražene i kartirane. Drugim riječima, dane brojke samo su okvirni pokazatelji ukupnog, ali još uvijek nepoznatog bogatstva. Podpodručja na kojim se temelji stvaranje popisa flore Parka prirode sastoje se od (1) flore Nacionalnog parka Sjeverni Velebit, (2) flore Nacionalnog parka Paklenica, (3) transekta od 16 MTB 1/64 polja okomito na obalnu liniju u području Karlobaga, (4) uzorka s područja Štirovače, (5) zapadne obale doline rijeke Zrmanje, te (6) flore lokaliteta na kojim je obavljena procjena stanja populacija degenije.

Do sada utvrđena flora Parka prirode sastoji se od 1854 vrsta i podvrsta (iz svih izvora podataka). S obzirom na karakteristike i veličinu područja, broj endemičnih svojti očekivano je visok i iznosi 4,3% svojti od ukupnog broja zabilježenih svojti. Izrazito je visok udio svojti čija je zaštita regulirana međunarodnim konvencijama (6%).

Flora Parka prirode Velebit, kao i flora sadržanih nacionalnih parkova (Sjeverni Velebit i Paklenica) u kategoriji je najvećih nacionalnih blaga, te potrebuje i takav tretman.

2.3.7. Fauna

2.3.7.1. Speleofauna

Ukupno su obrađeni podaci za 58 speleoloških objekata u kojima je do sada zabilježeno 36 špiljskih životinja, a očekuju se i daljnji nalazi. Endemične vrste za dva nacionalna parka na području Velebita (Nacionalni park Paklenica i Nacionalni park Sjeverni Velebit) nisu uključene u ovaj pregled, iako njihove nalaze možemo očekivati i na području Parka prirode Velebit.

Postoje velike razlike u strukturi faune na različitim područjima Velebita. Sjeverni, srednji i južni Velebit imaju različitu špiljsku faunu, kao i ličko područje Velebita, područje velebitske uzvisine i primorski dio Velebita. Svi ovi dijelovi Parka prirode Velebit trebali bi se tretirati kao zasebne biogeografske cjeline. Najistraženija je velebitska uzvisina, najviši dio Parka prirode, za razliku od primorskog dijela koji je gotovo u potpunosti neistražen.

Za Park prirode Velebit opisane su 24 svojte iz 14 tipskih lokaliteta (locus typicus), od čega su čak 23 svojte endemične za Hrvatsku. Dio njih predstavlja stenoendeme kao što su puž *Zospeum pretneri*, endemična vrsta za Velebit, pauci *Stalita pretneri* za južni Velebit (koji je ujedno na Crvenom popisu ugroženih biljaka i životinja Hrvatske, u IUCN kategoriji potencijalno ugrožene svojte) i *Troglohyphantes roberti*, endemičan za južni Velebit. Lažištipavci imaju istaknutu biološku raznolikost na području Parka prirode. *Neobisium elegans*, *Neobisium velebiticum* i *Neobisium svetovidii* su endemične vrste za Liku i Velebit. *Neobisium stribogi* endemičan je za južni i jugoistočni Velebit, a *Neobisium simargli* za primorske padine Sjevernog Velebita. Kukci kornjaši *Neotrechus ganglbaueri*, *Typhlotrechus bilimeki likanensis*, *Typhlotrechus velebiticus velebiticus*, *Typhlotrechus velebiticus parcestriatus*, *Redensekia likana* i *Spelaeodromus pluto* endemični su za Liku i Velebit, *Leptodirus hochenwarti velebiticus* za Velebit, *Astagobius hadzii* i *Astagobius angustatus vukusici* za južni Velebit, rakušci *Niphargus pretneri* za južni Velebit, *Niphargus numerus* za područje južnog Velebita i Zrmanju, vodeni jednakonožni rak *Monolistra hercegovinensis brevipes* za južni Velebit i sjevernu Dalmaciju. Dalmatinska golema vodenbabura (*Sphaeromides virei mediodalmatina*) opisana je na području rijeke Zrmanje i nalazi se na Crvenom popisu ugroženih biljaka i životinja Hrvatske u IUCN kategoriji osjetljivih svojti (VU). Deseteronožni rak *Troglocaris sp.* nađen je u najvjerojatnije anhidralnoj špilji u Selinama. *Troglocaris* agg. *anophthalmus* nalazi se na Crvenom popisu ugroženih biljaka i životinja Hrvatske u IUCN kategoriji osjetljivih svojti (VU). Izvan granica Parka pronađene su vrlo zanimljive vrste kao što su: nova vrsta puža iz roda *Acroloxus* u vrulji kod Jurjeva, špiljski školjkaš *Congerina kusceri* u Markovom ponoru kod Donjeg Kosinja u Lici (koji je na Crvenom popisu ugroženih biljaka i životinja Hrvatske u IUCN kategoriji ugroženih svojti (EN) i na Dodatku II EU Direktivi o zaštiti prirodnih staništa i divlje faune i flore).

Na području Parka prirode Velebit uočeni su brojni problemi. Sva tipska nalazišta treba točno locirati i trenutačno posebno zaštititi. Neka od njih vjerojatno nisu ugrožena, ali su zato u vrlo lošem stanju. Treba ih revitalizirati i zaštititi od budućih razarajućih utjecaja.

Primorski dio Velebita najslabije je istražen, iako ima drugačiju faunu od ostatka Parka prirode. Zato bi ovo područje trebalo imati prednost prilikom istraživanja, posebno anhidralni objekti, i svako bi takvo područje trebalo posebno zaštititi. U budućnosti, kad turističke djelatnosti te izgradnja apartmana uzmu maha, područja uz obalu su u posebnoj opasnosti od potpunog nestanka sve do korištenja za odlaganje štetnih otpadnih tvari i smeća.

Na sve objekte koji se nalaze u blizini putova i cesta treba obratiti posebnu pažnju.

Cerovačke špilje (Gornja i Donja) tipski su lokalitet za osam svojti, što ukazuje na visoku biološku raznolikost podzemnih staništa na području južnog Velebita. Ove su špilje jedna od najvažnijih špiljskih staništa na području Parka prirode Velebit i neophodno je utvrditi njihovo sadašnje nulto stanje, odnosno stanje

špiljskih ekosustava, te potom provoditi praćenje stanja najmanje dva puta godišnje. Isto tako, potrebno je u njih postaviti stanice za mjerenje mikroklimata, barem temperature i vlage zraka. Svake godine svi dobiveni podaci trebaju se analizirati i u skladu s dobivenim rezultatima korigirati plan upravljanja za špilje.

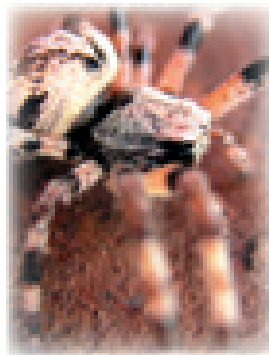
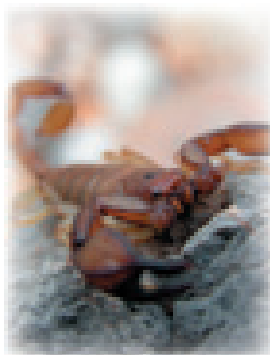
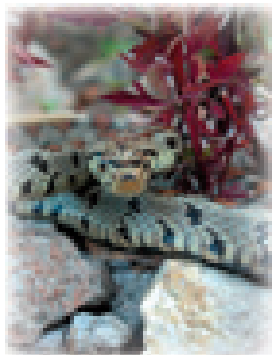
Hidrogeološke promjene na području Like su velike i vrlo razarajuće utječu na špiljske, posebno vodene faune. Vrlo je važno ustanoviti biološki minimum protoka vode, primjerice za Markov ponor, ali i druge objekte.

2.3.7.2. Sitne životinje koje žive na tlu, šišmiši i ihtiofauna

Granice Parka prirode Velebita obuhvaćaju faunu cijelog Velebita. Od ukupno 79 dosad poznatih sitnih terestričkih kralješnjaka i šišmiša, vodozemaca je poznato 10 vrsta, gmazova 26 vrsta, sitnih sisavaca (kukcojedi i glodavci) 23 vrste i šišmiša ukupno 23 vrste. Uz dominaciju šumskih vrsta (50 %) velik je udio petrofilnih vrsta (30%), a najmanji je udio vrsta vezanih za travnjake (20 %). Šumska fauna se u čitavom području bukovich i bukovo – jelovih šuma kvalitativno sastoji od istih vrsta sitnih kralješnjaka, a slično je i kod gorskih travnjaka.

Zoogeografski, bitan je udio vrsta koje su tipične za planine istočnih Alpa i zapadnih Dinarida (*Triturus alpestris*, *Iberolacerta horvathi*, *Coluber viridiflavus*, *Sorex alpinus*, *Chionomys nivalis*, *Microtus liechtensteini*, *Dryomys nitedula*, *Hypsugo savii*, *Plecotus macrobullaris*) te vrste posebne samo za Dinaride: *Dinaromys bogdanovi* i *Vipera ursinii macrops*. Park prirode obuhvaća kompletnu mediteransku faunu Velebita ograničenu na primorske padine do nadmorske visine od oko 900 m/nm (*Algyroides nigropunctatus*, *Podarcis melisellensis*, *Lacerta trilineata*, *Pseudopus apus*, *Testudo hermani*, *Coluber gemonensis*, *Coluber najadum*, *Elaphe situla*, *Suncus etruscus*, *Eliomys quercinus*, *Apodemus epimelas*). Uz sam rub Parka, od Vratnika do Kutereva te uzduž kontinentalne granice prema velikim krškim poljima Gacke i Like nalaze se i vrste koje za Velebit u cjelini nisu karakteristične, a to su vodozemci *Triturus vulgaris*, *T. carnifex* i *Bombina variegata*. Moguća oaza ovih vrsta nekada je bila u depresiji Štirovače, no u novije vrijeme stari nalazi nisu potvrđeni. Vlažna područja s vodozemcima *Rana dalmatina* i *Hyla arborea* nalazimo i u području Sunđerca, Baških Oštarija (Ljubica i Crni potoci), te uz rijeku Zrmanju.

Od karakterističnih vrsta sitnijih terestričkih kralješnjaka Velebita česti su vodozemci *Bufo bufo* i *Triturus alpestris*, rjeđi *Bufo viridis* i *Salamandra salamandra*. Od gmazova u središnjem planinskom lancu (od 1000 m/nm na više) samo je pet češćih vrsta: gušteri *Anguis fragilis*, *Iberolacerta horvathi* i *Lacerta agilis* te zmije *Coronella austriaca*, *Elaphe longissima*, *Natrix natrix* i *Vipera ammodytes* i *Coluber viridiflavus* južno do Šatorine. Za ovaj dio Velebita rijetki su nalazi živorodne gušterice *Lacerta vivipara* (svoje koja polaže jaja!). U primorskom pojasu na nadmorskoj visini od 700 do 1220 m i na čitavoj kontinentalnoj padini rasprostranjena je gušterica *Podarcis muralis*. Od sitnih sisavaca česti su kukcojedi *Sorex alpinus*, *S. araneus*, *S. minutus*, *Crocidura leucodon*, *C. suaveolens* i *Talpa europea* te glodavci *Apodemus flavicollis* i *A. sylvaticus*,

Chionomys nivalis, *Clethrionomys glareolus*, *Microtus liechtensteini*, *Glis glis*, *Dryomys nitedula* i *Muscardinus avellanarius*. Razmjerno su rijetki nalazi ježa *Erinaceus concolor*. Populacija reliktnog dinarskog voluhara *Dinaromys bogdanovi* nastanjuje dva međusobno izolirana dijela: sjeverozapadni dio od Gornje Klade do Dabarskih kukova i, na južnom i jugoistočnom dijelu parka, dio od Nacionalnog parka Paklenica do Crnopca.

Od zabilježenih šišmiša na središnjem planinskom lancu samo su za četiri vrste utvrđene i bređe ženke (*Plecotus auritus*, *Myotis brandtii*, *Rhinolophus hipposideros* i *Hypsugo savii*), koje su ujedno i najčešće vrste Velebita. Od ugroženih šumskih vrsta nađeni su samo mužjaci *Barbastella barbastellus* i *Myotis bechsteinii*, što je pokazatelj da se tu nalaze njihova zimovališta. Porodiljna kolonija *R. hipposideros* zabilježena je na tavanu jedne kuće u Baškim Oštarijama i na crkvenom tornju u Krasnom. Od drugih vrsta ljeti su hvatani samo mužjaci, i to najviše u srpnju kada šišmiši sezonski koriste gorska i pretplaninska staništa za lov člankonožaca. Među nađenim vrstama su i četiri izrazito migratorne vrste: *Nyctalus leisleri*, *Pipistrellus nathusii*, *Eptesicus nilssonii* i *Vespertilio murinus*, za koje se također smatra da koriste područje Velebita za zimovanje. Uz primorsku stranu, čije su špilje i jame slabo istražene, postoje stariji podaci o porodiljskim kolonijama u špiljama uz samu morsku obalu (Senj, Sveti Juraj, Jablanac) i uz Zrmanju (Kudin most, Golubić) za vrste *Miniopterus schreibersii*, *Myotis blythii oxygnathus* i *Rhinolophus ferrumequinum*. U sjevernijem dijelu do Jablanca prije su u crkvenim tornjevima i na tavanima zabilježene porodiljne kolonije vrste *Plecotus austriacus*. S kontinentalne strane zabilježene su porodiljne kolonije vrste *Plecotus macrobullaris* na crkvenom tornju katoličke crkve u Smiljanu (izvan granice Parka) te vrste *Myotis capaccinii* u špilji Pećina kraj istoimenog sela blizu izvorišta Gacke (također izvan granice Parka).

Među zabilježenim vrstama na Dodatku II Direktive o staništima navedeni su šišmiši: *Barbastella barbastellus*, *Rhinolophus hipposideros*, *Rh. euryale*, *Rh. ferrumequinum*, *Myotis blythii oxygnathus*, *M. myotis*, *M. capaccinii*, *Miniopterus schreibersi*, gmazovi *Elaphe situla*, *Elaphe quatuorlineata* i *Testudo hermani* te vodozemci *Triturus carnifex* i *Bombina variegata*. Na Dodatku IV Direktive o staništima od sisavaca su navedeni još svi šišmiši, zatim vrste *Muscardinus avellanarius*, *Dryomys nitedula*, od gušterica vrste *Algyroides nigropunctatus*, *Lacerta agilis*, *L. trilineata*, *Iberolacerta horvathi*, *Podarcis melisellensis* i *P. muralis*, od zmija vrste *Coluber gemonensis*, *C. najadum*, *Coronella austriaca*, *Elaphe longissima*, *E. situla*, *Natrix tessellata*, *Telescopus fallax* i *Vipera ammodytes* i od vodozemaca vrste *Bombina variegata*, *Bufo viridis*, *Hyla arborea* i *Rana dalmatina*. Uz njih su na Crvenom popisu ugroženih biljaka i životinja Hrvatske navedeni, kao nedovoljno poznate ali vjerojatno ugrožene svojte, (Data Deficient): dinarski voluhar *Dinaromys bogdanovi* i gorski dugoušan (*Plecotus macrobullaris*) i sivi dugoušan (*Plecotus austriacus*) kao ugrožena (EN) vrsta. Uz sve navedene vrste u rijeci Zrmanji uz raka *Austropotamobius pallipes* žive i sljedeće vrste riba navedene na Dodacima Direktive o staništima: *Alburnus albidus*, *Aulopyge huegeli*, *Barbus plebejus*, *Cottus gobio* i *Pomatoschistus canestrini*, a u rijeku zalazi i morska paklara *Petromyzon marinus*. U izvorištima pritoka Gacke i Like mogle bi se još pronaći vjerojatno i posljednje autohtone populacije hrvatskog pijora *Phoxinellus croaticus* koje koriste podzemlje izvora za skloništa. Čitav rod *Phoxinellus* također je naveden Dodatku II Direktive o staništima.

Za sve vrste navedene na Dodatku II Direktive o staništima i vjerojatno ugrožene vrste (DD), uz općenitu brigu oko zaštite biološke raznolikosti Parka prirode, u budućnosti se mora predvidjeti i moguća posebna zaštitna područja koja bi obuhvatila najznačajnije populacije ovih vrsta, dok vrste s Dodatka IV trebaju strogu zaštitu na čitavom području.

2.3.7.3. Danji leptiri

Na području Parka obitavaju brojne vrste danjih leptira, uglavnom iz porodice *Nymphalidae*. Mnoge su zabilježene vrste ugrožene (izostavljene su one koje nisu potvrđene) te se nalaze na Crvenom popisu ugroženih biljaka i životinja Hrvatske, Crvenoj knjizi leptira Europe i Direktivi o staništima:

- Apolon (*Parnassius apollo*)- rizična vrsta (VU);
- Veliki timijanov plavac (*Maculinea arion*)- nedovoljno poznata vrsta (DD), nađena na području Jadovna i Bakovca;
- Gorski plavac (*Maculinea rebeli*) – nedovoljno poznata vrsta (DD), nađena na području Jadovna;
- Alpski crni okaš (*Erebia styrius*) – zabilježena tek s jednim primjerkom, a druge populacije u Hrvatskoj su joj kritično ugrožene (CR);
- Močvarna riđa (*Euphydryas aurinia*) – zabilježena kod Trnovca i na Baškim Oštarijama, u Hrvatskoj nedovoljno poznata vrsta (DD);
- Dvije izgledom slične vrste (*Mellicta aurelia* i *M. britomatrix*) zabilježene na livadama s kontinentalne strane, obje nedovoljno poznate vrste (DD);
- Crni apolon (*Parnassius mnemosyne*) – vrsta koja nije pred izumiranjem, ali bi uskoro mogla biti (NT), nađena na području Štirovače;
- Vaganski crni okaš (*Erebia gorge vagana*) – nedovoljno poznata vrsta (DD). Ova hrvatska endemična podvrsta opisana je s nalazišta na Vaganskom i Babinom vrhu;
- Šumski crni okaš (*Erebia medusa*) – nedovoljno poznata vrsta (DD).

Glavnu prijetnju leptirima u Parku prirode predstavlja gubitak travnjačkih staništa te nelegalno skupljanje, posebice zanimljivih vrsta poput apolona.

2.3.7.4. Ptice

U Parku prirode Velebit do sada je zabilježeno 257 vrsta ptica od čega su 139 vrsta redovite ili povremene gnjezdarice u Parku.

Od gnjezdarica njih 56 nalazi se u Crvenoj knjizi ugroženih ptica Hrvatske: 3 vrste u kategoriji ugrožene – EN (suri orao *Aquila chrysaetos*, tetrijeb gluhan *Tetrao urogallus*, gorski zviždak *Phylloscopus bonelli*), 6 vrsta u kategoriji rizične – VU (škanjac osaš *Pernis apivorus*, zmijar *Circaetus gallicus*, sivi sokol *Falco peregrinus*, kosac *Crex crex*, mala prutka *Actitis hypoleucos*, mali ćuk *Glaucidium passerinum*), 21 vrsta u kategoriji niskorizične vrste – NT, te 26 vrsta u kategoriji najmanje zabrinjavajuće vrste – LC.

Na europskoj razini 12 vrsta gnjezdarica ima status rizične vrste, 3 vrste status rijetke vrste, a 11 vrsta status vrste čija je europska populacija u opadanju. Od gnjezdarica njih 108 nalazi se na Dodatku II Bernske konvencije.

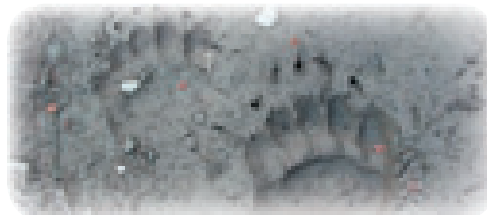
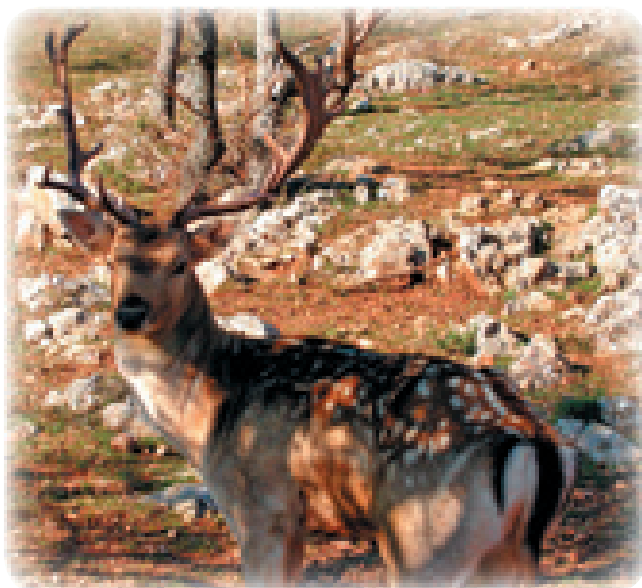
U Parku se redovito ili povremeno gnijezdi 20 vrsta s Dodatka I Direktive o pticama, a njih 9 (suri orao *Aquila chrysaetos*, tetrijeb gluhan *Tetrao urogallus*, mali ćuk *Glaucidium passerinum*, planinski ćuk *Aegolius*

funereus, jastrebača *Strix uralensis*, kosac *Crex crex*, planinski djetlić *Picoides leucotos*, troprsti djetlić *Picoides trydactylus*, vrtna strnadica *Emberiza hortulana* i gorski zviždak *Phylloscopus bonelli*) gnijezde se u broju koji je omogućio da se Velebit uključi kao važno područje u Nacionalnu ekološku mrežu, odnosno prepozna kao potencijalni SPA (*Special Protected Areas*) koji predstavlja dio ekološke mreže EU NATURA 2000.

Za praćenje stanja odabrane su zajednice djetlića (*Picinae*), jastrebača (*Strix uralensis*), planinski ćuk (*Aegolius funereus*), mali ćuk (*Glaucidium passerinum*) i vrtna strnadica *Emberiza hortulana*.

2.3.7.5. Veliki sisavci

U Parku prirode obitavaju tri vrste velikih zvijeri – smeđi medvjed (*Ursus arctos*), ris (*Lynx lynx*), vuk (*Canis lupus*), te četiri vrste srednjih zvijeri – divlja mačka (*Felis silvestris*), jazavac (*Meles meles*), čagalj (*Canis aureus*) i lisica (*Vulpes vulpes*), a u rijekama Lici i Zrmanji utvrđeno je prisustvo vidre (*Lutra lutra*). Medvjed je u znatnom broju zastupljen u Parku. Raseljavanjem stanovništva i obnovom vegetacije stvorili su se povoljniji uvjeti za njegov opstanak i na primorskim padinama Velebita. Vuk i ris su ugrožene vrste na IUCN Crvenoj listi i zakonom su zaštićeni. I vuk i medvjed i ris koriste cijelo područje Parka prirode Velebit, a i šire. Prije trideset godina, na Velebit je naseljena divokoza (*Rupicapra rupicapra*). Od ostalih biljojeda, najzastupljeniji su: srna (*Capreolus capreolus*), zec (*Lepus europaeus*), divlja svinja (*Sus scrofa*), a prisutni su i jelen (*Cervus elaphus*), muflon (*Ovis Aries musimon*) i jelen lopatar (*Dama dama*).

2.3.8. Područja s posebnom zaštitom unutar Parka prirode Velebit

Zbog osobitih reljefnih, vegetacijskih i pejzažnih vrijednosti, pojedini uži dijelovi Velebita posebno su izdvojeni i obuhvaćeni odgovarajućim kategorijama zaštite. Godine 1949. u južnom dijelu planinskog niza osnovan je Nacionalni park Paklenica (102 km²), Nakon što je 1978. g. uvršten u svjetsku mrežu rezervata biosfere (Program čovjek i biosfera, UNESCO), odlukom Hrvatskog sabora 1981. cijeli je Velebit proglašen Parkom prirode. Godine 1999. u sjevernom dijelu planinskog niza osnovan je Nacionalni park Sjeverni Velebit (109 km²), koji uključuje stroge rezervate Hajdučki i Rožanski kukovi, specijalni botanički rezervat Zavižan – Balinovac – Zavižanska (Velika) Kosa te Velebitski botanički vrt u sjevernom Velebitu.

Osim dva Nacionalna parka unutar granica Parka prirode Velebit nalaze se geomorfološki spomenik prirode Cerovačke špilje, značajni krajobraz zaljev Zavrtnica, paleontološki spomenik prirode Velnačka glavica i posebni rezervat šumske vegetacije Štirovača.

NACIONALNI PARK PAKLENICA

Na površini od 96 km², uz istočnu obalu Jadranskog mora pa do najviših vrhunaca Velebita, Vaganskog vrha (1757 m) i Svetog brda (1753 m), obilje je mnogobrojnih prirodnih osobitosti i fenomena, radi kojih je čitavo područje proglašeno Nacionalnim parkom 1949. godine. S pravom, jer ovo je prostor jedinstvenog i neobičnog dodira mora i planine, bogat šumama bukve i crnog bora, dubokim kanjonima okomito urezanim u glavni greben Velebita, krškim oblicima, jedinstvenim krškim reljefom s brojnim špiljama i jamama.

NACIONALNI PARK SJEVERNI VELEBIT

Nacionalni park Sjeverni Velebit proglašen je 1999. godine, a Javna je ustanova započela s radom na temelju ukaza Sabora RH od 16. rujna iste godine. Područje je proglašeno Nacionalnim parkom zbog izrazite raznolikosti krških fenomena, bogatstva živog svijeta i iznimnih prirodnih ljepota na razmjerno malom prostoru.

Površina parka iznosi 109 km², a unutar istog nalazi se strogi rezervat Hajdučki i Rožanski kukovi, koji predstavlja specifičan geomorfološki fenomen na kojemu je do sada otkriveno više od 150 jama, od kojih je najpoznatija Lukina jama, jedna od najdubljih u svijetu uopće, otkrivena 1999. godine.

GEOMORFOLOŠKI SPOMENIK PRIRODE CEROVAČKE ŠPILJE

Cerovačke špilje su značajni speleološki objekt u Republici Hrvatskoj. Gornja Cerovačka špilja duga je oko 1200 m, a donja više od 2000 m. Obje špilje ispunjene su velikom količinom najrazličitijih siga, a neke od njih po svojoj morfologiji jedinstvene su u cijelom dinarskom podzemlju te se ubrajaju među najljepše špilje u Hrvatskoj. Osim turističke atrakcije, ove špilje pružaju obilje vrlo zanimljivog paleontološkog materijala te materijale za proučavanja iz geologije, hidrogeologije i meteorologije. Cerovačke špilje poznate su kao jedno od najvećih nalazišta pećinskog medvjeda. Zbog jedinstvene prirodne ljepote i brojnih nalaza iz davne prošlosti, Cerovačke špilje su 1961.g. zakonom zaštićene kao geološki spomenik prirode, a od 1981. g. sastavni su dio Parka prirode Velebit.

ZNAČAJNI KRAJOBRAZ ZALJEV ZAVRATNICA

Zaljev Zavrtnica zaštićen je 1964. godine kao značajni krajobraz. Po svom postanku Zavrtnica je potopljena bujična dolina s kanjonskim liticama visokim oko 100 m. Dužina zaljeva iznosi oko 900 m, a širina se kreće u rasponu od 50 i 150 m. Površina zaljeva iznosi 459.42 ha. Nastala je u slojevima kredne starosti iz kojih se zbog velike razlomljenosti formiraju brojni sipari koji su zaustavljeni podzidima, te sadnjom drveća i niskog raslinja. U Zavrtnici je izbrojeno 129 biljnih vrsta, od čega 100 autohtonih i 29 alohtonih vrsta.

PALEONTOLOŠKI SPOMENIK PRIRODE VELNAČKA GLAVICA

Velnačka glavica je zaštićena 1970. godine kao paleontološki spomenik prirode površine 6,7 ha i nalazi se kod sela Brušani, na području srednjeg Velebita, u granicama Parka prirode Velebit. Riječ je o izdancima tanko uslojenih permskih vapnenaca s očuvanim mikrofossilima flore i faune (ukupno 32 vrste).

POSEBNI REZERVAT ŠUMSKE VEGETACIJE – ŠUMSKI PREDJEL ŠTIROVAČA NA SREDNJEM VELEBITU

U krškim dulibama vršnog pojasa Velebita rasprostranjena je bogata i raznolika inverzna vegetacija. Njihova dna obrasla su gorskom šumom smreke na koju se nastavlja miješana šuma smreke, jele i bukve te pretplaninska šuma bukve. Naročit primjer takve vegetacije je dio Štirovače, Klepina duliba u srednjem Velebitu, prašuma bukve i jele u donjem dijelu rezervata i pretplaninske šume bukve u gornjem dijelu rezervata. Površina rezervata je 118,5 ha, a predstavlja ostatak nekadašnjih prašuma u Štirovači. Zaštićena je 1965. godine kao posebni rezervat šumske vegetacije.

2.3.9. Ekološka mreža na području Parka prirode Velebit

U Hrvatskoj je Ekološka mreža propisana Zakonom o zaštiti prirode, a predstavlja sustav međusobno povezanih ili prostorno bliskih ekološki značajnih područja važnih za ugrožene vrste i staništa, koja uravnoteženom biogeografskom raspoređenošću značajno pridonose očuvanju prirodne ravnoteže i biološke raznolikosti. Područja ekološke mreže sukladno EU ekološkoj mreži NATURA 2000 podijeljena su na područja važna za divlje svojte i stanišne tipove (potencijalna SAC područja – *Special Areas of Conservation*) te međunarodno važna područja za ptice (potencijalna SPA područja – *Special Protection Areas*). Unutar ekološke mreže njezini dijelovi povezuju se prirodnim ili umjetnim koridorima. Ekološki koridor je ekološka sastavnica ili niz takvih sastavnica koje omogućuju kretanje populacijama živih organizama od jednog lokaliteta do drugog.

Sukladno mehanizmu EU Direktive o staništima, Zakon o zaštiti prirode propisuje da se dijelovi ekološke mreže mogu štiti kao posebno zaštićena područja ili provedbom planova upravljanja, kao i kroz postupak ocjene prihvatljivosti zahvata za prirodu svakog ugrožavajućeg zahvata.

Područje Parka prirode Velebit u cijelosti se nalazi unutar Ekološke mreže te obuhvaća sljedeća važna područja:

1. Važna područja za divlje svojte i stanišne tipove

Cijelo područje Parka prirode Velebit vrednovano je kao važno područje za divlje svojte i stanišne tipove. Unutar ovog područja utvrđeno je 54 područja, od kojih su 25 točkasta lokaliteta.

Tablica 6. Važna područja za divlje svojte i stanišne tipove u Ekološkoj mreži unutar granica PP Velebit. *- prioriteta staništa; # – međunarodno važna područja = potencijalna Natura 2000 područja.

Šifra područja	Naziv područja
HR2000013	Cerovačka špilja donja
HR2000014#	Cerovačka špilja gornja
HR2000017#	Čavle špilja
HR2000041#	Ivina jama
HR2000044#	Jama iznad Kugine kuće
HR2000064#	Krupa izvor
HR2000143#	Špilja kod Mrkvišta
HR2000150#	Špilja kod Starigrad Paklenice
HR2000192#	Vranovinski ponor
HR2000197#	Vrtlina jama
HR2000302	Ledenica

Šifra područja	Naziv područja
HR2000307	Modrič špilja
HR2000334	Ponor Štirovača 1
HR2000362	Ponor Štirovača 2
HR2000550#	Krug
HR2000641#	Zrmanja
HR2000857#	Nadžak bilo
HR2000858#	Štirovača
HR2000859#	Klepina duliba
HR2000860#	Ramino korito
HR2000861	Sadikovac
HR2000862	Visočica
HR2000863#	Veliki i Mali Kozjak
HR2000865#	Rončević dolac
HR2000866#	Šatorina
HR2000867	Vlažne livade uz potok Ljubica
HR2000868#	Velinac - Bačić kuk - Brizovac - Soline - Budakovo brdo
HR2000869	Tulove grede
HR2000870	Duboke jasje
HR2000874#	Krupa
HR2000877	Tisovac
HR2000960	Cret uz potok Ljubica
HR2000975	Vlažne livade na Štirovači
HR2000976	Sunđerac
HR2000977	Sunđer
HR2001003#	Prikinuto brdo - nalazište velebitske degenije
HR2001013#	Gračačko polje
HR2001101#	Devčića tavani
HR3000031	Sv. Juraj - otočić Lisac
HR3000032#	Uvala Ivanča
HR3000033#	Uvala Malin; uvala Duboka
HR3000034#	Uvala Zavratnica
HR3000035#	Uvala Krivača
HR3000036#	Uvala Vrulja
HR3000037#	Uvala Jurišnica
HR3000047#	Novigradsko i Karinsko more
HR3000048	Uvala Modrič do Tankog rta
HR3000049	Vrulja Plantaža
HR3000266#	Špilja na uvali Pečice
HR3000276#	Morska špilja u Velikoj dragi
HR3000278	Vrulja Modrič
HR3000283#	Šibuljina 1
HR3000284#	Šibuljina 2
HR5000022#	Velebit

2. Međunarodno važna područja za ptice

Temeljem vrednovanja koje je izradio Zavod za ornitologiju HAZU ovo područje vrednovano je kao dio šireg Međunarodno važnog područja za ptice *Velebit* (tablica 7).

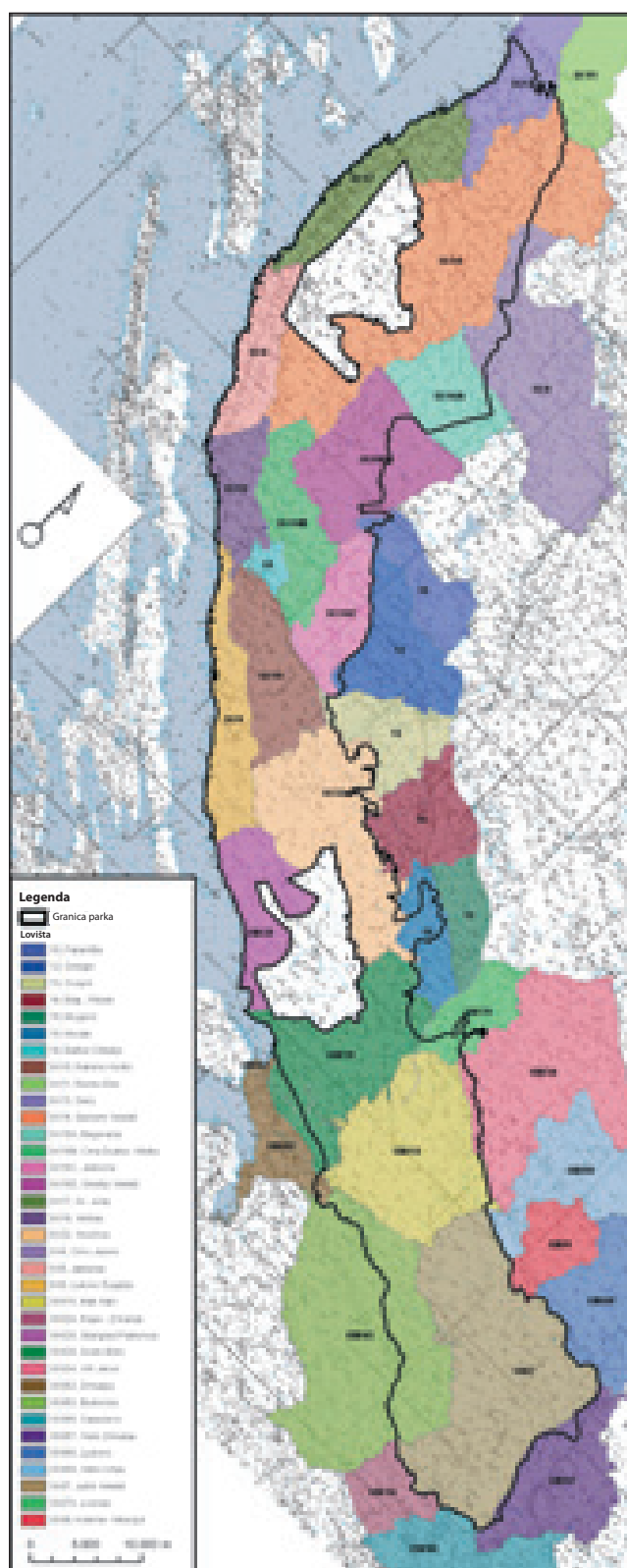
Tablica 7. Međunarodno važna područja za ptice u Ekološkoj mreži unutar granica PP Velebit. # – međunarodno važna područja = potencijalna Natura 2000 područja, * područja koja graniče s PP Velebit

Šifra područja	Naziv područja
HR1000019 # *	Gorski Kotar, Primorje i sjeverna Lika
HR1000021 # *	Lička krška polja
HR1000022 #	Velebit

Slika 6. Ekološka mreža na području Parka prirode Velebit

2.4. Održivo upravljanje prirodnim resursima

Slika 7. Lovišta na području Parka prirode Velebit

2.4.1. Lovstvo

Ukupno je na području Parka prirode utvrđeno 34 vlastitih (državnih) lovišta od kojih je 10 u cijelosti unutar granica Parka prirode. Također, utvrđeno je 6 zajedničkih lovišta koja su u nadležnosti pripadajućih županija. Jedno zajedničko lovište (lovište Baške Oštarije) u potpunosti se nalazi u Parku prirode, dok ostalih 5 lovišta vrlo malo zadiru u područje Parka. Lovišta na području Parka prirode Velebit prikazana su na slici 7.

Gospodarenje lovištima odvija se sukladno smjernicama koje proizlaze iz lovno-gospodarskih osnova (LGO). Lov i primamljivanje životinja hranom, vodom i ostalim sredstvima nisu dozvoljeni u pojasu širine 300 m od granica nacionalnih parkova (Nacionalni park Sjeverni Velebit i Nacionalni park Paklenica).

Na području Parka prirode i na zelenim mostovima autoceste Zagreb-Split, koji služe za prijelaz životinja, uočen je problem krivolova. Također, uočena su neprimjerno postavljena hranilišta (hranilišta izgrađena na živim stablima, nesansirana mečilišta) kao i problem izgradnje lovnogospodarskih objekata na živim stablima.

2.4.2. Šumarstvo

Šume pokrivaju 110.494 ha površine u Parku prirode Velebit. Najvećim se dijelom nalaze u državnom vlasništvu i njima gospodare Hrvatske šume unutar kojih su ustrojene uprave šuma (Uprava šuma Podružnica Gospić – 75.542 ha, Uprava šuma Podružnica Senj – 28.103 ha i Uprava šuma Podružnice Split – 6.849). Uprave šuma su podijeljene na šumarije, šumarije na gospodarske jedinice, a gospodarske jedinice na odjele i odsjeke. Ukupno se na području Parka prirode nalazi 11 šumarija sa 65 gospodarskih jedinica.

Gospodarske šume se prostiru na 81.017 ha i predstavljaju jednu od najznačajnijih gospodarskih grana šireg područja Parka prirode. U njima su glavne vrste bukva, jela i smreka.

Zaštitne šume su šume izvan gospodarenja i u njima se ne provode nikakvi zahvati. To su najčešće šume na vrlo strmim terenima, na stijenama, područjima velike kamenitosti i na primorskim padinama. Temeljna im je služba zaštita tla i cijelog ekosustava u nepromijenjenom prirodnom obliku, pa su sa stajališta zaštite prirode veoma značajne. Površina zaštitnih šuma u Parku prirode Velebit iznosi 29.133 ha.

Šume posebne namjene, čija površina iznosi 344 ha, čine sjemenske sastojine i posebni rezervati šumske vegetacije.

Privatne šume zauzimaju površinu od 4.192 ha i najčešće su enklave i poluenklave unutar državnih šuma, dio ih se nalazi na rubovima naselja, a dio površina su napuštene košarice koje polako sukcesijom prelaze u šumu.

Ukupna drvena zaliha iznosi 16.018.463 m³, dok godišnji sječivi etat iznosi 231.040 m³.

2.4.3. Sportski ribolov

Na vodama unutar granica Parka prirode Velebit (rijeke Zrmanja, Ričica, Opsenica, jezera Štikada, Sv. Rok i Muškovci), Javna ustanova organizira sportski ribolov. U dužini toka jedan kilometar od izvora Zrmanje trajno je zabranjen ribolov. Prirodoslovno-matematički fakultet provodi ihtiološka istraživanja vodenih ekosustava unutar Parka prirode. Rezultati ihtioloških istraživanja će sadržavati podatke i znanstvene rezultate na temelju kojih će se utvrditi mjere i uvjeti zaštite, održavanja, očuvanja i korištenja sportsko-ribolovnih voda u Parku prirode Velebit.

2.4.4. Kamenolomi i pozajmišta kamena

Od inspekcijskog nadzora koji je obavila Uprava za inspekcijske poslove Ministarstva zaštite okoliša i prostornog uređenja i nadzorne službe Javne ustanove Park prirode Velebit iz 2002. godine, kamenolomi i pozajmišta kamena na području Parka prirode Velebit koje je do tada koristila tvrtka Hrvatske šume d.o.o. prilikom izgradnje novih i održavanja starih šumskih cesta, više se ne koriste.

Prostornim planom županije Ličko – senjske na području Parka prirode Velebit predviđena su dva eksploatacijska polja tehničkog kamena: Mišev panj i Popovača 42, iz kojih bi se vadio tehnički kamen za potrebe Parka prirode i tvrtke Hrvatske šume d.o.o. Osim tih eksploatacijskih polja, tvrtka Hrvatske šume d.o.o. bi za nasipanje i održavanje cesta koristila materijal dobiven prilikom radova na izgradnji cesta odnosno mimoilaznica i okretnica za šumske kamione na kraju istih.

Potrebno je izvršiti sanaciju kamenoloma i pozajmišta kamena koji se više ne koriste na području Parka prirode Velebit kako iz sigurnosnih tako i estetskih razloga.

Projekt sanacija kamenoloma i pozajmišta kamena mora sadržavati i biološku sanaciju, sadnjom autohtone vegetacije na svakom određenom području.

Proširenja koje će nastati sanacijom treba stabilizirati i urediti kao proširenje za parkiranje i mimoilaženje kamiona, ali tako da se prostor pod biološkom sanacijom označi i fizički odvoji.

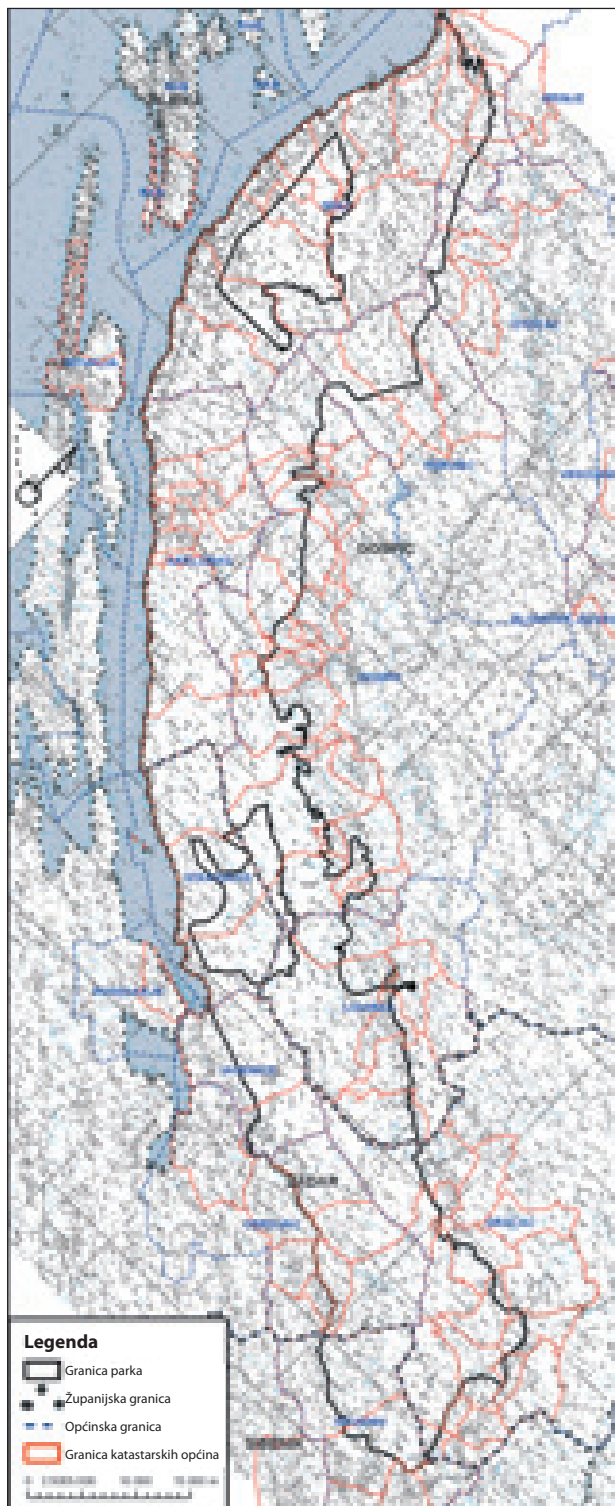
Sanaciju treba vremenski ograničiti na prihvatljiv rok potreban za sanaciju kamenoloma i pozajmišta kamena na raznim lokalitetima unutar Parka prirode.

Eventualni višak materijala koji će nastati postupkom sanacije treba zbrinuti na za to dopuštenjem određenu lokaciju te isti iskoristiti isključivo za sanaciju šumskih cesta.

Do završetka sanacije kamenolome i pozajmišta kamena treba fizički odvojiti od ceste zbog sigurnosnih razloga.

2.5. Stanovništvo i kulturna baština na području Parka prirode Velebit

Slika 8. Administrativne granice naselja na području Parka prirode Velebit

2.5.1. Stanovništvo

Prema popisu stanovništva iz 2001. godine u 61 naselju Parka prirode Velebit ukupno je registrirano 9.775 stanovnika. Od četiri izdvojena naseljena pojasa, najviše ih je nastanjeno u primorskim naseljima (3.987 ili 40,8 %), zatim rubnim ličkim (2.956 ili 30,2 %) i rubnim pozrmanjskim naseljima (1.819 ili 18,6 %), a najmanje u višim dijelovima Parka prirode tj. velebitskim naseljima (1.013 ili 10,4 %). U razdoblju od 1991. do 2001. godine broj stanovnika u Parku prirode se smanjio za 42% pri čemu je depopulacijom zahvaćena većina naselja. Ipak, najveće smanjenje bilježe rubna pozrmanjska i rubna lička naselja. To su područja koja su najviše bila zahvaćena razornim ratnim djelovanjima.

Dobni sastav u Parku prirode (sva četiri njegova naseljena pojasa i 93% naselja) pokazuje obilježja krajnje duboke starosti. Park prirode za sada još raspolaže odgovarajućim brojem aktivnih stanovnika (2001. godine registrirano ih je 4.867, pretežno okupljenih u primorskim i rubnim ličkim naseljima), ali razmjerno nepovoljnih strukturnih obilježja za potrebe suvremenog razvoja.

U strukturi naseljenosti prevladavaju mala (prosječno 160 stanovnika) i raštrkana naselja (s prosječno 9 dijelova naselja). Oko 60% naselja ima manje od 100 stanovnika, a čak oko četvrtine naselja manje od 15 stanovnika. Izuzmu li se primorska i rubna pozrmanjska naselja, najveća prava velebitska naselja su Kuterevo (634 stanovnika) i Krasno Polje (535 stanovnika).

Tradicionalno se na ovom području stanovništvo bavilo šumarstvom i lovstvom, stočarstvom, poljodjelstvom te skupljanjem ljekovitog bilja, gljiva, šumskih plodova i sl. Ljetnom ispašom stoke u prošlosti su održavane travnjačke površine u Parku prirode koje sada zaraštavaju. Šumarstvo je i dalje jedna od glavnih djelatnosti, a stanovnici se bave i poljoprivredom (stočarstvom i ratarstvom) te turizmom. Na primorskoj padini sporadično je prisutno i konjogojstvo.

U Parku prirode se aktivno uključivanje lokalne zajednice u upravljanje Parkom prepoznaje kao jedan od prioriteta. Trenutno lokalno stanovništvo ima koristi od Parka prirode uglavnom kroz mogućnost zapošljavanja u Parku. Također, povećan je broj posjetitelja i obogaćena turistička ponuda, što je dijelom uvjetovano blizinom Parka prirode, pa korist imaju lokalni ponuđači smještaja i ugostitelji. Dodatne mogućnosti za sudjelovanje lokalne zajednice Uprava Parka prirode vidi u razvoju održivog turizma (ponuda tradicionalnog smještaja, tradicijska gastro-ponuda, izrada tradicijskih suvenira, proizvodnja prehrambenih i drugih proizvoda, ponuda rekreacije (npr. iznajmljivanje bicikala) i dodatnog trajnog ili povremenog zapošljavanja (npr. kao vodiči, pomoćni radnici).

2.5.2. Kulturna baština

Stoljeća naseljavanja i aktivnog življenja na Velebitu ostavila su tragove u arhitekturi, gradnji prometnica, sakralnih objekata i kulturnih spomenika.

Najznačajnije, već povijesne, prometnice na Velebitu su: *Jozefinska cesta* (dio ceste Karlovac – Senj), cesta Gospić – Karlobag, s dvije trase poznate kao *Karolinska* i *Terezijanska cesta* te cesta Sv. Rok – Obrovac – tzv. *Majstorska cesta* (otvorena 1832. godine) koja predstavlja prvi suvremeni cestovni spoj Dalmacije i kopnene Hrvatske.

Na području Parka prirode nalazi se i poznata, 57 km duga, Premužićeva staza građena u razdoblju od 1930. do 1933. godine, koja povezuje vršne dijelove sjevernog i srednjeg Velebita, od Zavižana do Baških Oštarija. Kvalitetom gradnje i uklopljenošću u prirodni okoliš ova staza se smatra remek-djelom suhozidnog graditeljstva.

Tradicijaska arhitektura na Velebitu ogleda se u gradnji pastirskih stanova, stambenih objekata koji su zadovoljavali potrebe sezonskog ritma dolazaka i odlazaka stanovništva i stoke iz Primorja u planinu te u gradnji sakralnih objekata koji su većinom građeni poput pastirskog stana tj. kao jednodostorni objekti. Među zanimljivije sakralne objekte na Velebitu ubrajaju se: crkvice Sv. Roka u Radlovcu, crkvice Sv. Jelene u Mliništu, crkva Sv. Frane u Potpragu ispod Tulovih greda (uz cestu Obrovac – Sv. Rok), crkva Pohoda Sv. Elizabeti u Baškim Oštarijama, crkva Sv. Petra u Starigrad-Paklenici, crkva Sv. Marka pod Crnopcem, kapelica u Jadovnom, te kapelica iznad Stremenika. Neraskidive veze života s Velebitom i na Velebitu vidljive su i kroz procesije pri zavjetnim crkvama Svetišta Majke Božje od Krasna i crkve Majke Božje na Velikom Rujnu.

Od ostalih kulturnih objekata i spomenika potrebno je istaknuti mirila, vrlo osobita pogrebna kamena spomen-znamenja uz velebitske putove koja predstavljaju jedinstvene i trajne tragove kulture velebitskog podneblja, zatim Pisani kamen iz IV. stoljeća, Carsko vrilo te mnoštvo prapovijesnih i antičkih lokaliteta, gradina, nekropola, hidroarheoloških nalaza, starih gradova i utvrda, mlinova i vodenica, kamenih šterni i pojila.

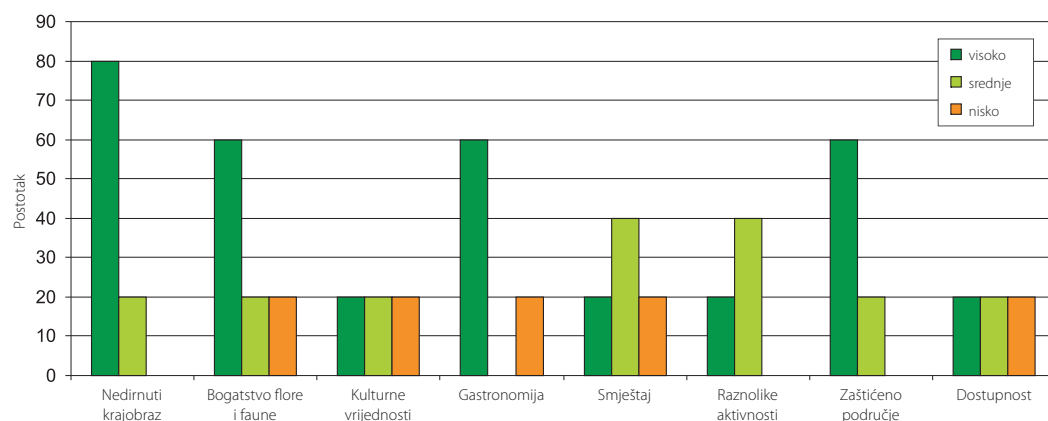
Mnogi od navedenih objekata kulturne baštine danas nisu u upotrebi, napušteni su i neminovno propadaju.

2.6. Posjetitelji i turizam

Park prirode Velebit, prvenstveno zbog svoje veličine, nema utvrđenu lokaciju ulaza ili izlaza. Postoji nekoliko mjesta na kojima se vrši naplata ulaznica, budući da na tim lokacijama postoje utvrđeni sadržaji koji se nude posjetiteljima (rafting na rijeci Zrmanji, posjeti uvali Zavratnica koja je dijelom uređena kao poučna staza, stručna vođenja na poučnoj stazi Terezijana i geološkoj poučnoj stazi od sela Brušane do Baških Oštarija, Cerovačke špilje, biciklističke staze i još nekoliko zanimljivih i dostupnih lokaliteta na Velebitu). Evidencija broja posjetitelja u Parku prirode temelji se na broju prodanih ulaznica što ne odražava stvarno stanje na terenu, jer je broj ljudi koji posjete Velebit puno veći. No, Javna ustanova o tome nema točnih informacija ili uopće nema informacija.

Ukupno je ispunjeno 65 upitnika. Rezultati analize upitnika pokazali su da je najveći broj posjetitelja izuzetno zadovoljan očuvanim krajobrazom, činjenicom da je to područje zaštićeno te gastronomskom ponudom. Najmanje je zadovoljstvo posjetitelja smještajem, predstavljanjem kulturnih vrijednosti te dostupnošću (vidi sliku 9).

Slika 9. Zadovoljstvo posjetitelja različitim svojstvima Parka prirode Velebit

2004. godine Park prirode je posjetilo otprilike 12.000 posjetitelja, od čega većina posjetitelja dolazi u organiziranim grupama i pod nadzorom vodiča i zaposlenika Parka prirode. Bez nadzora borave uglavnom planinari koji Park prirode posjećuju u manjim grupama od 3 do 10 osoba.

Uspoređujući godine od kada se vrši evidencija broja posjetitelja kroz broj prodanih ulaznica (od 2002.-2006.g.), najveći ukupni broj posjeta do sada zabilježen je u 2006. godini.

U usporedbi s 2005. godinom povećanje ukupnog broja posjetitelja iznosi čak 53,2 % i vezano je za otvaranje novog objekta za posjete unutar Parka prirode – Donje Cerovačke špilje.

Gledano po pojedinačnim djelatnostima Javne ustanove, škola u prirodi bilježi porast od 28,3 % što dokazuje da edukativna vođenja u kombinaciji sa školom u prirodi postaju prepoznatljiv dio sustava posjećivanja Parka prirode.

Znatno povećanje broja posjeta bilježe također agencijske posjete (55,6 %). Agencijska vođenja su dodatna kategorija praćenja broja posjetitelja koju je Ustanova uvela u evidenciju prvi put u 2005. godini, a koja bilježi broj posjetitelja kroz prijave turističkih agencija koje posluju na području Parka prirode. Navedene agencije su osim prijavljivanja broja posjetitelja također dužne poslati i svoje vodiče na jednodnevnu edukaciju o prirodnim i kulturnim vrijednostima Parka prirode Velebit, kako bi svojim posjetiteljima iste mogli predstaviti na odgovarajući način.

Tablica 8. Broj prodanih ulaznica u Parku prirode Velebit u razdoblju od 2002.–2006. godine

Godina	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.
Ukupno	493	14 084	12 497	14 355	21 994

Prezentacijska dvorana u upravnoj zgradi u Gospiću uređena je tako da posjetiteljima pruži informacije o cjelokupnom prostoru Parka kroz niz edukativnih panoa.

U sklopu dvorane nalazi se mala suvenirnica gdje posjetitelji kao i korisnici prezentacijske dvorane imaju mogućnost pogledati i kupiti suvenire Parka prirode.

Ustanova ima info-pult u hotelu „Velebno“ na Baškim Oštarijama koji se redovito opskrbljuje promidžbenim i edukativnim materijalima.

U sklopu osposobljavanja Cerovačkih špilja za posjete organizirana je vodička služba u Gračacu i info-pultu na pristupnom ulazu, kod špilja koji je također opskrbljen promidžbenim i edukativnim materijalima i suvenirima Parka prirode. U blizini info-pulta nalazi se sanitarni čvor (2 kemijska WC-a).

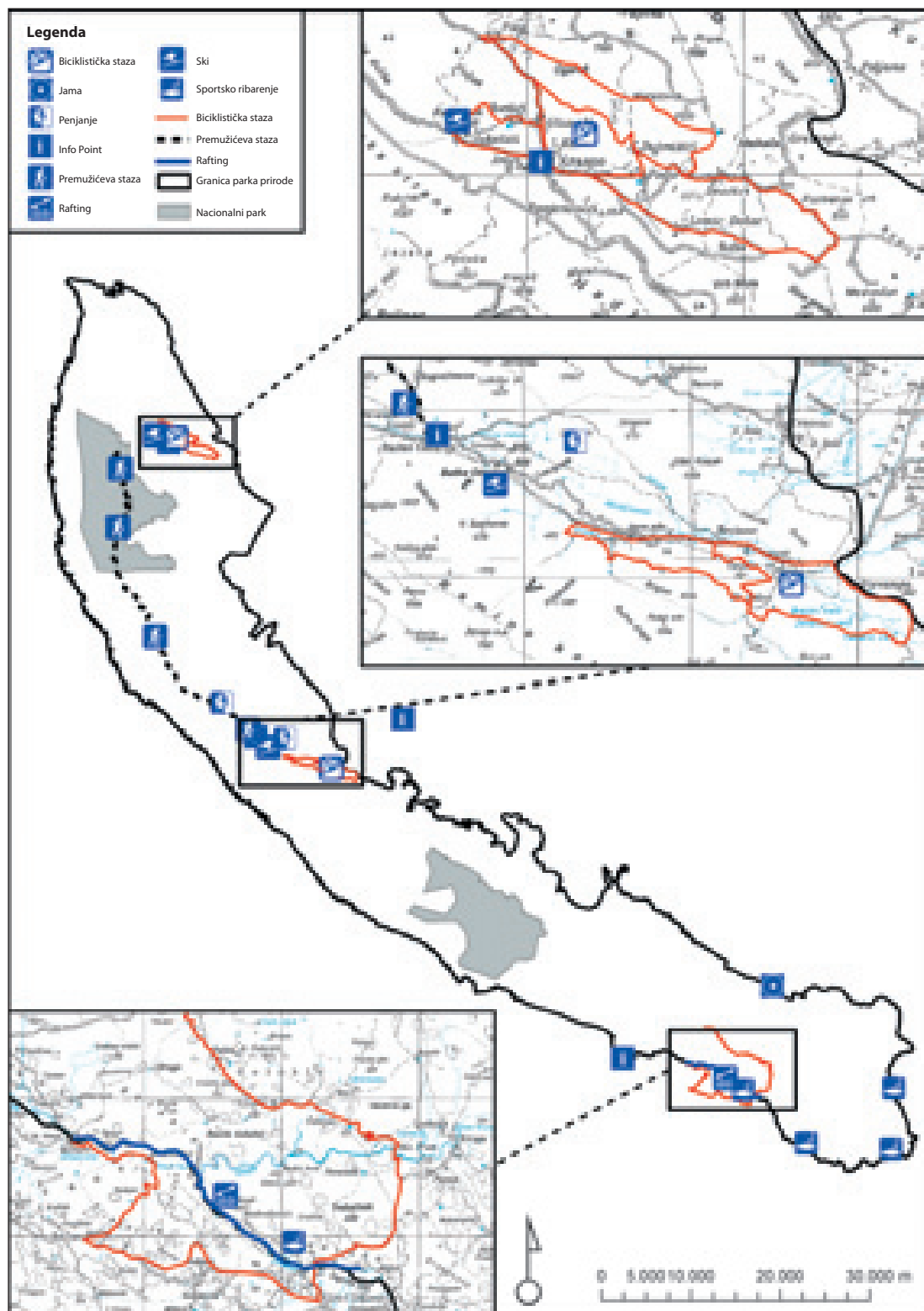
U sklopu novog objekta upravne zgrade u Gospiću, nalazi se posjetiteljski centar te dvorana za prezentacije.

Najposjećeniji lokaliteti unutar Parka prirode su uvala Zavrtnica, Cerovačke špilje i Zrmanja, a moguće aktivnosti u Parku prirode uključuju planinarenje, fotografiranje, snimanje, vožnju biciklom, obilazak speleoloških objekata (npr. Cerovačke špilje), rekreativni ribolov, slobodno penjanje i alpinizam, rafting, vožnju kanuima, skijanje (Baške Oštarije, Krasno).

U Parku prirode je prisutna razlika između primorskog i kontinentalnog turizma. Zbog strmije obale, oštrije klime i nedostatka biljnog pokrova, velebitsko je obalno područje manje turistički razvijeno od susjednog Kvarnera i sjeverne Dalmacije, a u kontinentalnom dijelu Parka turistički je najbolje razvijeno područje rijeke Gacke.

U vršnoj zoni Velebita smještaj je moguć isključivo u planinarskim objektima (planinarskim domovima, kućama i skloništim). Većina hotela/motela smještena je u obalnom dijelu, kao i kampovi, iako trenutno

postoje dva kampa u Ljubotiću i na Baškim Oštarijama. Također, u Parku postoji mogućnost privatnog smještaja.

Slika 10: Turistička infrastruktura u Parku prirode "Velebit"

3. TEMELJNI CILJEVI UPRAVLJANJA PARKOM

Temeljem vizije i strateških ciljeva razvoja Parka prirode te procjene bioloških, geomorfoloških, socio-ekonomskih i turističkih vrijednosti Parka razrađeni su ciljevi i mjere očuvanja prirodnih vrijednosti i kulturne baštine.

Plan se donosi za razdoblje od deset godina, uz reviziju nakon pet godina. Detalji planiranih aktivnosti u različitim zonama bit će opisani u pojedinim akcijskim planovima s različitim vremenskim okvirom, a koji podliježu redovitoj reviziji tijekom njihove provedbe. Provedba Plana upravljanja temelji se na transparentnosti i otvorenosti, sudjelovanju javnosti, edukaciji i interpretaciji, partnerstvu, međunarodnoj suradnji, akcijskim planovima, praćenju stanja (monitoringu) te rezultatima znanstvenih istraživanja.

Prilikom izrade Plana upravljanja uključen je čitav niz dionika kroz pojedinačne sastanke, konzultacije, radionice i okrugle stolove, provedena je analiza turističkih potencijala s anketom za posjetitelje, biološka inventarizacija kao i rasprave unutar Parka prirode (Prilog 4). Sva razvojna pitanja i problemi identificirani tijekom rada na terenu uzeti su u obzir prilikom utvrđivanja ciljeva i mjera navedenih u nastavku. (Prilog 3)

3.1. Ciljevi i mjere

3.1.1. Biološka raznolikost

Opći cilj:	Održavanje postojeće visoke biološke raznolikosti.
-------------------	---

3.1.1.1. Šume

Cilj:	Održati prirodno stanje šumskih sastojina i osigurati zaštitu vrijednih sastojina.
Mjere:	<ul style="list-style-type: none"> • Provesti postupak zaštite i registracije vrijednih i tipičnih lokaliteta šumskih zajednica u područja bez gospodarenja, ali s intenzivnim praćenjem razvoja u skladu s odredbama za rezervate biosfere. • Uvjetovati gospodarenje na način kojim će se očuvati ugrožene vrste i njihova staništa.
Indikatori:	Površina prirodnih sastojina i sastojina kojima se ne upravlja se povećava.

3.1.1.2. Travnjaci

Cilj:	Očuvanje travnjaka na Velebitu.
Mjere:	<ul style="list-style-type: none"> • Uspostaviti intenzivnu suradnju s vlasnicima travnjaka i osigurati poticaje za košnju i ispašu. • Odrediti najvrjednije travnjake i za njih izraditi akcijski plan zaštite.
Indikatori:	S površinama travnjaka od posebne važnosti redovito se upravlja te se održavaju u povoljnom stanju.

3.1.1.3. Vodeni ekosustavi

Cilj:	Očuvanje vodenih ekosustava.
Mjere:	<ul style="list-style-type: none"> • Održati visoku kvalitetu svih vodotokova i spriječiti svako zagađivanje. • Uspostaviti suradnju s Hrvatskim vodama prilikom svih zahvata na vodotocima. • Urediti i ograničiti sportske djelatnosti na vodama (uključujući sportski ribolov). • Provoditi aktivne mjere zaštite autohtone potočne pastrve i potočnog raka.
Indikatori:	Fizički i biokemijski parametri kvalitete voda se ne mijenjaju.

3.1.1.4. Podzemna staništa

Cilj:	Očuvanje podzemnih prirodnih vrijednosti Velebita.
Mjere:	<ul style="list-style-type: none"> • Izraditi Plan upravljanja za Cerovačke špilje. • Strogo nadzirati pristup jamama i špiljama te evidentirati sve speleološke aktivnosti.
Indikatori:	Podzemna staništa Velebita su zaštićena sukladno propisima.

3.1.1.5. Planinske goleti

Cilj:	Očuvanje planinskih goleti i njihove biološke raznolikosti.
Mjere:	<ul style="list-style-type: none"> • Osigurati trajno i sustavno praćenje razvoja hazmofitske vegetacije. • Planski provoditi protupožarne mjere. • Odrediti nove penjačke smjerove isključivo u suradnji s Javnom ustanovom uz poštivanje strogih uvjeta.
Indikatori:	Vegetacija planinskih goleti ostaje u postojećem stanju.

3.1.2. Kulturna baština

Cilj:	Održavanje i zaštita svih oblika kulturne baštine te odgovarajuće predstavljanje istih.
Mjere:	<ul style="list-style-type: none"> • Potaknuti korištenje tradicijskih materijala i metoda građenja. • Odrediti prioritetne objekte i provesti odgovarajuću službenu zaštitu. • Obnoviti odabrane objekte prema utvrđenim prioritetima. • Sustavno označavati sve vrijednije objekte i predstaviti ih. • Aktivno sudjelovati na raznim događanjima (Jesen u Lici, itd.). • Potaknuti razvoj zaštićene markice za lokalne zanatske proizvode i osigurati pomoć u trženju. • Provoditi edukativne programe za posjetitelje i škole. • Poticati tradicionalne drvodjelske zanate.
Indikatori:	Tradicionalni vrijedni objekti su sačuvani ili se obnavljaju.

3.1.3. Održivo upravljanje prirodnim dobrima

3.1.3.1. Šumarstvo

Cilj:	Dosljedno praćenje svih šumarskih djelatnosti s posebnim naglaskom na provedbu šumskog reda na cijelom području Parka prirode Velebit.
Mjere:	<ul style="list-style-type: none"> • U skladu sa zakonskim odredbama provoditi sustavnu suradnju s nadležnim ministarstvima, upravama šuma i šumarijama u izradi šumskih gospodarskih osnova i provedbi svih planova gospodarenja. • Obavljati redoviti nadzor šumarskih djelatnosti kroz kontrolu uvjeta zaštite prirode, osigurati Upravi Parka stalan i nesmetan pristup na cijelo područje Parka prirode (ključevi rampa itd.). • Osigurati dostavljanje svih šumskih gospodarskih osnova neposredno po donošenju u jednom primjerku Javnoj ustanovi. • Osigurati dostavljanje godišnjih planova gospodarenja neposredno nakon usvajanja Javnoj ustanovi. • Podržavati tradicionalne načine korištenja šuma, naročito u višim predjelima. • Prenamijeniti postojeće nekoristene šumske objekte u svrhu posjećivanja Parka prirode.
Indikatori:	Sve šumarske djelatnosti se usklađuju sa Javnom ustanovom i u skladu s ciljevima i mjerama Plana upravljanja.

3.1.3.2. Poljoprivreda

Cilj:	Održavanje postojeće poljoprivrede i poticanje njenog oživljavanja, naročito uz korištenje tradicionalnih metoda.
Mjere:	<ul style="list-style-type: none"> • Poticati uzgoj starih sorti i pasmina. • Izraditi robnu marku autohtonog, lokalnog velebitskog proizvoda. • Podržavati izravno trženje lokalnih proizvoda. • Provoditi promidžbene djelatnosti za poljoprivredu, edukacijski rad (npr. sa školama, Jesen u Lici itd.).
Indikatori:	Korištenje prostora Velebita za poljoprivredu se povećava.

3.1.3.3. Lov

Cilj:	Sustavno praćenje svih lovno-gospodarskih djelatnosti, te usmjeravanje gospodarenja s divljači.
Mjere:	<ul style="list-style-type: none"> • Stvoriti zakonske temelje za partnersku suradnju s lovištima u izradi lovno gospodarskih osnova i razvijati zajedničke projekte (npr. divokoza, tetrijeb, suri orao, lještarka itd.). • Osigurati sustavnu zaštitu brložišta i staništa rijetkih i ugroženih ptica grabežljivica (utvrditi zonu područja kukova kao zaštićenu zonu). • Uspostaviti koordinirani zajednički nadzor nad krivolovom. • Putem nadležnog Ministarstva kulture – Uprave za zaštitu prirode, osigurati dostavljanje svih lovno-gospodarskih osnova neposredno nakon donošenja te ostvarenje odstrela i godišnjih planova Javnoj ustanovi (dostavljanje godišnjih LGO-obrazaca neposredno po završetku lovne godine).
Indikatori:	S divljači se na cijelom prostoru Velebita gospodari po jedinstvenim kriterijima u skladu s mjerama zaštite.

3.1.3.4. Ribolov

Cilj:	Dosljedno praćenje svih ribolovnih djelatnosti s posebnim naglaskom na zaštitu endemske ihtiofaune
Mjere:	<ul style="list-style-type: none"> • Stvoriti zakonske temelje za suradnju s nadležnim ministarstvima i športsko – ribolovnim udrugama. • Osigurati provedbu ihtioloških istraživanja na temelju kojih će se utvrditi mjere i uvjeti zaštite, održavanja, očuvanja i korištenja sportsko-ribolovnih voda u Parku. • Obavljati redoviti nadzor nad ribolovnim vodama Parka prirode. • Osigurati sustavnu zaštitu endemske, rijetke i ugrožene ihtiofaune.
Indikatori:	Sačuvan i obnovljen fond ihtiofaune Parka prirode Velebit.

3.1.4. Turizam i rekreacija

Opći cilj:	Omogućavanje kvalitetne posjete, iskustva i interpretacije Velebita svim posjetiteljima u granicama prihvatnog kapaciteta.
-------------------	---

3.1.4.1. Upravljanje posjetiteljima

Cilj:	Omogućavanje posjeta Parku uz kvalitetan prihvat, informiranje i nadzor.
Mjere:	<ul style="list-style-type: none"> • Odrediti prihvatne kapacitete za pojedine lokalitete (Cerovačke špilje, uvala Zavrtnica, Poučna staza Terezijana, alpinistička zona Dabarski kukovi, sportsko-ribolovne zone Štikada, Ričica i Zrmanja, rafting/kanuing zona Zrmanja, područje Krupe i Krnjeze, Premužičeva staza, Velebitski planinarski put, biciklističke staze, itd.). • Neprekidno i sustavno pratiti broj i kretanje posjetitelja. • Urediti informacijske točke na pojedinim lokacijama u Parku prirode, info-ploče u hotelima itd. • Izraditi sustav označavanja svih tipova staza. • Obnoviti Premužičevu stazu i staviti je pod zaštitu (zaštićen građevinski objekt ili drugo).
Indikatori:	Uređen funkcionalni sistem posjećivanja u Parku prirode Velebit.

3.1.4.2. Edukacija i interpretacija

Cilj:	Kvalitetna edukacija posjetitelja o vrijednostima Velebita kroz suvremene metode edukacije i interpretacije.
Mjere:	<ul style="list-style-type: none"> • Uvesti kvalitetnu edukaciju kroz najmanje dva prezentacijska posjetiteljska centra. • Utvrditi i označiti tematske poučne staze. • Provoditi škole u prirodi. • Nuditi turistička interpretacijska vođenja. • Organizirati edukativna predavanja u školama regije, obilježavanja značajnih datuma vezano uz zaštitu prirode (Dan parka, Dan voda, Dan zaštite prirode, itd.).
Indikatori:	Svi posjetitelji Parka prirode Velebit imaju mogućnosti kvalitetne edukacije i interpretacije.

3.1.4.3. Smještaj i usluge

Cilj:	Podizanje razine kvalitete ugostiteljskih i smještajnih usluga s posebnim osvrtom na njegovanje tradicijskih vrijednosti (lokalno kulinarstvo, objekti u tradicionalnom stilu, tradicionalne djelatnosti itd.).
Mjere:	<ul style="list-style-type: none"> • Informirati i educirati dionike na prostoru Parka prirode. • Educirati dionike o mogućnostima <i>ekologizacije</i> ponude. • Uspostaviti usku suradnju s turističkim sektorom, agencijama i turističkim zajednicama i ponuđačima.
Indikatori:	Kvaliteta usluga je u skladu s europskim i ekološkim standardima.

3.1.4.4. Marketing i promidžba

Cilj:	Promicanje cjelokupnog Velebita na širem emitivnom tržištu (naročito na međunarodnoj razini).
Mjere:	<ul style="list-style-type: none"> • Sudjelovati na međunarodnim i domaćim turističkim sajmovima. • Izraditi raznovrsne informacijske materijale. • Poboljšati suradnju s lokalnim i regionalnim turističkim zajednicama. • Poboljšati suradnju s turističkim agencijama i turoperatorima. • Plasirati informacije preko medija (informativne emisije, snimanje popularnih filmova, objavljivanje stručnih i popularnih članaka, itd.). • Osmisliti karakteristične velebitske suvenire. • Održavati prezentacije za agencije i potencijalne korisnike usluga.
Indikatori:	Velebit je prepoznatljiva i pravilno vrednovana turistička destinacija.

3.1.5. Lokalno stanovništvo

Cilj:	Zadržavanje lokalnog stanovništva gdje još postoji i poboljšanje uvjeta života u skladu s prostorom.
Mjere:	<ul style="list-style-type: none"> • Pojačati suradnju s lokalnim stanovništvom i uključiti stanovništvo u razne djelatnosti Parka prirode (npr. ribočuvari, vodiči, itd.). • Održavati redovite sastanke s lokalnim stanovništvom i dionicima. • Izraditi informativni bilten Parka prirode za lokalno stanovništvo. • Pružiti pomoć stanovništvu prilikom izrade projektnih prijedloga.
Indikatori:	Postojeće lokalno stanovništvo aktivno surađuje s Javnom ustanovom.

3.1.6. Infrastruktura

Cilj:	Stroga provedba i praćenje uvjeta zaštite prirode u svim investicijskim i provedbenim djelatnostima.
Mjere:	<ul style="list-style-type: none"> • Uspostaviti usku suradnju s investitorima u planiranju i izgradnji infrastrukture. • Zatvoriti i sanirati postojeća nelegalna odlagališta (npr. Senj, Karlobag, Starigrad, itd.). • Uvesti sustav skupljanja otpada u svim mjestima Parka. • Provoditi edukativni rad sa stanovništvom i lokalnim školama s ciljem bolje ekološke osviještenosti.
Indikatori:	Sve investicije na prostoru Parka prirode se provode sukladno pozitivnim propisima i u skladu s ciljevima Parka prirode Velebit.

3.1.7. Znanstvena istraživanja i praćenje stanja (monitoring)

Cilj:	Sustavna i kontinuirana istraživanja s ciljem boljeg upravljanja i očuvanja prirodne i kulturne baštine.
Mjere:	<ul style="list-style-type: none"> • Uspostaviti trajnu suradnju i logističku potporu znanstvenim institucijama. • Uspostaviti sustav praćenja stanja i neprekidno pratiti stanje na terenu. • Periodično objavljivati znanstvene radove u suradnji s Parkom prirode. • Izraditi akcijske planove za pojedine vrste ili lokalitete.
Indikatori:	Znanje o prirodnim i kulturnim vrijednostima se sustavno povećava.

3.1.8. Opće

3.1.8.1. Vlasništvo zemljišta

Cilj:	Uređenje vlasničkih odnosa na području Parka prirode Velebit.
Mjere:	<ul style="list-style-type: none"> • Utvrditi stvarno vlasništvo na terenu i uređenje katastra. • Identificirati bitne površine i lokalitete te ih otkupiti.
Indikatori:	Vlasnički odnosi su jasni i razriješeni.

3.1.8.2. Granica parka

Cilj:	Utvrđivanje i označavanje jasne granice Parka prirode Velebit.
Mjere:	<ul style="list-style-type: none"> • Geodetski izmjeriti stvarne granice Parka prirode. • Izraditi model označavanja granice i obaviti označavanje.
Indikatori:	Jasno određene granice Parka prirode Velebit vezane na katastarske čestice.

3.1.8.3. Pravna regulativa

Cilj:	Utvrđivanje pravne regulative vezane za Park i dosljedno pridržavanje zakona.
Mjere:	<ul style="list-style-type: none"> • Zaposliti pravnika u Javnoj ustanovi. • Uspostaviti suradnju s nadležnim ministarstvima prilikom usklađivanja zakonskih i podzakonskih akata. • Razjasniti korištenje voda iz Parka prirode.
Indikatori:	Jasne pravne regulative i procedure vezane za Park prirode Velebit i funkcioniranje Javne ustanove.

3.1.8.4. Međunarodna suradnja

Cilj:	Jačanje međunarodnog značaja Velebita kao područja od globalne važnosti.
Mjere:	<ul style="list-style-type: none"> • Uspostaviti suradnju sa srodnim parkovima u susjednim državama i zajednički provoditi projekte.
Indikatori:	Uspostavljena trajna suradnja s barem tri zaštićena područja i sudjelovanje u međunarodnim skupovima.

3.2. Koncept zoniranja

Park prirode Velebit podijeljen je u nekoliko različitih zona, utvrđenih prema prirodnim vrijednostima i potrebama upravljanja. Tipovi zona i njihove karakteristike utvrđene su tijekom radionica na kojima su sudjelovali djelatnici hrvatskih nacionalnih parkova i parkova prirode. Klasifikacija zona se temelji na IUCN klasifikaciji zaštićenih područja, usvojenoj u okviru projekta KEC. Prostori visoke prirodne vrijednosti i malih potreba za upravljanjem smatraju se zonom stroge zaštite. Zone aktivne zaštite su prostori koji zahtijevaju poseban način upravljanja kako bi očuvale svoje vrijednosti. Prostori niže prirodne vrijednosti i velikih potreba za upravljanjem smatraju se zonom korištenja.

3.2.1. Zoniranje u Parku prirode Velebit i upravljanje po zonama

Zoniranje Parka prirode Velebit temelji se na vrijednostima opisanim u drugom poglavlju te na uvažavanju problema i prijedloga ustanovljenih kroz proces sudjelovanja javnosti.

U zonaciji Parka prirode Velebit, postojeći posebni rezervati šumske vegetacije (npr. oko Štirovače), područja koja Ustanova planira predložiti za zaštitu u narednom razdoblju i neki nepresječni šumski predjeli određeni su kao zona vrlo stroge zaštite s minimalnom ljudskom intervencijom (1b)² gdje su znanstvena istraživanja i posjećivanje mogući uz nadzor Javne ustanove.

Glavnina područja Parka prirode koju čine razna poluprirodna ili antropogena travnjačka staništa, razne korištene šumske sastojine i šumski nasadi u kojima je potrebno provesti aktivne mjere upravljanja za njihovu revitalizaciju te reliktna šumske zajednice uvrštene su u zonu aktivne zaštite staništa (2a) u kojima će se i posjećivanje i razvoj turističke infrastrukture regulirati. Održavanje travnjaka je predviđeno poticanjem košnje ili ispaše i utvrdit će se akcijskim planom. Poseban akcijski plan će se izraditi i za utvrđivanje aktivnog upravljanja rijetkim ili posebnim šumskim sastojinama.

Pjevališta tetrijeba i područje od 200 m oko njih također su uvršteni u zonu aktivne zaštite vrsta (2b) gdje je aktivno upravljanje predviđeno (prema potrebi) s ciljem održavanja i zaštite populacije velikog tetrijeba.

Zone oko naselja, građevina, poljoprivredne površine, voćnjaci i degradirane privatne šume korištene za dobivanje ogrjevnog drva uvrštene su u zonu korištenja (3a). U ovoj zoni je dozvoljena ekološka i tradicionalna poljoprivreda prema određenim kapacitetima i za lokalne potrebe, a bez korištenja umjetnih gnojiva ili kemikalija.

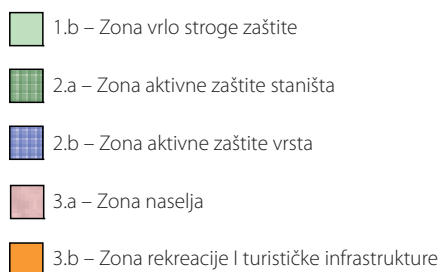
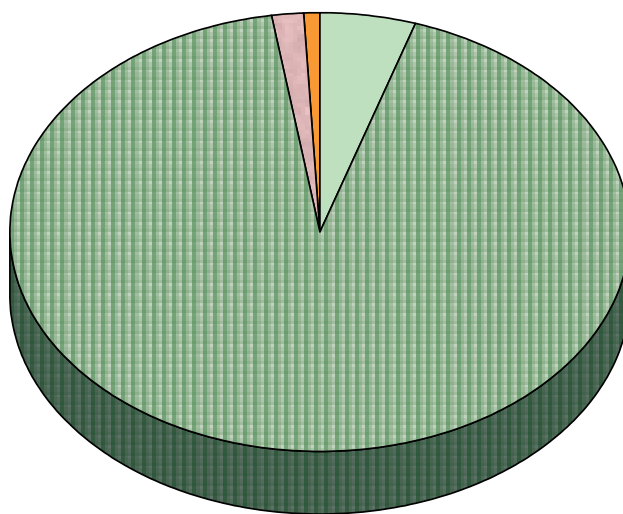
Intenzivno korištena područja za turizam i rekreaciju kao što su sportsko-ribolovna zona oko jezera Štikada, rijeka Zrmanja, Cerovačke špilje, penjališta u Dabarskim kukovima ili skijalište na Baškim Oštarijama i u Krasnu, uvršteni su u zonu rekreacije i turizma (3b) gdje će se posjećivanje odvijati prema posebnom akcijskom planu sukladno određenim prihvatnim kapacitetima za razne lokacije u Parku prirode. Dodatno će se uvesti strogi nadzor i praćenje posjećivanja.

Veličina pojedinih zona prikazana je u tablici 9 i na slikama 11 i 12.

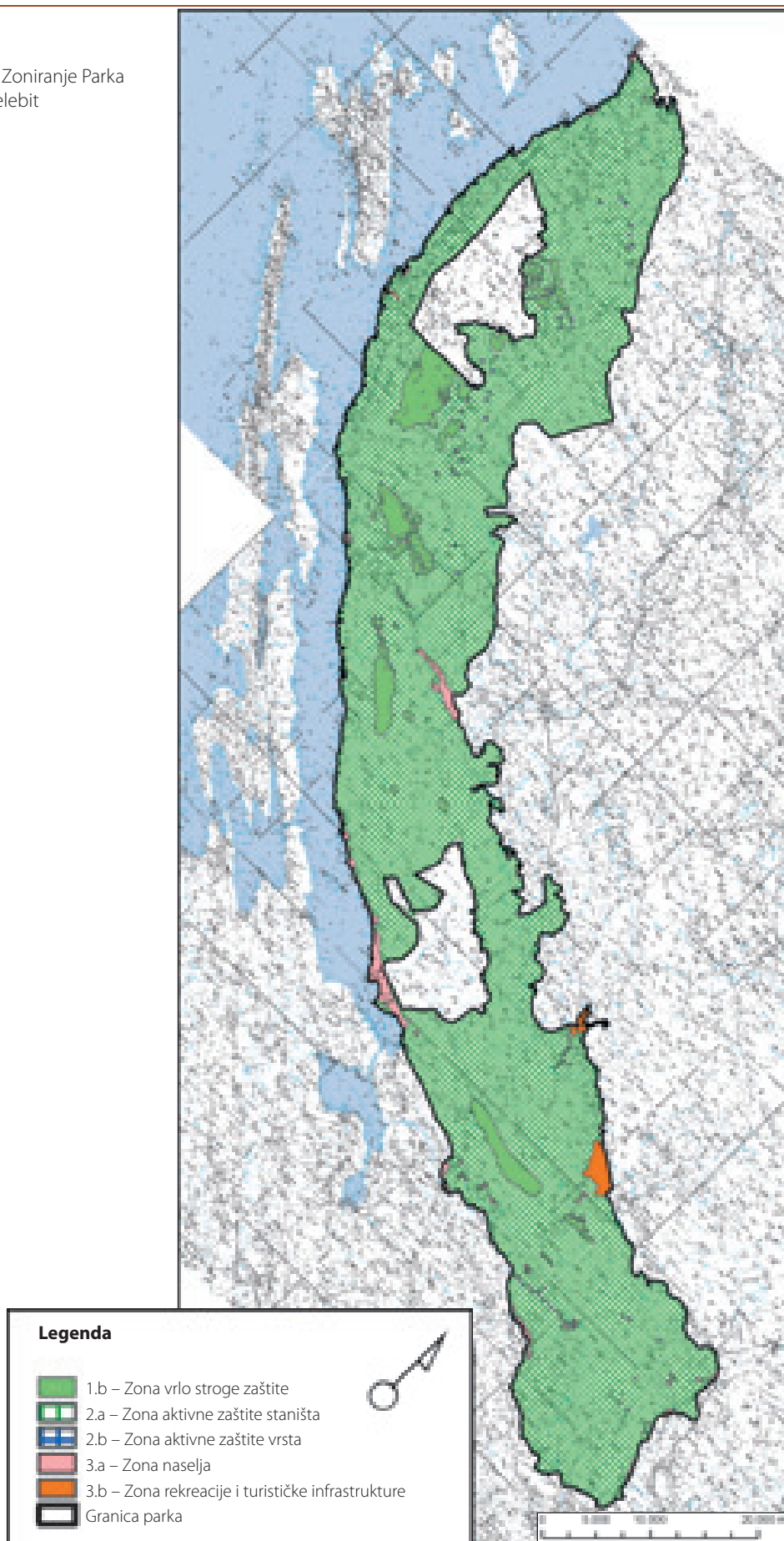
² U okviru KEC projekta, osim osnovnih zona, definirane su za svaku zonu i pripadajuće podzone. Za zonu stroge zaštite (1), definirane su pripadajuće podzone: (1a) zona najstrože zaštite i (2b) zona vrlo stroge zaštite. S obzirom na prirodne vrijednosti, te potrebe upravljanja na području Parka prirode Velebit nema zone najstrože zaštite (1a).

Tablica 9. Područja različitih zona upravljanja u Parku prirode Velebit.

Zona		Ukupno (ha)	Postotak
Zona 1 – Zona stroge zaštite			
1. b) Zona vrlo stroge zaštite	<ul style="list-style-type: none"> posebni šumski rezervati (npr. Štirovača), područja koja ustanova planira predložiti za zaštitu, te šume bez prometnica i staza 	9.221	5,0
Zona 2 – Zona aktivne zaštite			
2. a) Zona aktivne zaštite staništa	<ul style="list-style-type: none"> različiti travnjaci gospodareni šumski ekosustavi i plantaže; reliktno šumske zajednice 	172.149	92,4
2. b) Zona aktivne zaštite vrsta	<ul style="list-style-type: none"> pjevališta tetrijeba i zona 200 m oko njih 	170	0,1
Zona 3 – Zona korištenja			
3. a) Zona naselja	<ul style="list-style-type: none"> lokalna naselja s obližnjim poljoprivrednim i šumskim površinama 	3.109	1,7
3. b) Zona rekreacije i turističke infrastrukture	<ul style="list-style-type: none"> jezero Štikada, rijeka Zrmanja, Cerovačke špilje, poučna staza Terezijana, penjališta, skijalište u Baškim Oštarijama i Krasnu te uvala Zavratnica 	1.437	0,8
UKUPNO		186.084	100

Slika 11. Udio pojedinih zona u ukupnoj površini Parka prirode "Velebit"

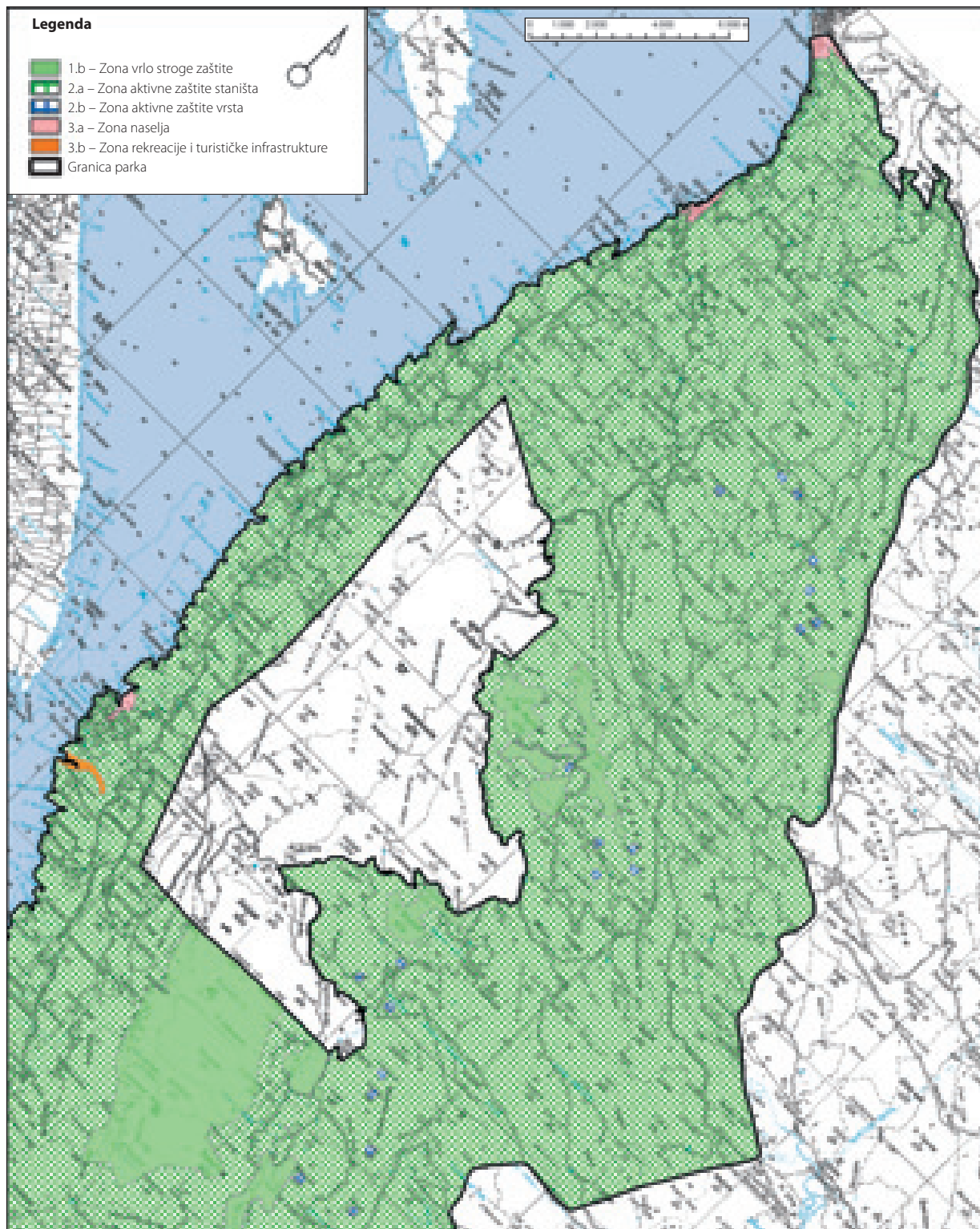
Slika 12. Zoniranje Parka prirode Velebit

Zona stroge zaštite

Zona 1b – zona vrlo stroge zaštite: Posebni šumski rezervati

Slika 13. Zona 1b – zona vrlo stroge zaštite

Tip: Zona 1b-zona vrlo stroge zaštite

Opis: U ovu zonu ulaze posebni šumski rezervati (npr. Štirovača), područja koja Ustanova planira predložiti za zaštitu, te šume bez prometnica kojima se ne upravlja aktivno.

Kriterij: Vrijedni i očuvani ekosustavi nastali djelovanjem prirodnih procesa i stoljetnim ljudskim djelovanjem pod prirodnom sukcesijom.

Cilj: Očuvanje prirodnih vrijednosti i praćenje prirodnih procesa.

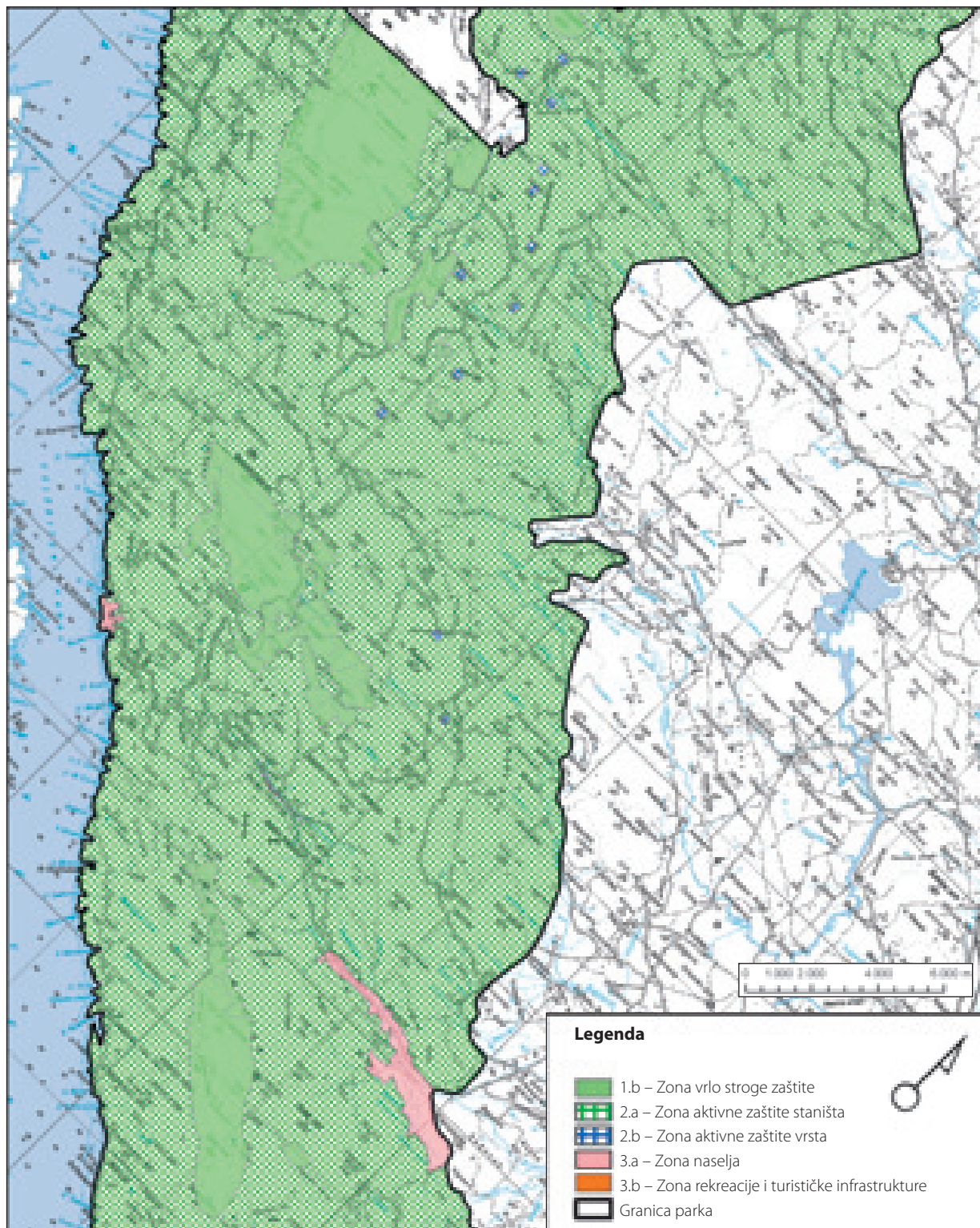
Dozvoljene aktivnosti: Nadzor područja, praćenje stanja (monitoring), znanstvena istraživanja, ograničeno posjećivanje. Minimalne intervencije u prostor u službi poboljšanja sustava posjećivanja (postavljanje klupa i uređenje vidikovaca, postavljanje edukativnih i interpretacijskih sadržaja).

Posjećivanje: Mogućnost individualnog posjećivanja uz obvezu zadržavanja na stazama/područjima koje su označene i namijenjene razgledavanju i posjećivanju uz nadzor Javne ustanove. Minimalna posjetiteljska infrastruktura u svrhu edukacije i interpretacije.

Zona aktivne zaštite

Zona 2a/2b – Zona aktivne zaštite staništa/vrsta

Slika 14. Zona 2a/2b – Zona aktivne zaštite staništa/vrsta

Tip: Zona 2a-zona aktivne zaštite staništa i zona 2b-zona aktivne zaštite vrsta

Opis: U ovu zonu ulaze površine travnjaka, gospodareni šumski ekosustavi i plantaže, reliktna šumska zajednica i pjevališta tetrijeba na sjevernom i srednjem Velebitu.

Kriterij: Područja s potrebom intervencije u svrhu očuvanja i/ili obnove ekosustava.

Cilj: Očuvanje biološke i krajobrazne raznolikosti staništa i praćenje prirodnih procesa.

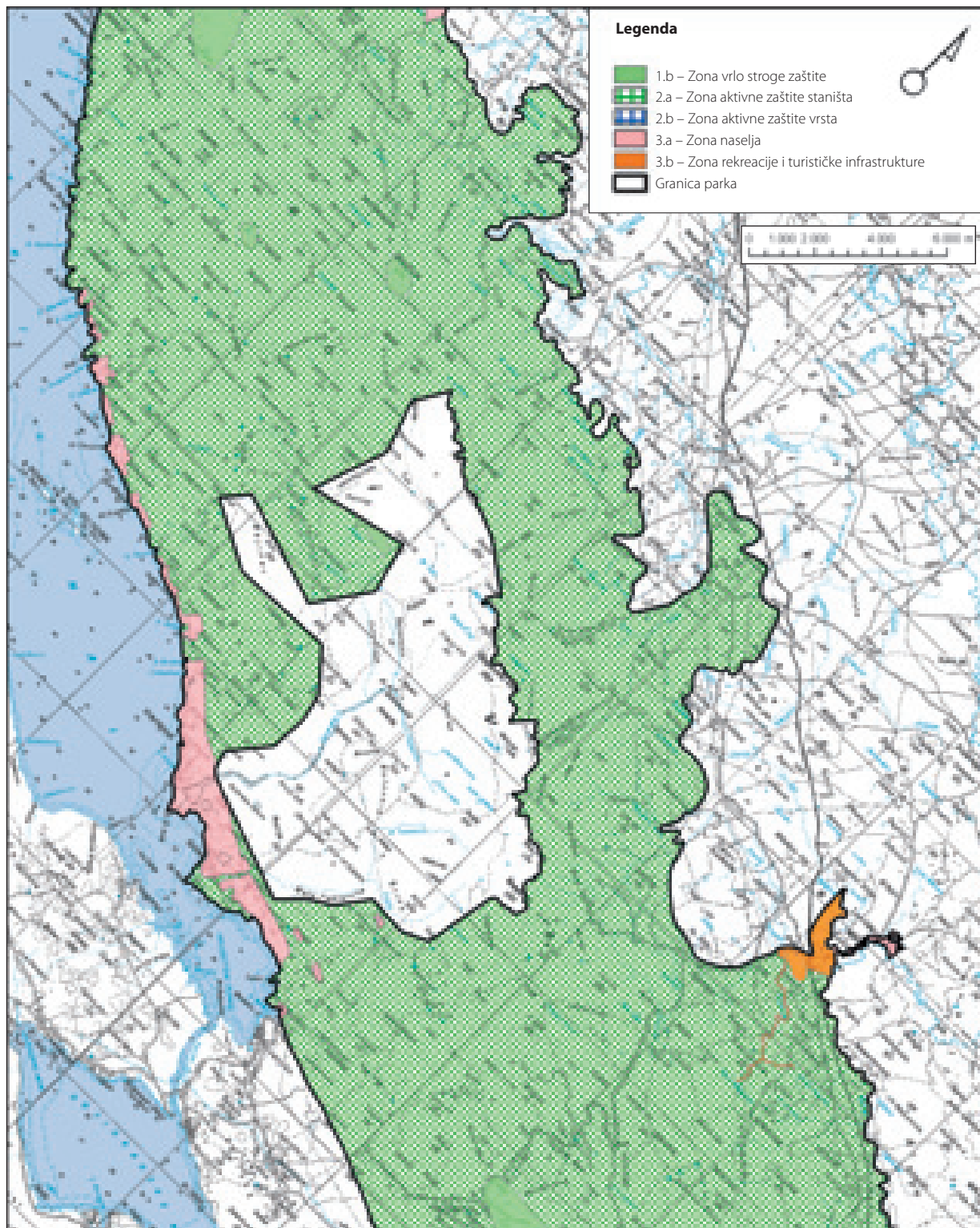
Dozvoljene aktivnosti: Nadzor područja, praćenje stanja (monitoring) i/ili znanstvena istraživanja, šumarstvo, lovstvo, zemljoradnja, održavanje travnjaka (košnja i ispaša), intervencije u prostoru u službi poboljšavanja sustava posjećivanja (postavljanje klupa i uređenje vidikovaca, postavljanje edukativnih i interpretacijskih sadržaja).

Posjećivanje: Mogućnost posjećivanja uz obvezu zadržavanja na stazama/područjima koje su označene i namijenjene razgledavanju i posjećivanju. Minimalna posjetiteljska infrastruktura u svrhu edukacije i interpretacije.

Zona korištenja

Zona 3a – Zona naselja

Slika 15. Zona 3a – Zona naselja

Tip: Zona 3a- zona naselja

Opis: U ovu zonu ulaze površine naselja i oko naselja, usko područje građevina, prometne infrastrukture, poljoprivredne površine, voćnjaci i degradirane privatne šume. Ovo je, ujedno, i područje na kojem se vrše gospodarske djelatnosti.

Kriterij: Područja stalnih naselja i intenzivnog posjećivanja.

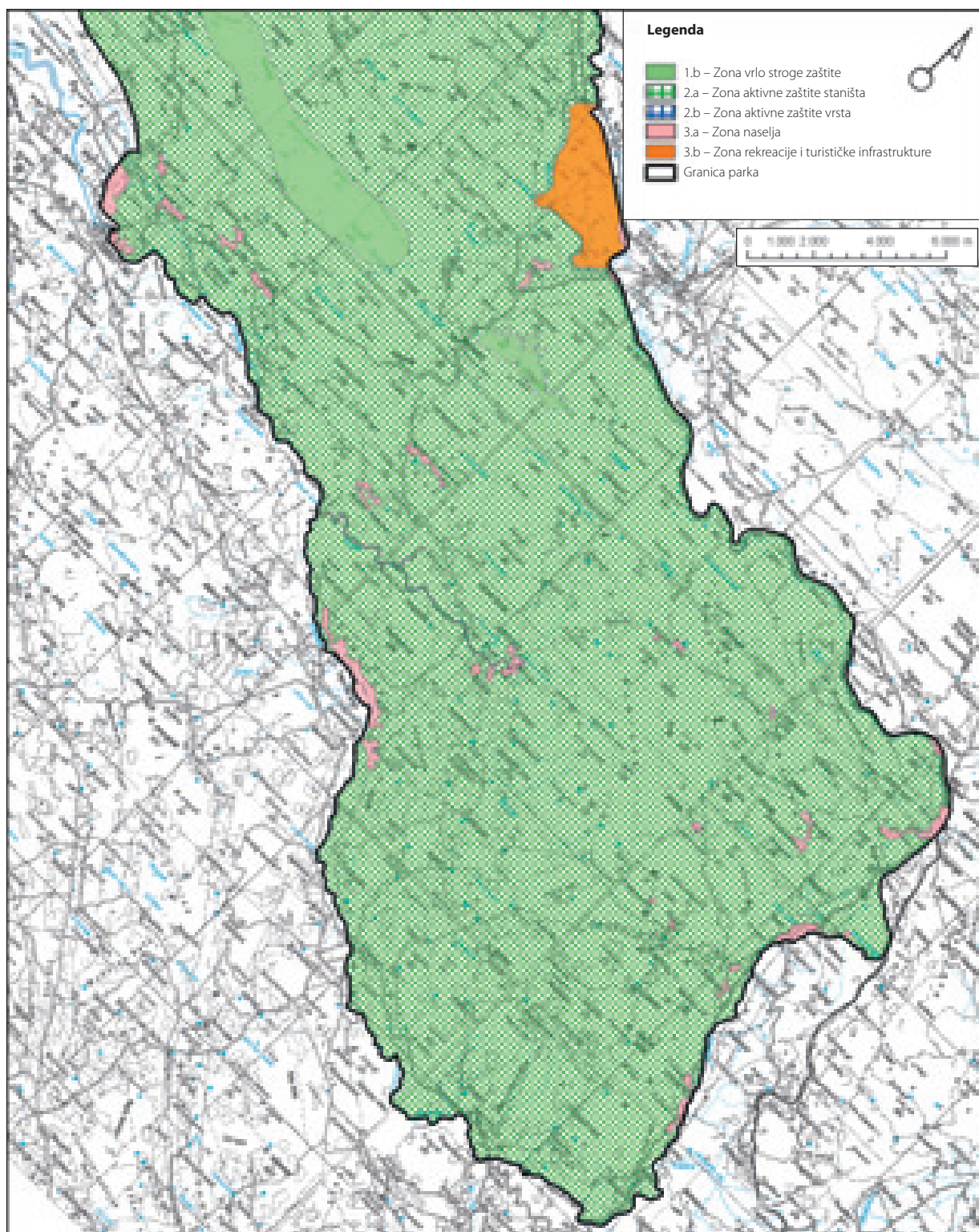
Cilj: Očuvanje raznolikosti staništa nastalih stoljetnim ljudskim djelatnostima i praćenje prirodnih procesa.

Dozvoljene aktivnosti: Nadzor područja, znanstvena istraživanja i/ili praćenje stanja (monitoring). Šumarstvo, lovstvo, zemljoradnja, održavanje travnjaka (košnja i ispaša) te druge gospodarske djelatnosti. Provedba aktivnosti (konzultacija, programi financiranja, edukacija, programi revitalizacije tradicionalnih djelatnosti) usmjerenih na razvoj održivog turizma kroz suradnju s lokalnim zajednicama. Intervencije u prostoru u službi poboljšavanja sustava posjećivanja (postavljanje klupa i uređenje vidikovaca, postavljanje edukativnih i interpretacijskih sadržaja).

Posjećivanje i turizam: Mogućnost organiziranog i individualnog posjećivanja uz obvezu zadržavanja na stazama/područjima koje su označene i namijenjene za razgledavanje i posjećivanje. Turistička ponuda područja u skladu s održivim turizmom i ekološkim standardima (ekoturizam, seosko gospodarstvo, agroturizam...) Posjetiteljska i turistička infrastruktura u svrhu edukacije i interpretacije.

Zona 3b – Zona rekreacije i turističke infrastrukture

Slika 16. Zona 3b – Zona rekreacije i turističke infrastrukture

Tip: Zona 3b- zona rekreacije i turističke infrastrukture

Opis: U ovu zonu ulaze intenzivno korištena područja za turizam i rekreaciju kao što su sportsko-ribolovna zona oko jezera Štikada, rijeka Zrmanja, uvala Zavratnica, Cerovačke špilje, penjališta u Dabarskim kukovima ili skijališta na Baškim Oštarijama i u Krasnu.

Kriterij: Ovo su područja intenzivnijeg posjećivanja i dužeg zadržavanja posjetitelja.

Cilj: Osigurati kvalitetnu ponudu za posjetitelje Parka uz maksimalnu primjenu mjera zaštite prirode te sukladno ekološkim standardima.

Dozvoljene aktivnosti: Nadzor područja, praćenje stanja (monitoring). Šumarstvo, lovstvo, zemljoradnja, održavanje travnjaka (košnja i ispaša) te druge gospodarske djelatnosti. Razvoj posjetiteljske infrastrukture i održivih turističkih usluga i sadržaja (poučne staze, centar za posjetitelje, prostori za piknik, rekreacijski prostori, kampovi i smještaj s ekološkom organizacijom) u skladu s ekološkim standardima te prihvatnim kapacitetom za pojedine lokacije.

Posjećivanje i turizam: Mogućnost organiziranog i individualnog posjećivanja i rekreacije u granicama određenim kapacitetom nosivosti za pojedine lokacije.

4. PROVEDBA PLANA UPRAVLJANJA

4.1. Povezanost s ostalim planskim dokumentima

Prostorni plan predstavlja temeljni zakonski dokument za upravljanje zaštićenim područjima u Hrvatskoj. Planovi se kontinuirano pripremaju na županijskoj i državnoj razini, te ih nakon usklađivanja primjedbi zaprimljenih tijekom javne rasprave donosi Hrvatski sabor. Prostorni planovi se u pravilu donose za razdoblje od deset godina. Do donošenja Zakona o zaštiti prirode 1994. godine prostorni su planovi bili jedini planski dokumenti koji su određivali korištenje prostora u zaštićenim područjima. Danas, oni na razini parkova određuju temeljne uvjete korištenja prostora, utvrđuju uvjete postupanja i u izgrađenom i u prirodnom okolišu, koncentrirajući se uglavnom na rekreaciju, turizam i pitanja stanovanja i transporta, te daju podlogu aktivnostima koje će biti utvrđene Planom upravljanja.

Osnovne aktivnosti upravljanja zaštićenim područjem koje se predviđaju unutar Prostornog plana su :

- interpretacija i detaljizacija županijskog Plana na lokalnoj razini,
- određivanje kontrole razvoja i primjene planiranih aktivnosti i
- onemogućavanje stihijskih razvojnih djelatnosti unutar Parka.

Usklađenost Prostornog plana kao temeljnog zakonskog dokumenta i Plana upravljanja, koji predstavlja strateški dokument i osnovu za upravljanje i aktivnosti očuvanja, od izuzetnog je značaja za zonaciju Parka. Zoniranje je u Prostornom planu napravljeno prema glavnim ciljevima očuvanja i namjenama korištenja, a u Planu upravljanja je detaljnije utvrđeno zbog upravljačkih akcija i mjera zaštite u svakoj pojedinoj zoni.

Dakle, Prostorni plan daje naznake "gdje i što", dok Plan upravljanja dodatno određuje operativne aspekte upravljanja zaštićenim područjima, a naročito one koji se odnose na očuvanje i zaštitu biološke raznolikosti. Savjetovanja sa zavodima za prostorno uređenje na državnoj i županijskoj razini vezano uz Plan upravljanja za Park prirode Velebit provedena su u samim počecima izrade Plana, čime su već od samog početka onemogućene potencijalne neusuglašenosti.

Osim prostornih planova postoji niz dokumenata (strategija, planova i programa) iz područja turizma, voda, šuma i dr. na državnoj i/ili županijskoj razini, koji utječu na izradu i kasniju provedbu Plana upravljanja. Prilikom izrade Plana upravljanja uzeti su u obzir svi postojeći dokumenti.

4.2. Akcijski planovi

Prema Zakonu o zaštiti prirode Plan se donosi za razdoblje od 10 godina, s time da se nakon 5 godina provodi revizija. Međutim, kako bi se osigurala provodljivost, važno je donijeti kratkoročne i dugoročne akcijske planove koji će se odnositi na posebne prioritete u upravljanju Parkom prirode. Akcijski planovi integralni su dio Plana upravljanja i predstavljanju konkretne upravljačke dokumente koji proizlaze iz utvrđenih strateških ciljeva i mjera upravljanja Parkom prirode te detaljno utvrđuju aktivnosti, vremenske okvire, kao i ljudske i financijske resurse za njihovu provedbu.

Prilikom utvrđivanja temeljnih ciljeva upravljanja Parkom prirode Velebit identificirano je 13 prioriternih akcijskih planova koje će Javna ustanova Park prirode Velebit provesti u razdoblju od 2008. do 2017. godine. Navedeni popis akcijskih planova ne pokriva sve probleme koji će se pojaviti u Parku prirode tijekom idućih

godina, no on će se u slučaju potrebe proširiti. Akcijski planovi će se provoditi putem redovitih godišnjih Programa zaštite, održavanja, očuvanja, promicanja i korištenja Parka prirode Velebit. Osim četiri razrađena akcijska plana Javna ustanova će detaljno razraditi ostalih 9 akcijskih planova u naredne dvije godine.

Tablica 10. Popis akcijskih planova

Akcijski planovi	
Cilj: Očuvanje biološke raznolikosti	
1. Tetrijeb gluhan (<i>Tetrao urgallus L.</i>)	
2. Izrada plana za očuvanje divokoze (<i>Rupicapra rupicapra</i>) na Velebitu	
3. Praćenje stanja (monitoring) šumskih ekosustava i izrada Programa zaštite šumskih ekoloških sustava	
4. Travnjačke površine – zaštita, očuvanje i upravljanje	
5. Plan nadzora pristupa i korištenja speleoloških i biospeleoloških objekata s razrađenim prioritetima	
Cilj: Razvoj sustava posjećivanja i ponude Parka	
6. Cjelovito uređenje špiljskog kompleksa Cerovačke špilje	
7. Rekonstrukcija Premužičeve staze i prilagodba potrebama posjećivanja Parka prirode Velebit	
8. Uređivanje posjetiteljskog i informacijskog centra Parka prirode Velebit u Baškim Oštarijama	
9. Plan sustavnog informiranja i interpretacije	
10. Razvoj mreže uređenih planinarskih domova duž Velebita	
11. Plan razvoja sportskog turizma (alpinizam, rafting, adrenalinski park, zmajarenje i sl.)	
Cilj: Aktivno sudjelovanje javnosti u djelatnostima Javne ustanove	
12. Razvoj strategije za sudjelovanje javnosti u djelatnostima Javne ustanove	
Cilj: Zaštita i očuvanje kulturne baštine	
13. Inventarizacija kulturne baštine	

4.2.1. Pregled prioriternih akcijskih planova

Tijekom pripreme Plana upravljanja identificirani su sljedeći prioriterni akcijski planovi s utvrđenim ciljem, glavnim aktivnostima te potrebnim vremenskim okvirima i sredstvima za provedbu:

4.2.1.1. Biološka i krajobrazna raznolikost

Akcijski plan: Tetrijeb gluhan (<i>Tetrao urgallus L.</i>)	
Cilj plana:	Dugoročno osigurati opstanak populacije naše najveće šumske koke, koja je kvalitativno i kvantitativno sposobna za opstanak, za što skladniji suživot s ljudima.
Glavne aktivnosti:	Istraživanje i praćenje; očuvanje staništa; lovstvo; šumarstvo; suradnja, edukacija; turizam; praćenje rezultata; revizija.
Proračun:	330.750,00 HRK
Vremenski okvir:	5 godina

Akcijni plan: Izrada plana za očuvanje divokoze (*Rupicapra rupicapra*) na Velebitu

Cilj plana:	Izrada plana za očuvanje divokoze na Velebitu u suradnji s Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva.
Glavne aktivnosti:	Provoditi praćenje stanja, očuvanje staništa, zaštitu, suradnju, edukaciju.
Proračun:	220.500 HRK
Vremenski okvir:	10 godina

Akcijni plan: Praćenje stanja (monitoring) šumskih ekosustava i izrada Programa zaštite šumskih ekoloških sustava

Cilj plana:	Izrada tablice aktivnosti za praćenje stanja i očuvanje šumskih ekosustava.
Glavne aktivnosti:	Izrada Programa zaštite šumskih ekoloških sustava, zaštita, praćenje stanja, kontrola sukcesije, očuvanje staništa.
Proračun:	183.750 HRK
Vremenski okvir:	10 godina

Akcijni plan: Travnjačke površine – zaštita, očuvanje i upravljanje

Cilj plana:	Zaštita, očuvanje i upravljanje travnjačkim površinama na Velebitu.
Glavne aktivnosti:	Poticati obavljanje redovite košnje, ispaše, nabava sredstava (pronalazak donacija, pisanje projekata) za održavanje travnjačkih površina, surađivati i sklopiti sporazume s vlasnicima površina kroz kontinuirani rad Javne ustanove.
Proračun:	73.500 HRK
Vremenski okvir:	10 godina

Akcijni plan: Plan nadzora pristupa i korištenja speleoloških i biospeleoloških objekata s razrađenim prioritetima

Cilj plana:	Izrada Plana nadzora pristupa i korištenja speleoloških i biospeleoloških objekata s razrađenim prioritetima.
Glavne aktivnosti:	Obavljati istraživanje, obradu podataka, izraditi katastar speleoloških objekata.
Proračun:	367.500 HRK
Vremenski okvir:	5 godina

4.2.1.2. Sustav posjećivanja**Akcijni plan: Cjelovito uređenje špiljskog kompleksa Cerovačke špilje**

Cilj plana:	Cjelovito uređenje špiljskog kompleksa Cerovačke špilje.
Glavne aktivnosti:	Izrada projektne dokumentacije; rješavanje imovinsko pravnih odnosa; građevinska rekonstrukcija; uređenje ulaznog punkta; postavljanje mjernih stanica za vlagu i temperaturu; oblikovanje i izrada signalizacije; uklanjanje grafita; izložbene vitrine; izrada monografije; izrada promidžbenih materijala; izrada tipičnog suvenira; znanstvena istraživanja.
Proračun:	4. 270.350,00 HRK
Vremenski okvir:	6 godina

Akcijski plan: Rekonstrukcija Premužičeve staze i prilagodba potrebama posjećivanja Parka prirode Velebit	
Cilj plana:	Rekonstrukcija Premužičeve staze i prilagodba potrebama posjećivanja Parka prirode Velebit.
Glavne aktivnosti:	Izvršenje svih pripremnih radova za građevinsku rekonstrukciju Premužičeve staze; građevinska rekonstrukcija; održavanje; zakonska zaštita; nadzor nad gospodarskim djelatnostima oko; izrada jednog skloništa na pola dužine Premužičeve staze u Parku prirode; izvedba jedinstvene signalizacije na; uređivanje postojećih šterni; uređivanje vidikovaca i odmorišta; edukacija posjetitelja o prirodnim i kulturnim vrijednostima Velebita; promidžba i informacija.
Proračun:	1.896.000,00 HRK
Vremenski okvir:	6 godina

Akcijski plan: Uređivanje posjetiteljskog i informacijskog centra Parka prirode Velebit u Baškim Oštarijama	
Cilj plana:	Uređivanje posjetiteljskog i informacijskog centra Parka prirode Velebit u Baškim Oštarijama
Glavne aktivnosti:	Rješavanje imovinsko-pravnih odnosa oko objekta stare škole na Baškim Oštarijama; izrada projektne dokumentacije; građevinska rekonstrukcija centra za posjetitelje; uređenje okoliša centra za posjetitelje; opremanje unutrašnjosti; povezivanje centra sa edukativnom stazom Terezijana; uređivanje smještaja za volontere, nadzornu službu i suradnike.
Proračun:	3.454.500,00 HRK
Vremenski okvir:	3 godine

Akcijski plan: Plan sustavnog informiranja i interpretacije	
Cilj plana:	Uspostava sustava aktivnosti, utvrđivanje prioriteta istalne obveze sveobuhvatnog (znanstvenog, turističkog) edukativnog informiranja javnosti o prirodnim vrijednostima Parka prirode Velebit.
Glavne aktivnosti:	Redovito obnavljati novim edukativno-interpretacijskim sadržajima najposjećenije lokalitete u Parku; odrediti i označiti nove lokalitete; urediti prezentacijske centre (Cerovačke špilje; Baške Oštarije); formirati i održavati info-punktove u hotelima, agencijama i sl.; izraditi promidžbeni i edukativni materijal (letci, brošure, vodiči, zbornici i sl.).
Proračun:	220.500 HRK
Vremenski okvir:	10 godina

Akcijski plan: Razvoj mreže uređenih planinarskih domova duž Velebita	
Cilj plana:	Uspostava kriterija uređivanja planinarskih smještajnih objekata (skloništa, kuće, domovi) na Velebitu.
Glavne aktivnosti:	Pokrenuti inicijativu prema nadležnim ministarstvima o uspostavljanju kriterija za uređivanje smještajnih objekata u planinskim područjima Republike Hrvatske (skloništa, kuće, domovi); uspostaviti sustav kontrole utvrđenih kriterija; utvrditi izvore financiranja za uređenje te samo uređenje jedinstvenog oblika sanitarnih čvorova u objektima koji su predmet ovog akcijskog plana; utvrditi načine obavezivanja skrbnika svakog pojedinog objekta o održavanju uređenih sanitarnih čvorova.
Proračun:	36.750 HRK
Vremenski okvir:	5 godina

Akcijni plan: Plan razvoja sportskog turizma (alpinizam, rafting, adrenalinski park, zmajarenje i sl.)	
Cilj plana:	Utvrđivanje vrsta sportskog turizma koji se mogu razvijati na Velebitu, zona i lokacija ove vrste turističke ponude te kriterija organiziranja.
Glavne aktivnosti:	Definirati lokacije i zone aktivnosti; obaviti znanstvena istraživanja (zone gniježdenja, staništa endemičnih, rijetkih i ugroženih biljnih i životinjskih vrsta i sl.); opremiti lokalitete osnovnom opremom; označiti lokalitete i zonu (edukacijsko-informativni panoji, smjerokazi); izraditi prateći promidžbeni materijal, izrada procjene kapaciteta za definirane zone/lokalitete za razvoj sportskog turizma.
Proračun:	73.500 HRK
Vremenski okvir:	3 godine

4.2.1.3. Sudjelovanje javnosti

Akcijni plan: Razvoj strategije za sudjelovanje javnosti u djelatnostima Javne ustanove	
Cilj plana:	Razvoj koncepcije aktivnog sudjelovanja javnosti u djelatnostima Javne ustanove.
Glavne aktivnosti:	Suradivati sa svim dionicima (stanovništvo, razne udruge, ustanove i sl.) kroz zajedničke projekte; pokrenuti bilten radi obavještavanja javnosti o djelatnostima Javne ustanove; organizirati susrete sa dionicima; raditi obavijesne letke na određene teme vezane za problematiku života u Parku.
Proračun:	36.750 HRK
Vremenski okvir:	10 godine

4.2.1.4. Kulturna baština

Akcijni plan: Inventarizacija kulturne baštine	
Cilj plana	Očuvanje i njegovanje kulturne baštine Parka.
Glavne aktivnosti:	Identificirati najznačajnije spomenike kulture; u suradnji s nadležnim institucijama (konzervatorski odjeli) utvrditi djelatnosti u smislu očuvanja spomenika kulture; označavanje lokaliteta edukativnim tablama; uvrštavanje lokaliteta u turističku ponudu (kroz poučne staze, vođene ture i sl.); izrada prigodnih i jedinstvenih, tipičnih suvenira (npr. Pisani kamen, kubus, mirila).
Proračun:	110.250 HRK
Vremenski okvir:	5 godina

4.3. Financijski aspekti i procjena troškova

Prema Zakonu o zaštiti prirode financijska sredstva za zaštitu i očuvanje prirodnih vrijednosti od međunarodnog i nacionalnog značaja osigurana su u Državnom proračunu. Isto se odnosi na financiranje Parka prirode Velebit, a u skladu s potrebama navedenim u Godišnjem planu rada te mogućnostima Državnog proračuna.

Osim toga, dodatna sredstva za financiranje zaštite prirode osigurava i sam Park naplaćujući korištenje prirodnih dobara i zaštićenih vrijednosti kroz ulaznice za posjetitelje i/ili sustavom koncesija.

Tijekom proteklih nekoliko godina Park prirode Velebit se uključio u projekte i programe koje financiraju nacionalne i međunarodne institucije (npr. Svjetska banka/GEF u slučaju projekta KEC). Budući da su akcijski planovi načelno definirani kao zasebni projekti, Park prirode će ih koristiti i za pribavljanje dodatnih sredstava, kako iz međunarodnih tako i iz domaćih izvora.

Procjena ukupnih sredstava potrebnih za provedbu Plana upravljanja za razdoblje od 2008. do 2017. godine prikazana je u tablici 11.

Tablica 11. Okvirna predviđanja troškova za Park prirode Velebit u razdoblju od 2008. do 2017. godine

Opis	Godina										
	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	
TEKUĆI TROŠKOVI (HRK)											
Troškovi zaposlenih	1.000.000	1.050.000	1.102.500	1.157.625	1.215.506	1.276.282	1.340.096	1.407.100	1.477.455	1.551.328	
Materijalni troškovi i troškovi usluga	750.000	787.500	826.875	868.219	911.630	957.211	1.005.072	1.055.325	1.108.092	1.163.496	
Troškovi za nabavu nefinancijske imovine	200.000	210.000	220.500	231.525	243.101	255.256	268.019	281.420	295.491	310.266	
Ostali troškovi	50.000	52.500	55.125	57.881	60.775	63.814	67.005	70.355	73.873	77.566	
Ukupno	2.000.000	2.100.000	2.205.000	2.315.250	2.431.013	2.552.563	2.680.192	2.814.200	2.954.911	3.102.656	
AKCIJSKI PLANOWI (HRK)											
	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	Ukupno
Cjelovito uređenje špiljskog kompleksa Cerovačke špilje	735.000	735.000	735.000	735.000	735.000	595.350					4.270.350
Uređivanje posjetiteljskog i informacijskog centra Parka prirode Velebit u Baškim Oštarijama		1.249.500	1.470.000	735.000							3.454.500
Tetrijeb gluhan (<i>Tetrao urgallus L.</i>)	73.500	73.500	73.500	73.500	36.750						330.750
Rekonstrukcija Premužičeve staze	573.300	441.000	294.000	294.000	147.000	147.000					1.896.300
Očuvanje divokoze (<i>Rupicapra rupicapra</i>) na Velebitu	22.050	22.050	22.050	22.050	22.050	22.050	22.050	22.050	22.050	22.050	220.500
Praćenje stanja (monitoring) šumskih ekosustava i izrada Programa zaštite šumskih ekoloških sustava	18.375	18.375	18.375	18.375	18.375	18.375	18.375	18.375	18.375	18.375	183.750
Travnjačke površine – zaštita, očuvanje i upravljanje	14.700	14.700	14.700	14.700	14.700						73.500
Plan nadzora pristupa i korištenja speleoloških objekata s razrađenim prioritetima	73.500	73.500	73.500	73.500	73.500						367.500
Inventarizacija kulturne baštine				22.050	22.050	22.050	22.050	22.050			110.250
Razvoj strategije za sudjelovanje javnosti u djelatnostima Javne ustanove	22.050	7.350	7.350								36.750
Plan sustavnog informiranja i interpretacije	22.050	22.050	22.050	22.050	22.050	22.050	22.050	22.050	22.050	22.050	220.500
Razvoj mreže uređenih planinarskih domova duž Velebita			7.350	7.350	7.350	7.350	7.350				36.750
Plan razvoja sportskog turizma (alpinizam, rafting, adrenalinski park, zmajarenje i sl.)	29.400	22.050	22.050								73.500
Ukupno	1.583.925	2.679.075	2.759.925	2.017.575	1.098.825	834.225	91.875	84.525	62.475	62.475	11.274.900
TEKUĆI TROŠKOVI + AKCIJSKI PLANOWI (HRK)											
	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	
Sveukupno	3.583.925	4.779.075	4.964.925	4.332.825	3.529.838	3.386.788	2.772.067	2.898.725	3.017.386	3.165.131	

4.4. Praćenje stanja (monitoring)

Plan upravljanja će biti važeći 10 godina, tijekom kojih će se odvijati cijeli niz aktivnosti praćenja stanja (monitoringa – dalje u tekstu: praćenje stanja) u svrhu osiguravanja postignuća ciljeva plana. Praćenje stanja je tekuće praćenje promjena stanja okoliša (staništa, populacija, indikatorskih vrsta), kao i tekuće praćenje upravljačkih djelatnosti predviđenih Planom. Putem podataka sakupljenih tijekom praćenja stanja mogu se procijeniti dostignuća Plana i izvršiti potrebne korekcije. Prilagodljivo upravljanje je metoda koja se mora uspostaviti ujedinjajući aktivnosti na terenu, rezultate praćenja stanja, usporedbu s očekivanim rezultatima i prilagodbu budućih aktivnosti, s time da se svaka aktivnost temelji na postojećem iskustvu i novim informacijama.

Aktivnosti praćenja stanja mogu biti podijeljene u nekoliko skupina prema razini praćenja stanja:

- praćenje stanja aktivnosti predviđenih Planom,
- praćenje stanja broja posjetitelja i njihovo zadovoljstvo,
- praćenje stanja promjena u krajobrazu i
- praćenje stanja odabranih svojti.

Dodatno su još posebne aktivnosti praćenja stanja uključene u akcijske planove u svrhu praćenja ispunjenja ciljeva i u svrhu eventualne prilagodbe aktivnosti.

4.4.1. Praćenje stanja aktivnosti iz Plana upravljanja

Najbolji instrument za praćenje uspješnosti provedbe Plana upravljanja predstavlja godišnji plan rada i godišnje izvješće o radu, jer su u njima sadržane sve djelatnosti Javne ustanove. Od trenutka usvajanja Plana upravljanja godišnji planovi rada temeljit će se na njima te će sadržavati aktivnosti vezane za ciljeve, mjere i akcijske planove iz Plana upravljanja, zajedno s procjenom potrebnih sredstava (osoblje i financije) za provedbu aktivnosti. Na kraju godine će se primijeniti isti postupak i struktura pri izradi godišnjeg izvješća, s podacima u kojoj su mjeri izvršene planirane aktivnosti i potrošena predviđena sredstva.

Kroz niz godina ta izvješća postat će idealan instrument procjene do koje mjere su postignuti ciljevi i mjere iz Plana upravljanja te koja su sredstva potrošena za njihovo provođenje.

4.4.2. Praćenje stanja broja posjetitelja i njihovog zadovoljstva

2004. godine je u okviru projekta KEC provedena studija sa svrhom procjene viđenja parkova od strane posjetitelja. Za potrebe studije bili su izrađeni upitnici čiji su rezultati uneseni u bazu podataka. Informacije iz studije korištene su za izradu ovog Plana upravljanja.

Studija će se ponoviti za pet godina u svrhu analize promjene viđenja kod posjetitelja kao mjere njihovog zadovoljstva ponudom Parka prirode. Dodatni komentari dati od strane posjetitelja bit će dobrodošli prilog prepoznavanju tema kojima Park prirode ubuduće mora posvetiti pažnju.

4.4.3. Praćenje stanja promjene krajobraza

Ciljevi i mjere zaštite u ovom Planu upravljanja imaju određeni utjecaj na krajobraz. Jedna od mjera uspješnosti Plana može biti usporedba promjene u zemljišnom pokrovu unutar i oko Parka prirode kroz određeno vremensko razdoblje.

U okviru priprema za izradu Plana upravljanja izrađena je karta zemljišnog pokrova u mjerilu 1:25.000 prema prvom nivou Corine klasifikacije, a na temelju dva seta snimaka sa Landsat TM satelita iz 2000. godine (proljeće i jesen). Rezultati analize satelitskih snimaka preneseni su na poligone i teme u GIS-u. Ponovna provedba kartiranja zemljišnog pokrova nakon 5 ili 10 godina, istom metodom, pokazat će eventualne srednjoročne ili dugoročne promjene. Kombinirana s detaljnim terenskim istraživanjima pokazat će promjene u razvoju staništa Parka prirode.

4.4.4. Praćenje stanja odabranih svojti

Uz navedene metodologije praćenja stanja iz ureda, Park prirode provest će i terenska praćenja koja se mogu uklopiti u redovni rad djelatnika Javne ustanove prema dogovorenoj metodologiji. Te aktivnosti su:

- **Brojanje tragova velikih sisavaca na transektu.** Transekt koji prolazi kroz Park prirode bit će definiran i redovito ophođen snimajući poziciju, tip i broj nađenih tragova velikih sisavaca. Transekt bi se pratio jednom ili dva puta godišnje u istim uvjetima i, po mogućnosti, od strane istih djelatnika.
- **Praćenje stanja ptica na transektu.** Tijekom priprema za izradu Plana upravljanja provedena je inventarizacija ptica na području Parka prirode te je razvijena metodologija za praćenje stanja kosca, djetlova i sova. Praćenje stanja provodit će se redovito u skladu s predloženom metodologijom.
- **Praćenje stanja špilja i jama.** Jedan od tekućih problema u krškom području je bacanje otpada u jame i špilje. U svrhu praćenja učinka podizanja ekološke osviještenosti lokalnog stanovništva unutar

i oko Parka prirode, određeni broj jama i špilja u blizini naselja će se redovito obilaziti te će se vršiti procjena količine otpada u njima, koji će se nakon toga odstraniti.

Kako bi se olakšale djelatnosti praćenja stanja, KEC-ov GIS sustav će na raspolaganje staviti potrebne podatke i analizirati različite parametre mjerene tijekom aktivnosti praćenja stanja. Informacijski sustav KEC-a je izrađen za parkove za pohranjivanje i analizu svih bioloških, okolišnih, te socio-ekonomskih podataka Parka prirode. Taj sustav predstavlja glavni alat za usporedbu podataka o pojedinim indikatorima u vremenu i prostoru i usporedbu sa zadanim ciljevima i mjerama predviđenima Planom upravljanja i akcijskim planovima.

Putem jednostavnih formulara za unos podataka djelatnici, tehnička služba Parka ili znanstvenici koji provode praćenje stanja ovlašteni od strane Javne ustanove, unijet će sve potrebne podatke. Svi uneseni podaci će biti geo-referencirani GPS-om, čime će se omogućiti prostorna analiza i kartografski prikaz. Isti podaci se mogu koristiti za opće praćenje stanja na nacionalnoj ili regionalnoj razini.

4.5. Prilagodljivo upravljanje

Planiranje upravljanja je tekući proces. Promjenom situacije kroz vrijeme i s novim informacijama na raspolaganju, stvara se potreba za revizijom Plana upravljanja kako bi se bavio aktualnim temama i svrsishodno ih obradio u promijenjenim uvjetima.

Proces revizije je periodičan (1 do 5 godina) i koristi se za određivanje mjere u kojoj su ciljevi i rezultati Plana postignuti. Isto tako bi revizijom trebalo navesti uzroke za uspjeh ili neuspjeh, kako bi se redefinirali ciljevi i mjere, te definirale alternativne mjere i upravljački zahvati.

Zakon o zaštiti prirode predviđa formalnu reviziju Plana upravljanja svake pete godine s ciljem procjene postignuća zadanih ciljeva i procjene korištenih mjera upravljanja. Petogodišnja revizija bi trebala osigurati prilagođavanje strateškog smjera postojećim okolnostima, npr. raspoloživim sredstvima, prijetnjama, trendovima u korištenju prostora i socijalnim i ekonomskim okolnostima. Revizija može rezultirati nastavkom postojećeg Plana, dodacima, promjenama plana ili kompletnom revizijom.

Uobičajeno će se Plan pregledavati godišnje prilikom priprema godišnjeg plana rada i godišnjeg izvješća o radu, odnosno kada se usporede postignuti rezultati tijekom tekuće godine sa zadanim ciljevima. Većina ciljeva zadanih Planom su dugoročni i ne mogu se ostvariti u jednoj godini.

4.6. Suradnja Parka prirode s ostalim parkovima Velebita

Park prirode Velebit obuhvaća Nacionalni park Sjeverni Velebit i, u južnom dijelu, Nacionalni park Paklenica, što je jedinstven slučaj među hrvatskim parkovima. Sva tri parka su u nadležnosti Ministarstva kulture. Istovremeno, svakim parkom upravlja zasebna Javna ustanova.

Suradnja parkova je do sada bila dobra, no uvidjelo se da je ipak potrebno dodatno unaprijediti suradnju posebno vezano uz sljedeća područja:

- planina Velebit kao UNESCO rezervat biosfere (MaB program),
- zajednički marketinški napor promoviranja Velebita na domaćem i na međunarodnom tržištu,
- nadzor cijelog područja (krivolov, posjetitelji, itd.),
- zajednički program praćenja stanja,
- stvaranje zajedničke turističke ponude (planinski putovi, biciklističke staze, itd.),
- koordiniranje znanstveno-istraživačkih programa i
- zaštita velikih zvijeri i drugih vrsta (npr. tetrijeba, bjeloglavog supa i dr.).

U cilju unaprjeđenja suradnje i koordinacije među parkovima Velebita, sastanci ravnatelja, stručnih voditelja, glavnih nadzornika i voditelja odjela za promidžbu bit će organizirani svaka tri mjeseca. Organizacija tih sastanaka obavezno će biti uključena u godišnje planove rada parkova.

5. BIBLIOGRAFIJA

- Agriconsulting: Smjernice za izradu Plana upravljanja. Projekt očuvanja krških ekoloških sustava (IBRD/GEF TF N° 050539 HR). Republika Hrvatska, Ministarstvo kulture, 2005.
- Bočić, Neven: Speleološka istraživanja srednjeg Velebita, Park prirode Velebit i Speleološko društvo „Karlovac“; 2004.
- Bognar, Andrija, Prelogović Eduard i sur.: Geomorfologija-geomorfološke-speleološke značajke Parka prirode Velebit.
- Državni zavod za zaštitu prirode, Crveni popis ugroženih biljaka i životinja Hrvatske, 2004.
- Državni zavod za zaštitu prirode, Crvena knjiga sisavaca Hrvatske, 2006.
- Državni zavod za zaštitu prirode, Crvena knjiga ugroženih ptica Hrvatske, 2003.
- Državni zavod za zaštitu prirode, Crvena knjiga vaskularne flore Hrvatske, 2005.
- Faber, Aleksandra, mr.sc. Nada Dujčić-Kowalsky: Preliminarna studija zaštite kulturno-povijesnih vrijednosti prostora Parka prirode Velebit.
- Grubešić, Marijan, Krapinec, Krešimir: Divljač i lovno gospodarenje na području Parka prirode Velebit;
- Jalžić, Branko, Bedek, Jana, Ozimec, Roman: Živi svijet Cerovačkih špilja, 2006.
- Kolak, Tatjana: Pregled stanja arheološke istraženosti Cerovačkih špilja i preporuke, 2006.
- Lay, Vladimir: Sociološka studija o pojavi divljih kamenoloma, njihovoj sanaciji i procesu sprečavanja nastajanja novih;
- Lay, Vladimir: Sociološka studija o zbrinjavanju otpada i procesu izgradnje konsenzusa stanovništva glede odabira lokacije sanitarnih deponija;
- Lukač, Gordan: Ptice gnjezdarice i endemične biljne vrste stijena i litica srednjeg Velebita, Park prirode Velebit, 2003.
- Mayer, Darko: Bilanca voda za prostor Parka prirode Velebit, Sveučilište u Zagrebu, Rudarsko-geološko-naftni fakultet; 2003.
- Pejnović, Dane: Demografska obilježja i naselja Parka prirode Velebit;
- Sremac, Jasenka: Inventarizacija geoloških osobitosti Parka prirode Velebit, Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet; 2003.
- Vukelić, Joso, Oršanić, Milan, Rukavina, Miroslav, Tomljanović, Dalibor, Matasin, Ivan: Šume i šumarstvo u Parku prirode Velebit;

6. PRILOZI

Prilog 1: Popis relevantnih propisa/dokumenata važećih za vrijeme izrade Plana upravljanja Parkom prirode Velebit:

Zakon o prostornom uređenju (NN 30/94, 68/98, 35/99, 61/00, 32/02 i 100/04)

Zakon o šumama (NN140/05)

Zakon o poljoprivredi (NN 66/01)

Zakon o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda (NN12/01)

Zakon o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu (NN 87/02)

Zakon o vodama (NN 107/95, 150/05)

Zakon o zaštiti okoliša (NN 82/94, 128/99)

Zakon o rudarstvu (NN 190/03)

Zakon o područjima od posebne državne skrbi (NN 26/03, 42/05)

Zakon o zaštiti od požara (NN 58/93)

Zakon o brdsko-planinskim područjima (NN 12/02, 32/02, 117/03, 42/05, 90/05)

Zakon o lovstvu (NN 140/05)

Zakon o slatkovodnom ribarstvu (NN 49/05)

Zakon o zaštiti zraka (NN 178/04)

Zakon o šumskom sjemenu i šumskim sadnicama (NN 68/98)

Zakon o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda (NN 12/01)

Zakon o zaštiti sorti poljoprivrednog bilja (NN 131/97)

Zakon o zaštiti bilja (NN 10/94)

Zakon o stočarstvu (NN 70/97)

Zakon o poljoprivrednom zemljištu (NN 66/01)

Uredba o procjeni utjecaja na okoliš (NN 34/97)

Uredba o proglašenju ekološke mreže (NN 109/07)

Strategija i Akcijski plan zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti Republike Hrvatske (NN 81/99)

Strategija prostornog uređenja Republike Hrvatske

Razvojna strategija hrvatskog turizma (NN 113/93)

Pitanja zaštite, unaprjeđenja i korištenja Parka prirode Velebit definirana su sljedećim zakonima i podzakonskim aktima:

Zakon o proglašenju planine Velebit parkom prirode (NN 24/81)

Pravilnik o unutarnjem redu u Parku prirode Velebit (NN 12/02)

Uredba o osnivanju Javne ustanove Park prirode Velebit (NN 44/98)

Pravilnik o visini naknade štete prouzročene nedopuštenom radnjom na zaštićenim životinjskim vrstama (NN 84/96 i 79/02)

Pravilnik o zaštiti vodozemaca (*Amphibia*) (NN 80/99) (prestao važiti čl.2.)

Pravilnik o zaštiti kopnenih puževa (*Gastropoda terrestria*) (NN 29/99) (prestao važiti čl.2.)

Pravilnik o uvjetima za obavljanje istraživanja u posebno zaštićenim dijelovima prirode na morskom dnu ili morskom podzemlju unutrašnjih morskih voda i teritorijalnog mora RH (NN 97/98)

Pravilnik o znaku zaštite prirode (NN 178/03)

Pravilnik o zaštiti gljiva (*Fungi*) (NN 34/02) (prestao važiti čl.4.)

Pravilnik o proglašavanju divljih svojti zaštićenim i strogo zaštićenim (NN 7/06)

Pravilnik o vrstama stanišnih tipova, karti staništa, ugroženim i rijetkim stanišnim tipovima te o mjerama za održavanje stanišnih tipova (NN 7/06)

Pravilnik o prekograničnom prometu i trgovini zaštićenim vrstama (NN 34/06)

Pravilnik o procjeni rizika za namjerno uvođenje genetski modificiranih organizama u okoliš (NN 136/06)

Prilog 2: Površine stanišnih tipova na području Parka prirode Velebit

Tablica 12: Površine stanišnih tipova iz karte staništa.

NKS_KOD	NKS opis	Površina (ha)
A.1.1.	Stalne stajačice	280,1
A.1.2.	Povremene stajačice	44,6
A.1.3.	Neobrasle i slabo obrasle obale stajačica	59,4
A.2.3./A.2.7.	Stalni vodotoci / Neobrasle i slabo obrasle obale tekućica	232,0
A.2.7.	Neobrasle i slabo obrasle obale tekućica	5,2
A.4.1.	Trščaci, rogozici, visoki šiljevi i visoki šaševi	22,2
B.1.	Neobrasle i slabo obrasle stijene	207,6
B.1/B.2.	Neobrasle i slabo obrasle stijene / Točila	26,7
B.1/B.2/E.6.1.*	Neobrasle i slabo obrasle stijene / Točila / Pretplaninske bukove šume	18,5
B.1/C.3.5.*	Neobrasle i slabo obrasle stijene / Submediteranski i epimediteranski suhi travnjaci	2194,0
B.1/C.4.1.*	Neobrasle i slabo obrasle stijene / Planinske rudine	18,3
B.1/D.2.1.	Neobrasle i slabo obrasle stijene / Pretplaninska klekovina	23,4
B.1/D.3.1.	Neobrasle i slabo obrasle stijene / Dračici	25,5
B.1/E.3.5.*	Neobrasle i slabo obrasle stijene / Primorske, termofilne šume i šikare medunca	84,7
B.1/E.5.2.*	Neobrasle i slabo obrasle stijene / Dinarske bukovo-jelove šume	23,9
B.2/C.3.5.*	Točila / Submediteranski i epimediteranski suhi travnjaci	8,5
C.2.2./E.4.5.*	Vlažne livade Srednje Europe / Mezofilne bukove šume predalpskog prostora	14,9
C.2.3.	Mezofilne livade Srednje Europe	123,7
C.2.3./I.2.1.	Mezofilne livade Srednje Europe / Mozaične kultivirane površine	36,4
C.2.3/C.3.3.*	Mezofilne livade Srednje Europe / Subatlantski mezofilni travnjaci i brdske livade na karbonatnim tlima	91,4
C.2.3/E.3.1.*	Mezofilne livade Srednje Europe / Mješovite hrastovo-grabove i čiste grabove šume	76,1
C.2.3/E.4.2.*	Mezofilne livade Srednje Europe / Srednjoeuropske, acidofilne bukove šume	51,6
C.2.3/E.4.5.*	Mezofilne livade Srednje Europe / Mezofilne bukove šume predalpskog prostora	2,6
C.2.3/E.4.6.*	Mezofilne livade Srednje Europe / Jugoistočnoalpsko-ilirske, termofilne bukove šume	407,5
C.2.3/I.2.1.	Mezofilne livade Srednje Europe / Mozaične kultivirane površine	5,0
C.2.5.*	Vlažne livade submediteranske vegetacijske zone	89,7
C.2.5/E.4.2.*	Vlažne livade submediteranske vegetacijske zone / Srednjoeuropske, acidofilne bukove šume	78,6

NKS_KOD	NKS opis	Površina (ha)
C.3.3.*	Subatlantski mezofilni travnjaci i brdske livade na karbonatnim tlima	225,1
C.3.3./E.4.2.*	Subatlantski mezofilni travnjaci i brdske livade na karbonatnim tlima / Srednjoeuropske, acidofilne bukove šume	2,8
C.3.3./E.4.5.*	Subatlantski mezofilni travnjaci i brdske livade na karbonatnim tlima / Mezofilne bukove šume predalpskog prostora	115,9
C.3.3./E.4.6.*	Subatlantski mezofilni travnjaci i brdske livade na karbonatnim tlima / Jugoistočnoalpsko-ilirske, termofilne bukove šume	76,1
C.3.3./E.5.2.*	Subatlantski mezofilni travnjaci i brdske livade na karbonatnim tlima / Dinarske bukovo-jelove šume	107,4
C.3.3./I.2.1.	Subatlantski mezofilni travnjaci i brdske livade na karbonatnim tlima / Mozaične kultivirane površine	157,4
C.3.4.	Europske suhe vrištine i travnjaci trave tvrdače	23,2
C.3.4./D.1.2.	Europske suhe vrištine i travnjaci trave tvrdače / Mezofilne živice i šikare kontinentalnih, izuzetno primorskih krajeva	16,1
C.3.4./E.3.2.*	Europske suhe vrištine i travnjaci trave tvrdače / Srednjoeuropske acidofilne šume hrasta kitnjaka, te obične breze	104,3
C.3.4./E.4.2.*	Europske suhe vrištine i travnjaci trave tvrdače / Srednjoeuropske, acidofilne bukove šume	104,4
C.3.4./I.2.1.	Europske suhe vrištine i travnjaci trave tvrdače / Mozaične kultivirane površine	4,2
C.3.5.*	Submediteranski i epimediteranski suhi travnjaci	18590,1
C.3.5./B.1.	Submediteranski i epimediteranski suhi travnjaci / Neobrasle i slabo obrasle stijene	667,1
C.3.5./E.3.5*	Submediteranski i epimediteranski suhi travnjaci / Neobrasle i slabo obrasle stijene / Primorske, termofilne šume i šikare medunca	39,0
C.3.5./B.2.	Submediteranski i epimediteranski suhi travnjaci / Točila	17,9
C.3.5./C.3.3./E.3*	Submediteranski i epimediteranski suhi travnjaci / Subatlantski mezofilni travnjaci i brdske livade na karbonatnim tlima / Primorske, termofi	4,4
C.3.5./D.1.2.	Submediteranski i epimediteranski suhi travnjaci / Mezofilne živice i šikare kontinentalnih, izuzetno primorskih krajeva	9,8
C.3.5./D.2.1.	Submediteranski i epimediteranski suhi travnjaci / Pretplaninska klekovina	9,0
C.3.5./D.3.1.	Submediteranski i epimediteranski suhi travnjaci / Dračici	19650,6
C.3.5./D.3.1./B.1	Submediteranski i epimediteranski suhi travnjaci / Dračici / Neobrasle i slabo obrasle stijene	4,8
C.3.5./E.3.1.*	Submediteranski i epimediteranski suhi travnjaci / Mješovite hrastovo-grabove i čiste grabove šume	660,1
C.3.5./E.3.2.*	Submediteranski i epimediteranski suhi travnjaci / Srednjoeuropske acidofilne šume hrasta kitnjaka te obične breze	3,5
C.3.5./E.3.5.*	Submediteranski i epimediteranski suhi travnjaci / Primorske, termofilne šume i šikare medunca	4883,4

NKS_KOD	NKS opis	Površina (ha)
C.3.5.*/E.3.5.*/B.1	Submediteranski i epimediteranski suhi travnjaci / Primorske, termofilne šume i šikare medunca / Neobrasle i slabo obrasle stijene	16,8
C.3.5.*/E.4.2.*	Submediteranski i epimediteranski suhi travnjaci / Srednjoeuropske, acidofilne bukove šume	126,4
C.3.5.*/E.4.5.*	Submediteranski i epimediteranski suhi travnjaci / Mezofilne bukove šume predalpskog prostora	251,8
C.3.5.*/E.4.6.*	Submediteranski i epimediteranski suhi travnjaci / Jugoistočnoalpsko-ilirske, termofilne bukove šume	870,4
C.3.5.*/E.5.2.*	Submediteranski i epimediteranski suhi travnjaci / Dinarske bukovo-jelove šume	583,8
C.3.5.*/E.6.1.*	Submediteranski i epimediteranski suhi travnjaci / Pretplaninske bukove šume	209,5
C.3.5.*/E.7.4.*	Submediteranski i epimediteranski suhi travnjaci / Šume običnog i crnog bora na dolomitima	16,1
C.3.5.*/E.9.2.	Submediteranski i epimediteranski suhi travnjaci / Nasadi četinjača	27,4
C.3.5.*/I.2.1.	Submediteranski i epimediteranski suhi travnjaci / Mozaične kultivirane površine	151,3
C.4.1.*	Planinske rudine	1018,8
C.4.1.*/B.1.	Planinske rudine / Neobrasle i slabo obrasle stijene	47,8
C.4.1.*/B.2.	Planinske rudine / Točila	2,2
C.4.1.*/C.3.5.*	Planinske rudine / Submediteranski i epimediteranski suhi travnjaci	5,0
C.4.1.*/D.2.1.	Planinske rudine / Pretplaninska klekovina	62,5
C.4.1.*/E.4.6.*	Planinske rudine / Jugoistočnoalpsko-ilirske, termofilne bukove šume	2,9
C.4.1.*/E.5.2.*	Planinske rudine / Dinarske bukovo-jelove šume	2,7
C.4.1.*/E.6.1.*	Planinske rudine / Pretplaninske bukove šume	170,6
D.1.2.	Mezofilne živice i šikare kontinentalnih, izuzetno primorskih krajeva	273,0
D.1.2./E.3.1.*	Mezofilne živice i šikare kontinentalnih, izuzetno primorskih krajeva / Mješovite hrastovo-grabove i čiste grabove šume	182,4
D.1.2./E.3.2.*	Mezofilne živice i šikare kontinentalnih, izuzetno primorskih krajeva / Srednjoeuropske acidofilne šume hrasta kitnjaka, te obične breze	268,1
D.1.2./E.4.2.*	Mezofilne živice i šikare kontinentalnih, izuzetno primorskih krajeva / Srednjoeuropske, acidofilne bukove šume	94,3
D.1.2./E.4.5.*	Mezofilne živice i šikare kontinentalnih, izuzetno primorskih krajeva / Mezofilne bukove šume predalpskog prostora	310,0
D.2.1.	Pretplaninska klekovina	150,6
D.2.1./C.3.5.*	Pretplaninska klekovina / Submediteranski i epimediteranski suhi travnjaci	5,3
D.2.1./C.4.1.*	Pretplaninska klekovina / Planinske rudine	15,2
D.2.1./C.5.3*	Pretplaninska klekovina / Pretplaninska i planinska vegetacija visokih zeleni	20,3
D.2.1./E.6.1.*	Pretplaninska klekovina / Pretplaninske bukove šume	88,4

NKS_KOD	NKS opis	Površina (ha)
D.3.1.	Dračici	9935,4
D.3.1./B.2.	Dračici / Točila	76,3
D.3.1./C.3.5.*	Dračici / Submediteranski i epimediteranski suhi travnjaci	2368,6
D.3.1./C.5.2.	Dračici / Šumske čistine	4,2
D.3.1./E.3.5.*	Dračici / Primorske, termofilne šume i šikare medunca	370,8
D.3.1./E.4.6.*	Dračici / Jugoistočnoalpsko-ilirske, termofilne bukove šume	218,1
D.3.1./I.2.1.	Dračici / Mozaične kultivirane površine	48,2
E.2.1.*	Poplavne šume crne johe i poljskog jasena	13,6
E.3.1.*	Mješovite hrastovo-grabove i čiste grabove šume	2173,1
E.3.1./E.9.2.	Mješovite hrastovo-grabove i čiste grabove šume / Nasadi četinjača	14,4
E.3.2.*	Srednjoeurovske acidofilne šume hrasta kitnjaka, te obične breze	251,0
E.3.4./E.4.2.*	Srednjoeurovske termofilne hrastove šume / Srednjoeurovske, acidofilne bukove šume	43,4
E.3.5.*	Primorske, termofilne šume i šikare medunca	22911,6
E.3.5./C.3.3.*	Primorske, termofilne šume i šikare medunca / Subatlantski mezofilni travnjaci i brdske livade na karbonatnim tlima	85,4
E.3.5./C.3.5.*	Primorske, termofilne šume i šikare medunca / Submediteranski i epimediteranski suhi travnjaci	1449,0
E.3.5./C.3.5./B.1	Primorske, termofilne šume i šikare medunca / Submediteranski i epimediteranski suhi travnjaci / Neobrasle i slabo obrasle stijene	27,1
E.3.5./C.3.5./D.2	Primorske, termofilne šume i šikare medunca / Submediteranski i epimediteranski suhi travnjaci / Pretplaninska klekovina	36,5
E.3.5./C.4.1.*	Primorske, termofilne šume i šikare medunca / Planinske rudine	9,9
E.3.5./C.5.3.*	Primorske, termofilne šume i šikare medunca / Pretplaninska i planinska vegetacija visokih zeleni	9,6
E.3.5./D.3.1.	Primorske, termofilne šume i šikare medunca / Dračici	15,9
E.3.5./E.4.6.*	Primorske, termofilne šume i šikare medunca / Jugoistočnoalpsko-ilirske, termofilne bukove šume	8,6
E.3.5./E.9.2.	Primorske, termofilne šume i šikare medunca / Nasadi četinjača	76,1
E.4.2.*	Srednjoeurovske, acidofilne bukove šume	8986,0
E.4.2./C.2.3.	Srednjoeurovske, acidofilne bukove šume / Mezofilne livade Srednje Europe	7,9
E.4.2./C.3.3.*	Srednjoeurovske, acidofilne bukove šume / Subatlantski mezofilni travnjaci i brdske livade na karbonatnim tlima	52,0
E.4.2./C.3.5.*	Srednjoeurovske, acidofilne bukove šume / Submediteranski i epimediteranski suhi travnjaci	25,6
E.4.5.*	Mezofilne bukove šume predalpskog prostora	11431,7
E.4.5./C.3.3.*	Mezofilne bukove šume predalpskog prostora / Subatlantski mezofilni travnjaci i brdske livade na karbonatnim tlima	139,5

NKS_KOD	NKS opis	Površina (ha)
E.4.5./C.3.5.*	Mezofilne bukove šume predalpskog prostora / Submediteranski i epimediteranski suhi travnjaci	55,5
E.4.5./I.2.1.	Mezofilne bukove šume predalpskog prostora / Mozaične kultivirane površine	22,0
E.4.6.*	Jugoistočnoalpsko-ilirske, termofilne bukove šume	16294,1
E.4.6./C.3.3.*	Jugoistočnoalpsko-ilirske, termofilne bukove šume / Subatlantski mezofilni travnjaci i brdske livade na karbonatnim tlima	16,5
E.4.6./C.3.5.*	Jugoistočnoalpsko-ilirske, termofilne bukove šume / Submediteranski i epimediteranski suhi travnjaci	72,0
E.4.6./E.7.4.*	Jugoistočnoalpsko-ilirske, termofilne bukove šume / Šume običnog i crnog bora na dolomitima	16,4
E.4.6./E.9.2.	Jugoistočnoalpsko-ilirske, termofilne bukove šume / Nasadi četinjača	30,5
E.5.2.*	Dinarske bukovo-jelove šume	28135,6
E.5.2./C.3.5.*	Dinarske bukovo-jelove šume / Submediteranski i epimediteranski suhi travnjaci	11,4
E.6.1.*	Pretplaninske bukove šume	16764,4
E.6.1./B.1.	Pretplaninske bukove šume / Neobrasle i slabo obrasle stijene	21,5
E.6.1./C.3.3.	Pretplaninske bukove šume / Subatlantski mezofilni travnjaci i brdske livade na karbonatnim tlima	8,6
E.6.1./C.3.5.*	Pretplaninske bukove šume / Submediteranski i epimediteranski suhi travnjaci	89,6
E.6.1./C.4.1.*	Pretplaninske bukove šume / Planinske rudine	25,8
E.6.1./D.2.1.	Pretplaninske bukove šume / Pretplaninska klekovina	4,1
E.6.1./E.7.4.	Pretplaninske bukove šume / Šume običnog i crnog bora na dolomitima	53,7
E.7.1.*	Kalcifilne jelove šume	201,1
E.7.3.*	Smrekove šume	1695,1
E.7.4.	Šume običnog i crnog bora na dolomitima	484,9
E.7.4./C.3.5.*	Šume običnog i crnog bora na dolomitima / Submediteranski i epimediteranski suhi travnjaci	11,7
E.7.4./E.4.6.*	Šume običnog i crnog bora na dolomitima / Jugoistočnoalpsko-ilirske, termofilne bukove šume	8,1
E.9.2.	Nasadi četinjača	1105,1
E.9.2./E.4.2.*	Nasadi četinjača / Srednjoeuropske, acidofilne bukove šume	28,4
E.9.2./E.4.6.*	Nasadi četinjača / Jugoistočnoalpsko-ilirske, termofilne bukove šume	3,5
E.9.2./J.4.4.	Nasadi četinjača / Infrastrukturne površine	6,5
F.4.	Stjenovita morska obala	176,5
I.2.1.	Mozaične kultivirane površine	1990,1
I.2.1./C.3.3.*	Mozaične kultivirane površine / Subatlantski mezofilni travnjaci i brdske livade na karbonatnim tlima	175,6
I.2.1./C.3.4.	Mozaične kultivirane površine / Europske suhe vrištine i travnjaci trave tvrdače	8,7

NKS_KOD	NKS opis	Površina (ha)
I.2.1./C.3.5.*	Mozaične kultivirane površine / Submediteranski i epimediteranski suhi travnjaci	288,7
I.2.1./D.3.1.	Mozaične kultivirane površine / Dračici	56,2
I.2.1./E.4.5.*	Mozaične kultivirane površine / Mezofilne bukove šume predalpskog prostora	15,4
I.2.1./E.4.6.*	Mozaične kultivirane površine / Jugoistočnoalpsko-ilirske, termofilne bukove šume	11,0
J.1.	Sela	39,2
J.1./C.3.5.*	Sela / Submediteranski i epimediteranski suhi travnjaci	11,3
J.1./I.2.1.	Sela / Mozaične kultivirane površine	58,6
J.1.1.	Aktivna seoska područja	1240,9
J.1.1./D.1.2.	Aktivna seoska područja / Mezofilne živice i šikare kontinentalnih, izuzetno primorskih krajeva	19,7
J.1.1./D.3.1.	Aktivna seoska područja / Dračici	15,9
J.2.	Gradovi	76,1
J.2.2./J.2.3.	Gradske stambene površine / Ostale urbane površine	72,5
J.2.2./J.3.1.	Gradske stambene površine / Izgrađene površine za sport, rekreaciju i razonodu	8,9
J.4.1.	Industrijska i obrtnička područja	77,1
J.4.3.	Površinski kopovi	24,7
J.4.4.	Infrastrukturne površine	270,9

*ugrožena i rijetka staništa temeljem Pravilnika o vrstama stanišnih tipova, karti staništa, ugroženim i rijetkim stanišnim tipovima te o mjerama za očuvanje stanišnih tipova (NN 07/06)

Prilog 3: Ciljevi očuvanja u okviru Ekološke mreže na području Parka prirode Velebit

Tablica 13. Važna područja za divlje svojte i stanišne tipove u Ekološkoj mreži unutar granica PP Velebit. *- prioriteta staništa; # - međunarodno važna područja = potencijalna Natura 2000 područja.

Šifra područja	Naziv	Vrsta_hrv	vrsta_lat	NKS kod	NATURA kod	staniste_ime
HR2000013	Cerovačka špilja donja	endemične svojte		H.1.	8310	Kraške špilje i jame
HR2000014#	Cerovačka špilja gornja	endemične svojte		H.1.	8310	Kraške špilje i jame
HR2000017#	Čavle špilja	endemične svojte		H.1.	8310	Kraške špilje i jame
HR2000041#	Ivina jama	endemične svojte		H.1.	8310	Kraške špilje i jame
HR2000044#	Jama iznad Kugine kuće	endemične svojte		H.1.	8310	Kraške špilje i jame
HR2000064#	Krupa izvor	endemične svojte		H.1.	8310	Kraške špilje i jame
HR2000143#	Špilja kod Mrkvišta	endemične svojte		H.1.	8310	Kraške špilje i jame
HR2000150#	Špilja kod Starigrad Paklenice	endemične svojte		H.1.	8310	Kraške špilje i jame
HR2000192#	Vranovinski ponor	endemične svojte		H.1.	8310	Kraške špilje i jame
HR2000197#	Vrtlina jama	endemične svojte		H.1.	8310	Kraške špilje i jame
			Leptodirus hochenwarti			
HR2000302	Ledenica			H.1.	8310	Kraške špilje i jame
HR2000307	Modrič špilja			H.1.	8310	Kraške špilje i jame
HR2000334	Ponor Štirovača 1			H.1.	8310	Kraške špilje i jame
HR2000362	Ponor Štirovača 2			H.1.	8310	Kraške špilje i jame
HR2000550#	Krug	velebitska degenija	Degenia velebitica		8120	Karbonatna točila s Thlaspietea rotundifolii
HR2000641#	Zrmanja	endemične svojte riba jadranskog slijeva				
		primorska uklija	Alburnus albidus			
		oštrulja	Aulopyge huegelii			
		rak kamenjar	Austropotamobius pallipes			
		mren	Barbus plebejus			
			Cobitis bilineata			
		primorski peš	Cottus ferrugineus			
		zrmanjska pastirva	Salmo zrmanjensis			
		drlija	Scardinius dergle			
HR2000857#	Nadžak bilo			E.5.2.1.	91K0	Dinarska bukovo-jelova šuma
HR2000858#	Štirovača			E.7.3.1.	9410	Gorska šuma smreke sa šumskim pavlovcem

Šifra područja	Naziv	Vrsta_hrv	vrsta_lat	NKS kod	NATURA kod	staniste_ime
HR2000859#	Klepina duliba			E.6.1.1.	91K0	Pretplaninska šuma bukve s pretplaninskim žabnjakom
				E.5.2.	91K0	Dinarske bukovo-jelove šume
HR2000860#	Ramino korito			E.4.6.3.	91K0	Primorska bukova šuma s jesenskom šašikom
HR2000861	Sadikovac	visokoplaninska flora				
HR2000862	Visočica					Vegetacija rudina
HR2000863#	Veliki i Mali Kozjak			E.7.3.3.	9410	Pretplaninska šuma smreke s ljepikom
HR2000865#	Rončević dolac			E.3.5.9.	9530*	Mješovita šuma crnoga bora i crnog graba
HR2000866#	Šatorina			E.6.1.2.	91K0	Pretplaninska šuma bukve i gorskog javora
HR2000867	Vlažne livade uz potok Ljubica			C.2.2.		Vlažne livade Srednje Europe
HR2000868#	Velinac - Bačić kuk - Brizovac - Soline - Budakovo brdo	hrvatska sibireja	Sibiraea altaiensis ssp. croatica		8140	Istočnomediteranska točila
				E.3.5.3.		Mješovita šuma i šikara medunca i crnoga graba
				E.4.6.3.	91K0	Primorska bukova šuma s jesenskom šašikom
				B.2.2.1.1.		Točilo primorskog mekinjaka
HR2000869	Tulove grede	visokoplaninska flora				
HR2000870	Duboke jasje	visokoplaninska flora				
HR2000874#	Krupa	endemične svojte riba jadranskog slijeva				
		rak kamenjar	Austropotamobius pallipes			
HR2000877	Tisovac	autohtona ihtiofauna Like				
		potočna pastrva	Salmo trutta			
HR2000960	Cret uz potok Ljubica			C.1.2.		Acidofilni cretovi (prijelazni i nadignuti cretovi)
HR2000975	Vlažne livade na Štirovači					Vlažne livade
HR2000976	Sunđerac			C.1.		Cretovi
HR2000977	Sunđer			C.1.		Cretovi
HR2001003#	Prikinuto brdo - nalazište velebitske degenije	velebitska degenija	Degenia velebitica		8120	Karbonatna točila s Thlaspietea rotundifolii
HR2001013#	Gračačko polje	hrvatski pijor	Telestes (Phoxinellus) croaticus	C.2.5.		Vlažne livade submediteranske vegetacijske zone

Šifra područja	Naziv	Vrsta_hrv	vrsta_lat	NKS kod	NATURA kod	staniste_ime
					3150	Prirodna eutrofna jezera s vegetacijom Hydrocharition ili Magnopotamion
HR2001101#	Devčića tavani			E.5.2.1.	91K0	Dinarska bukovo-jelova šuma
HR3000031	Sv. Juraj - otočić Lisac			G.4.2.2.7.		Facijes s velikim mahovnjacima
				G.4.3.4.		Biocenoza vrulja ponorskog tipa (Vrulje)
HR3000032#	Uvala Ivanča				1160	Velike plitke uvale
					1170	Grebeni
				G.4.3.4.		Biocenoza vrulja ponorskog tipa
HR3000033#	Uvala Malin; uvala Duboka				1160	Velike plitke uvale
					1170	Grebeni
				G.4.3.4.		Biocenoza vrulja ponorskog tipa
HR3000034#	Uvala Zavratnica				1160	Velike plitke uvale
					1170	Grebeni
				G.4.3.4.		Biocenoza vrulja ponorskog tipa
HR3000035#	Uvala Krivača				1160	Velike plitke uvale
					1170	Grebeni
				G.4.3.4.		Biocenoza vrulja ponorskog tipa
HR3000036#	Uvala Vrulja				1160	Velike plitke uvale
					1170	Grebeni
				G.4.3.4.		Biocenoza vrulja ponorskog tipa
HR3000037#	Uvala Jurišnica				1160	Velike plitke uvale
					1170	Grebeni
				G.4.3.4.		Biocenoza vrulja ponorskog tipa
HR3000047#	Novigradsko i Karinsko more			G.1.1.1.2.		Pelagijal estuarija
					1130	Estuarij
					1110	Pješčana dna
HR3000048	Uvala Modrič do Tankog rta			G.4.3.4.		Biocenoza vrulja ponorskog tipa
HR3000049	Vrulja Plantaža			G.4.3.4.		Biocenoza vrulja ponorskog tipa
HR3000266#	Špilja na uvali Pečice				8330	Morske špilje
HR3000276#	Morska špilja u Velikoj dragi				8330	Morske špilje
HR3000278	Vrulja Modrič			G.4.3.4.		Vrulje
HR3000283#	Šibuljina 1				8330	Morske špilje

Šifra područja	Naziv	Vrsta_hrv	vrsta_lat	NKS kod	NATURA kod	staniste_ime
HR3000284#	Šibuljina 2				8330	Morske špilje
HR5000022#	Velebit	ostale divlje svoje ugrožene na europskoj i nacionalnoj razini			4060	Alpinske i borealne vrištine
		kitaibelov pakujac	Aquilegia kitaibelii		5210	Mediterranske makije u kojima dominiraju borovice (Juniperus spp)
		skopolijeva gušarka	Arabis scopoliana		6110*	Otvorene kserotermofilne pionirske zajednice na karbonatnom kamenitom tlu
		širokouhi mračnjak	Barbastella barbastellus		6170	Planinski i pretplaninski vapnenački travnjaci
		vuk	Canis lupus	C.3.4.2.1.	6230*	Travnjak trave tvrdače
		dinarski rožac	Cerastium dinaricum		62A0	Istočnosubmediteranski suhi travnjaci (Scorzoneretalia villosae)
		gospina papučica	Cypripedium calceolus	D.2.1.1.1.		Šuma klekovine i borbaševe kozokrvine
		velebitska degenija	Degenia velebitica	E.4.6.3.	91K0	Primorska bukova šuma s jesenskom šašikom
		dinarski voluhar	Dinaromys bogdanovi	E.6.1.1.	91K0	Pretplaninska šuma bukve s planinskim žabnjakom
		kranjska jezernica	Eleocharis carniolica	E.7.3.3.	9410	Pretplaninska šuma smreke s ljepikom
		šumski crni okaš	Erebia medusa	E.5.2.1.	91K0	Dinarska bukovo-jelova šuma
		planinski kotrljan	Eryngium alpinum	H.1.	8310	Kraške špilje i jame
		ris	Lynx lynx	E.7.4.	91R0	Šume običnog i crnog bora na dolomitima
		veliki timijanov plavac	Maculinea arion	D.2.1.		Pretplaninska klekovina
		veliki šišmiš	Myotis myotis	C.4.1.		Planinske rudine
		mali večernjak	Nyctalus leisleri	B.2.1.	8120	Gorska, pretplaninska i planinska točila
		apolon	Parnassius apollo	B.2.2.	8120	Ilirsko-jadranska, primorska točila
		gorski dugoušan	Plecotus macrobullaris		8210	Karbonatne stijene s hazmofitskom vegetacijom
		veliki potkovnjak	Rhinolophus ferrumequinum			
		mali potkovnjak	Rhinolophus hipposideros			
		hrvatski pijor	Telestes (Phoxinellus) croaticus			
		Rottemburgov debeloglavac	Thymelicus acteon			
		mrki medvjed	Ursus arctos			
		planinski žutokrug	Vipera ursinii macrops			

šifra područja	HR1000019 #	
naziv područja	Gorski Kotar, Primorje i sjeverna Lika	
ciljevi očuvanja	divlje svojte	
	vrsta	hrvatski naziv
	<i>Aegolius funereus</i>	planinski ćuk
	<i>Alectoris graeca</i>	jarebica kamenjarka
	<i>Anthus campestris</i>	primorska trepteljka
	<i>Aquila chrysaeto</i>	suri orao
	<i>Bonasa bonasia</i>	lještarka
	<i>Circaetus gallicus</i>	zmijar
	<i>Dendrocopos leucotos</i>	planinski djetlić
	<i>Dryocopus martius</i>	crna žuna
	<i>Emberiza hortulana</i>	vrtna strnadica
	<i>Ficedula parva</i>	mala muharica
	<i>Glaucidium passerinum</i>	mali ćuk
	<i>Pernis apivorus</i>	škanjac osaš
	<i>Picoides tridactylus</i>	tropsti djetlić
	<i>Picus canus</i>	siva žuna
	<i>Strix uralensis</i>	jastrebača
	<i>Sylvia nisoria</i>	pjegava grmuša
<i>Tetrao urogallus</i>	tetrijeb gluhan	
šifra područja	HR1000021 #	
naziv područja	Lička krška polja	
ciljevi očuvanja	divlje svojte	
	vrsta	hrvatski naziv
	<i>Aegolius funereus</i>	planinski ćuk
	<i>Bonasa bonasia</i>	lještarka
	<i>Circus pygargus</i>	eja livadarka
	<i>Crex crex</i>	kosac
	<i>Dendrocopos leucotos</i>	planinski djetlić
	<i>Gallinago gallinago</i>	šljuka kokošica
	<i>Lanius collurio</i>	rusi svračak
	<i>Lanius minor</i>	sivi svračak
	<i>Pernis apivorus</i>	škanjac osaš
	<i>Strix uralensis</i>	jastrebača
	<i>Sylvia nisoria</i>	pjegava grmuša

šifra područja	HR1000022 #	
naziv područja	Velebit	
ciljevi očuvanja	divlje svojte	
	vrsta	hrvatski naziv
	<i>Aegolius funereus</i>	planinski ćuk
	<i>Alectoris graeca</i>	jarebica kamenjarka
	<i>Anthus campestris</i>	primorska trepteljka
	<i>Aquila chrysaetos</i>	suri orao
	<i>Bonasa bonasia</i>	lještarka
	<i>Bubo bubo</i>	ušara
	<i>Circaetus gallicus</i>	zmijar
	<i>Dendrocopos leucotos</i>	planinski djetlić
	<i>Dryocopus martius</i>	crna žuna
	<i>Emberiza hortulana</i>	vrtna strnadica
	<i>Falco peregrinus</i>	sivi sokol
	<i>Glaucidium passerinum</i>	mali ćuk
	<i>Lanius collurio</i>	rusi svračak
	<i>Pernis apivorus</i>	škanjac osaš
	<i>Phylloscopus bonelli</i>	gorski zviždak
	<i>Picoides tridactylus</i>	troprsti djetlić
<i>Strix uralensis</i>	jastrebača	
<i>Tetrao urogallus</i>	tetriježb gluhan	

Prilog 4: Sažetak problema i prijedloga dionika

Problematika	Grupa	Opis	Predviđeni koraci
Travnjaci	2->1	Na travnjacima se ne vrši redovita ispaša niti košnja, stoga zaraštavaju.	Potrebna su dodatna istraživanja. Problematika će biti obrađena u sklopu Plana upravljanja. Područje je preveliko i potrebni su dodatni izvori financiranja.
Održavanje cesta	2,1	Sve se djelatnosti vezano uz ceste trebaju raspraviti te dogovoriti uz sudjelovanje svih zainteresiranih strana (Hrvatske šume, lokalne institucije nadležne za ceste, Park).	Osnovati radnu skupinu koja će redovito raspravljati. Kratkoročno održavanje cesta te dugoročni razvoj i odgovornosti. Županijske ceste su u pripremi novog Plana
Suveniri	1	Ne postoje lokalni autentični suveniri.	Park prirode se već bavi ovom problematikom i formalizirat će je u sklopu Plana upravljanja.
Cijena karata	1	Cijena karata bi se trebala odrediti za posebne grupe.	Cjenik iz Ministarstva postoji te će se dalje razvijati i formalizirati u sklopu Plana upravljanja.
Informiranje posjetitelja		Nedostaju informacijske točke na ulazima u Park prirode.	Postoje 3 informacijske table (Vratnik, Prezid, Kubus).
Upravljanje posjetiteljima od strane nadzornika	1	Svega je nekoliko nadzornika u Parku prirode koji ne mogu biti cijelo vrijeme prisutni na terenu.	Park prirode je već poduzeo mjere za rješavanje ovog problema u suradnji s nacionalnim parkovima. Ova će se problematika dalje obrađivati u sklopu Plana upravljanja.
Savjetovanje s dionicima	1	Nema redovitih savjetovanja s lokalnom zajednicom.	Redovni sastanci s dionicima.
Regulacija gradnje	3	Regulacija za novogradnju i legalizacija postojećih građevina.	Određeno Prostornim planom.
Eko hoteli u Parku	3	Postoji potreba za nekoliko hotela unutar Parka.	Park podržava lokalne inicijative u obližnjim selima.
Oglašavanje Parka i putokazi	1	Park bi trebao biti bolje oglašen uz magistralu te je općenito potrebno unaprijediti putokaze.	Dio strategije upravljanja posjetiteljima u sklopu Plana upravljanja.
Granice Parka	3	Granice ne uzimaju u obzir zemljišno vlasništvo niti morfološke karakteristike terena na zapadnoj strani. Također, granica nije obilježena na terenu.	Ova problematika ne može biti obrađena u sklopu Plana upravljanja te predstavlja problem i samom Parku prirode.
Razlika između Nacionalnog parka i Parka prirode	1	Razlika nije jasna lokalnom stanovništvu.	Pokrenut će se novine s ciljem obavješćivanja lokalnog stanovništva o djelatnostima Parka prirode i drugim temama od interesa.
Nedostatak informacija o mogućnostima u Parku prirode	1		Pokrenut će se novine s ciljem obavješćivanja lokalnog stanovništva o djelatnostima Parka prirode i drugim temama od interesa.
Pojačana kontrola		Više nadzornika te više kazni.	
Kamp i/ili rekreacijski objekt	3		Park prirode može predvidjeti navedeno u dijelu Plana upravljanja koji se odnosi na upravljanje posjetiteljima.
Mogućnost gradnje u Krasnu	3	Mještani Krasna se žale da im novi Prostorni plan ne dozvoljava proširenje turističkih objekata.	U interesu je Parka prirode da promovira proširenje turističkih objekata.
Pristup Krasnarskim Jezerima	3	Mještanima Krasna više nije dozvoljeno da tamo napasaju svoju stoku.	Šumari to uviđaju kao problem zbog zaštite pitke vode.

Problematika	Grupa	Opis	Predviđeni koraci
Ulaganja u lokalnu zajednicu	1		U interesu je Parka prirode i bit će obrađeno u Planu upravljanja
Ulaganja	3	Park prirode treba ulagati u razvoj.	Nije odgovornost parkova. Park prirode može potpomognuti stvaranje povoljnog okruženja za ulaganja.
Park prirode želi da Krasno postane vikend destinacija	3	Prestanak proizvodnje drvene građe vodi k većoj turističkoj orijentaciji u Krasnu.	Odgovornost Prostornog plana.
Odmorišta uz cestu	3	Ne postoje odmorišta uz cestu prema Krasnu.	Suradnja s odgovornim institucijama, ulazi u Krasno već su u fazi opremanja.
Nedostatak dodatne turističke ponude	1,3	Nedovoljna raznolikost turističke ponude.	Jača suradnja s lokalnim i regionalnim dionicima u turizmu.
Biciklističke staze na šumskim putovima	1,3	Putovi se koriste za izvlačenje trupaca čime se može ugroziti sigurnost posjetitelja.	Planirati biciklističke staze u suradnji s nacionalnim parkovima i ostalim dionicima.
Lokalne turističke agencije nisu aktivno uključene u promidžbu Velebita	1,3	Agencije iz Senja uglavnom promiču obalu.	Jača suradnja s lokalnim i regionalnim dionicima u turizmu.
Komplicirana suradnja i koordinacija djelatnosti	1	Različite institucije imaju različite razine odgovornosti.	Unaprijediti suradnju i horizontalnu koordinaciju
Nitko od djelatnika Parka prirode nije zadužen za kulturnu baštinu	1	Kulturna baština unutar Parka nije primjereno prepoznata i vrednovana.	Izraditi akcijski plan za kulturnu baštinu.
Vađenje šljunka uz cestu	3	Šljunčare potrebne za održavanje šljunčanih cesta.	Zakonom je zabranjeno svako iskorištavanje mineralnih sirovina u nacionalnim parkovima i parkovima prirode. Potrebno izraditi akcijski plan kao dio Plana upravljanja Parka prirode Velebit.
Nedovoljna suradnja s Upravom Parka	1		Provoditi redovite sastanke s ključnim dionicima.
Neriješeni imovinski odnosi za šumarske objekte i zemljište u Parku prirode	1	Objekti u Parku su uglavnom vlasništvo Hrvatskih šuma.	Zajednički sastanci i dogovori s ciljem utvrđivanja vlasničkih odnosa i načina korištenja objekata.
Krivolov	1	Potrebno je unaprijediti suradnju u borbi protiv krivolova.	Uvesti zajedničku kontrolu i bolje međusobno informiranje o području.
Predstavnik planinara u Upravnom vijeću	3	Planinari su jedni od ključnih dionika i trebali bi biti zastupljeni u Upravnom vijeću Parka prirode.	Upravno vijeće imenuje ministar kulture.
Zajedničke djelatnosti praćenja posjetitelja na planinarskim stazama	1		Razviti zajednički akcijski plan nadzora i sigurnosti na planinarskim stazama.
Grupe:			
1. može biti obrađeno u sklopu Plana upravljanja;			
2. potrebno daljnje istraživanje;			
3. ne može biti obrađeno u Planu upravljanja ali će biti upućeno relevantnoj instituciji ili dioniku;			

P a r k   p r i r o d e

Velebit

AKCIJSKI PLAN OVI

Gospić, kolovoz 2007.

Premužićeva staza

P A R K P R I R O D E

Velebit

A K C I J S K I P L A N

Gospić, kolovoz 2007.

Sadržaj

UVOD	A3
1. GLAVNI CILJ AKCIJSKOG PLANA	A5
1.1. Podcilj 1: Pripremni radovi	A5
1.2. Podcilj 2: Izvedbeni (građevinski) radovi	A5
1.3. Podcilj 3: Status zaštite Premužičeve staze	A5
1.4. Podcilj 4: Dodatno opremanje Premužičeve staze	A5
1.5. Podcilj 5: Interpretacijski sadržaji	A5
2. PLANIRANI RESURSI ZA OSTVARENJE AKCIJSKOG PLANA.	A6
3. IZVORI FINANCIRANJA	A6
4. AKCIJSKI PLAN – TABELARNI PRIKAZ	A7
5. VREMENSKI RASPORED OSTVARIVANJA PREDVIĐENIH DJELATNOSTI	A9
6. KARTOGRAFSKI PRIKAZ STAZE	A11

Uvod

Premužićeva staza je planinarska staza koja prolazi vršnim dijelovima sjevernog i srednjeg Velebita, od Zavižana do Baških Oštarija dužinom od 57 kilometara.

Kvalitetom gradnje i uklopljenošću u prirodni okoliš smatra se remek-djelom graditeljstva.

Dio staze, od Zavižana do Alana dug 22 km, prolazi kroz Nacionalni park Sjeverni Velebit, dok ostalih 35 km do Baških Oštarija prolazi kroz Park prirode Velebit. Akcijski plan se odnosi na dio Premužićeve staze u Parku prirode Velebit koji je ujedno u znatno lošijem stanju te je nužna njegova obnova.

“Novi put zapravo prvi put uopće otvara gorsku os Velebita i vodi tako reći kroz muzej koncentriranih i tipičnih osebjnosti i ljepota Velebita, a napose otvara i čini pristupačnim alpinsko srce tog dijela Velebita, njegove veličajne Rožanske kukove, bogatstvo, ljepotu i osebjnost oblika tog dijela visokog Hrvatskog krša. Dok je prije Velebit i dinarski krš značio za planinara neizrecivu muku bez vode i stana, danas su nove planinarske kolibe i novi putovi sveli hod po najtežem dijelu visokog Velebita na ugodnu i nenapornu zabavu dozvoljavajući potpuno alpinističko, estetsko uživanje i lagodno znanstveno razmatranje svih važnih detalja, vidika, oblika, efekata, svijetla, flore, faune, geoloških i etnografskih osobitosti.”

Dr. Ivan Krajač, *Hrvatski planinar*, 1933.

Uz potrebe šumarstva, osnovna ideja gradnje uzdužnog velebitskog visinskog puta bilo je turističko otvaranje Velebita. Njime je, također, olakšan pristup u najnepristupačnije velebitske gudure domaćem stanovništvu i brojnim znanstvenicima.

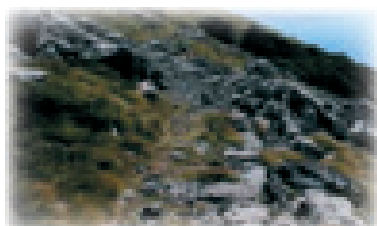
Staza je trasirana tako da nema velikih uspona – najviša točka je u blizini Gromovače u sjevernom Velebitu (oko 1630 m), a najniža na Oštarijama (oko 920 m), prosječna nadmorska visina je 1300 metara, široka je 1,20 – 1.30 m. Nagib joj je oko 10 %, a samo iznimno, na vrlo kratkim dionicama, dostiže 20%. Zidanim serpentinama, podzidima, polutunelima i mostićima omogućuje prolaz kroz najnepristupačnije ali i najljepše dijelove Velebita dotad poznate samo malom broju ljudi.

Sa staze se odvaja nekoliko uspona na neke od najinteresantnijih vrhova srednjeg i sjevernog Velebita – Gromovača, Crikvena, Goli vrh, Zečjak, Visibaba, Šatorina, Budakovo brdo, Bačić kuk, Kiza.

Budući da nema velikih uspona, prilagođena je i ljudima koji nisu navikli na planinarenje.

„Tko bude u budućnosti gotovim ovim lijepim i komotnim putem prolazio, jedva će si moći da predstavi trud i napore, koje su morali da podnesu prvi pioniri, koji su se kretali ovim teško prohodnim terenom bez ikakvih staza...“

Dr. Ivan Krajač, *Hrvatski planinar*, 1931.

Gradnja staze započela je 1930., a završila je 1933. godine. Gradnju su zajednički financirali Direkcija šuma na Sušaku, Hrvatsko planinarsko društvo i Kraljevska banska uprava Savske banovine.

Nazvana je po šumarskom inženjeru Anti Premužiću (1889.-1979.) koji je u to vrijeme bio građevinski referent u Direkciji šuma u Sušaku. On je projektirao stazu, organizirao izgradnju i sudjelovao u njoj. Za izgradnju je zaslužan i Ivan Krajač, koji je kao tadašnji ministar turizma Kraljevine Jugoslavije i predsjednik Hrvatskog planinarskog saveza, osigurao sredstva za izgradnju.

Predradnje su trajale nekoliko godina, tako da su njih dvojica intenzivno svako ljeto hodali kroz velebitske kukove, spuštali se u jame, zamišljajući izgradnju turističke staze kroz surovi krš kojom bi se hodalo kao po parku. Radove su, kad god je oštra klima to dopuštala, izvodili brojni radnici iz podvelebitskih naselja.

Nažalost, neke su dionice Premužićeve staze tijekom vremena oštećene, dijelom i zamijenjene šumskim cestama – najprije kod Baških Oštarija, zatim na Zavižanu i, u novije doba, kod Skorpovca. Izgradnjom novih šumskih cesta ne bi se smjelo narušiti ovu nacionalnu vrijednost i njihove bi trase morale izbjegavati stazu. Nakon proteklih sedam desetljeća, vrijeme je da se Premužićeva staza rekonstruira i stavi pod državnu zaštitu kao spomenik graditeljstva.

Terenskim obilascima i redovnim nadzorom utvrđeno je da je na pojedinim dionicama staze otežan prolaz zbog izraslog raslinja, srušenih stabala preko staze te pojedinih većih odrona kamenja na stazu i same staze. Međutim, detaljno snimanje postojećeg stanja tek slijedi kao dio pripremnih radova ovog Akcijskog plana.

Stanje na pojedinim dionicama:

- 1) Alan – Ograđenik
  - staza je prohodna, očišćena, nema značajnijih oštećenja osim manjih odrona rubnog kamenja;
- 2) Staza za Šatorinu do planinarskog skloništa Ograđenica (odvojak staze za Šatorinu 1624 m)
  - staza je mjestimično zarasla, pojedinačni odroni rubnog kamenja (podzida);
- 3) Raskrižje za Šatorinu – Razvršje (kod Radlovca)
  - ovaj dio staze je u najlošijem stanju naročito iznad Mliništa i Radlovca gdje je staza na više mjesta potpuno zarasla tako da je potrebno ponegdje obilaziti ispod ili iznad staze. Dosta je i odrona, naročito iznad Radlovca gdje u dužini od 1 km gotovo da i nema rubnog kamenja (podzida). U dijelovima gdje staza prolazi kroz šumu ima i većih stabala prevaljenih preko staze;
- 4) Razvršje – Dabarska kosa
  - na ovom dijelu staze su tri veća odrona podzida, a na pojedinim mjestima potrebno je potkresavanje grana;
- 5) Dabarska kosa – Stupačinovo
  - na ovom je dijelu staza je relativno dobra i prohodna.

1. GLAVNI CILJ AKCIJSKOG PLANA

Akcijni plan pretpostavlja ostvarenje sljedećeg cilja:

Obnova Premužičeve staze i prilagodba potrebama posjećivanja Parka prirode Velebit

Ostvarenjem zadataka predviđenih u Akcijskom planu doprinosi se ostvarenju Planom upravljanja Parka postavljene vizije razvoja kao rezervata prirodnih vrijednosti svjetskog značaja.

Ostvarenjem glavnog cilja Akcijski plan doprinosi ostvarenju postavljenog cilja **održanja postojeće visoke biološke raznolikosti**. Također, ostvarenje ovog Akcijskog plana doprinijet će postizanju cilja Plana upravljanja Parkom prirode Velebit koji se odnosi na **poboljšanje marketinga i promidžbu Parka u domaćim i međunarodnim okvirima** kroz mjeru **izrade raznovrsnog informacijskog materijala** te ostvarenju cilja vezanog uz turizam i rekreaciju, a to je **omogućiti kvalitetnu posjetu, iskustvo i interpretaciju Velebita** kroz **sve navedene mjere**.

Ostvarenje Akcijskog plana obuhvaća slijed od nekoliko skupina aktivnosti usmjerenih ka istom cilju: pripremni radovi, izvedbeni (građevinski) radovi, status zaštite Premužičeve staze, dodatno opremanje Premužičeve staze te interpretacijski sadržaji.

1.1. Podcilj 1: Pripremni radovi

Pripremni radovi predviđaju niz djelatnosti: snimanje postojećeg stanja i određivanje primarne trase, izrada koncepta za cjelokupnu Premužičevu stazu, izrada detaljnog provedbenog građevinskog projekta, priprema zajedničkih projekata za dobivanje dodatnih financijskih sredstava te priprema javnog natječaja za građevinske radove.

1.2. Podcilj 2: Izvedbeni (građevinski) radovi

Izvedbeni (građevinski) radovi predviđaju građevinsku obnovu i održavanje Premužičeve staze.

1.3. Podcilj 3: Status zaštite Premužičeve staze

Status zaštite Premužičeve staze predviđa zakonsku zaštitu Premužičeve staze kao spomenika graditeljstva i kulturne baštine i nadzor nad gospodarskim djelatnostima oko Premužičeve staze.

1.4. Podcilj 4: Dodatno opremanje Premužičeve staze

Dodatno opremanje predviđa izradu jednog skloništa na pola dužine Premužičeve staze u Parku prirode Velebit, izvedbu jedinstvene signalizacije na Premužičevoj stazi, uređivanje postojećih šterni i uređenje vidikovaca i odmorišta.

1.5. Podcilj 5: Interpretacijski sadržaji

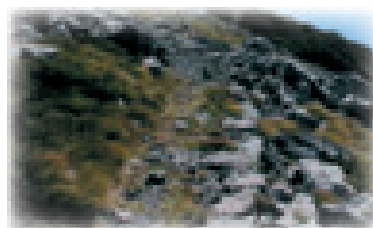
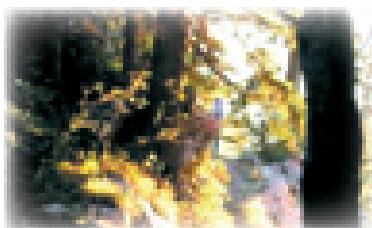
Interpretacijski sadržaji predviđaju edukaciju posjetitelja o prirodnim i kulturnim vrijednostima Velebita te promidžbu i informiranje.

2. PLANIRANI RESURSI ZA OSTVARENJE AKCIJSKOG PLANA

Potrebni resursi za ostvarenje ciljeva Akcijskog plana uključuju korištenje postojećih ljudskih resursa. U tu svrhu je planirano je 927 radnih dana. Za izradu projektne dokumentacije, istraživanja i izvedbe građevinskih radova angažirat će se specijalizirani vanjski izvođači radova.

3. IZVORI FINANCIRANJA

Predviđeno trajanje aktivnosti unutar ovog Akcijskog plana je 6 (šest) godina. Planom predviđene aktivnosti u iznosu od 1.896.300,00 HRK financirat će se većinom iz sredstava Javne ustanove Park prirode Velebit, a djelomice i iz sredstava Državnog proračuna, donacija ili domaćih i međunarodnih fondova/programa.

4. AKCIJSKI PLAN – TABELARNI PRIKAZ

Cilj	Aktivnosti	Mjerljiv rezultat	Načini provjere	Potrebne ulazne pretpostavke	Ulazni troškovi
Glavni cilj: Obnova Premužičeve staze i prilagodba potrebama posjećivanja Parka prirode Velebit					
Podcilj: 1. Pripremni radovi					
Izvršenje svih pripremnih radova za građevinsku obnovu Premužičeve staze	Snimanje postojećeg stanja i određivanje primarne trase	Objavljen terenski rad, postojeće karte sa konkretnom trasom u cijeloj dužini staze	Terenski zapisnici, karte, fotodokumentacija	20 radnika/dan	Iz redovnog rada Javne ustanove
	Izrada koncepta za cjelokupnu Premužičevu stazu	Napisan idejni koncept sa svim bitnim odrednicama	Pismeno idejno rješenje	60 radnika/dan	Iz redovnog rada Javne ustanove
	Izrada detaljnog provedbenog građevinskog projekta	Izvršena cjelokupna izmjera, izrađen geodetski elaborat. Izrađena sva potrebna projektna dokumentacija	Geodetski elaborat, projekt spreman za raspis natječaja	Geodetska izmjera. Izrada projekta. Ugovor sa podizvođačem.	Iz državnog proračuna, Geodetska izmjera 100.000 HRK, projekt 120.000 HRK
	Priprema zajedničkih projekata za dobivanje dodatnih financijskih sredstava	Projektjni prijedlog izrađen i poslan na tri natječaja za financiranje	Projektna dokumentacija	20 radnika/dan	Iz redovnog rada Javne ustanove
	Priprema javnog natječaja za građevinske radove	Raspisan natječaj	Raspisana dokumentacija	5 radnika/dan	Iz redovnog rada Javne ustanove
Podcilj: 2. Građevinski radovi					
Građevinska obnova Premužičeve staze	Izvedba građevinskih radova	Izvedba svih predviđenih i planiranih građevinskih radova u dogovorenom roku	Građevinska dokumentacija	Podugovor sa izvođačem	1.213.800 HRK
	Građevinski nadzor	Kvaliteta izvedbe građevinskih radova i održavanje rokova prema propisima i projektu	Građevinska dokumentacija. Izvještaj nadzornog tijela.	Podugovor sa izvođačem	24.000 HRK
	Potrebni dopunski radovi na uređivanju staze	Premužičeva staza uređena i u punoj funkciji	Dnevnik rada nadzorne službe	200 radnika/dan	Iz redovnog rada Javne ustanove
Održavanje Premužičeve staze	Periodični obilasci staze	Plan aktivnosti nadzorne službe	Dnevnik rada nadzorne službe	12 radnika/dan godišnje	Iz redovnog rada Javne ustanove
	Redovito održavanje u suradnji sa partnerima	Plan aktivnosti nadzorne službe	Dnevnik rada nadzorne službe	40 radnika/dan godišnje	Iz redovnog rada Javne ustanove
Podcilj: 3. Status zaštite Premužičeve staze					
Zakonska zaštita Premužičeve staze	Pokretanje postupka za službenu zaštitu Premužičeve staze kao spomenika graditeljske baštine sa zaštićenim pojasom od 200 m	Status zaštićenog objekta	Upis u službeni upisnik zaštićenih vrijednosti RH	10 radnika/dan	Iz redovnog rada Javne ustanove
	Terenski rad sa mjerodavnim institucijama	Plan aktivnosti nadzorne službe, Plan rada stručne službe	Dnevnik rada nadzorne službe, izvještaj stručne službe	5 radnika/dan	Iz redovnog rada Javne ustanove
Nadzor nad gospodarskim djelatnostima oko Premužičeve staze	Dogovor sa lovozakupnicima oko vremenskog uređivanja lova	Plan aktivnosti nadzorne službe, Plan rada stručne službe	Dnevnik rada nadzorne službe, izvještaj stručne službe	4 radnika/dan godišnje	Iz redovnog rada Javne ustanove
	Dogovor sa Hrvatskim šumama oko vremenskog uređivanja sječe i odvoza	Plan aktivnosti nadzorne službe, Plan rada stručne službe	Dnevnik rada nadzorne službe, izvještaj stručne službe	4 radnika/dan godišnje	Iz redovnog rada Javne ustanove
Podcilj: 4. Dodatno opremanje Premužičeve staze					
Izrada jednog skloništa na pola dužine Premužičeve staze u Parku prirode	Određivanje lokacije	Plan aktivnosti nadzorne službe	Dnevnik rada nadzorne službe	4 radnika/dan	Iz redovnog rada Javne ustanove
	Pridobivanje potrebnih dozvola i uvjeta	Dobiveni uvjeti i sve potrebne suglasnosti	Kompletna građevinska dokumentacija	8 radnika/dan	Iz redovnog rada Javne ustanove, Troškovi 10.000 HRK
	Izgradnja skloništa u suradnji sa partnerima	Izvedba svih predviđenih i planiranih građevinskih radova i u dogovorenom roku	Dobivena uporabna dozvola za objekt	Ugovor sa podizvođačem	250.000 HRK Ostali izvori financiranja (iz državnog proračuna, donacija ili nacionalnih i međunarodnih fondova/programa)
	Uređenje okoliša oko skloništa	Sklonište u punoj funkciji	Dnevnik rada nadzorne službe	20 radnika/dan	Iz redovnog rada Javne ustanove

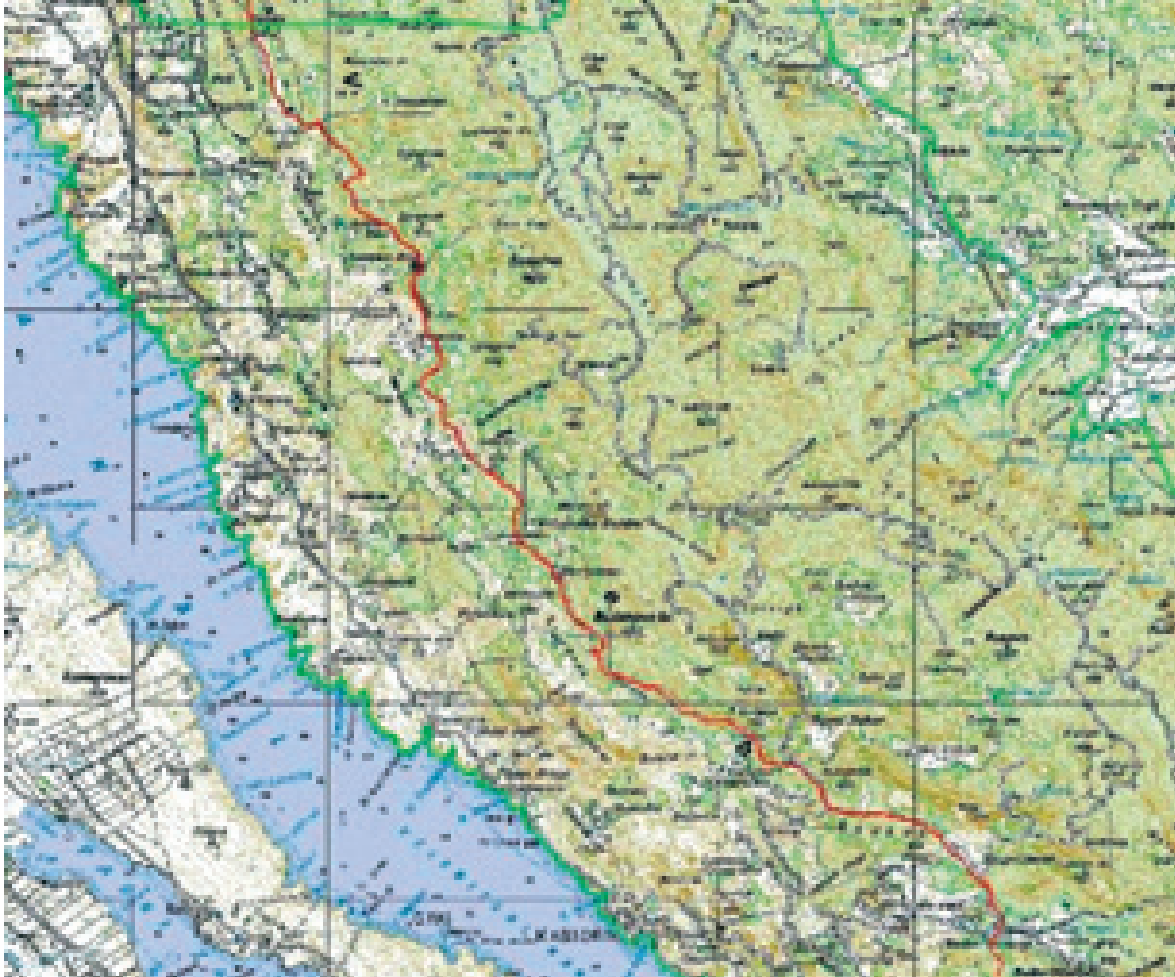
Cilj	Aktivnosti	Mjerljiv rezultat	Načini provjere	Potrebne ulazne pretpostavke	Ulazni troškovi
Izvedba jedinstvene signalizacije na Premužičevoj stazi	Usklađivanje signalizacije Parka prirode Velebit sa Javnom ustanovom Nacionalni park Sjeverni Velebit	Jednoobrazna signalizacija	Zapisnik i druga dokumentacija	2 radnika/dan	Iz redovnog rada Javne ustanove
	Izvedba signalizacije	Postavljena signalizacija na cijelom području	Dnevnik rada nadzorne službe	Dizajn i tisak 20 radnika/dan, postavljanje 20 radnika/dan	Iz redovnog rada Javne ustanove, troškovi 35.000 HRK
	Suradnja sa Hrvatskim planinarskim savezom oko izvedbe radova na obilježavanju staze	U cijeloj dužini kvalitetno markirana i održavana staza	Terenski obilazak, zapisnik	U sklopu dnevnog rada nadzorne i stručne službe	Iz redovnog rada Javne ustanove
	Uvođenje novog znaka o pristupačnosti GSM signala i sa DZUS brojem 112	Postavljen novi i prepoznatljiv znak, na svim lokacijama pokrivenim GSM signalom	Karta pokrivenosti svih operatera na terenu, terenski obilazak	Dizajn 5 radnika/ dan. Izrada 15 tabli	Iz redovnog rada Javne ustanove, troškovi 2.000 HRK (mogućnost sponzoriranja)
	Održavanje postojeće signalizacije	Plan aktivnosti nadzorne službe	Dnevnik rada nadzorne službe	20 radnika/dan godišnje	Iz redovnog rada Javne ustanove
Uređivanje postojećih šterni	Utvrđiti stanje postojećih šterni na terenu	Plan aktivnosti nadzorne službe	Dnevnik rada nadzorne službe	6 radnika/dan, analiza vode sa podugovorom	Iz redovnog rada Javne ustanove, troškovi 1.500 HRK
	Uređivanje šterni oko Premužičeve staze za opskrbu posjetitelja pitkom vodom	Kvalitetna sanacija min. 3 šterni na području Parka prirode	Pitka voda u saniranim šternama, laboratorijski nalazi	Podugovor sa izvođačem	80.000 HRK Ostali izvori financiranja (iz državnog proračuna, donacija ili nacionalnih i međunarodnih fondova/programa)
Uređivanje vidikovaca i odmorišta	Određivanje lokacija za odmorišta i vidikovce	Plan aktivnosti nadzorne službe	Dnevnik rada nadzorne službe	2 radnika/dan	Iz redovnog rada Javne ustanove
	Opremanje i uređivanje vidikovaca i odmorišta	Plan aktivnosti nadzorne službe	Dnevnik rada nadzorne službe	40 radnika/dan	Iz redovnog rada Javne ustanove, troškovi 30.000 HRK Ostali izvori financiranja (iz državnog proračuna, donacija ili nacionalnih i međunarodnih fondova/programa)
	Održavanje vidikovaca i odmorišta	Plan aktivnosti nadzorne službe	Dnevnik rada nadzorne službe	4 radnika/dan godišnje	Iz redovnog rada Javne ustanove
Podcilj: 5. Interpretacijski sadržaji					
Edukacija posjetitelja o prirodnim i kulturnim vrijednostima Velebita	Izrada plana interpretacije na osnovu već postojećih djelatnosti u Parku prirode Velebit i Nacionalnom parku Sjeverni Velebit	Izrađen plan i program interpretacije	Plan interpretacije	25 radnika/dan	Iz redovnog rada Javne ustanove
	Postavljanje interpretacijskih tabli na odabranim lokalitetima (Tema: "Čovjek i Velebit")	Smišljene i izvedene interpretacijske table	Dnevnik rada nadzorne službe, grafičko rješenje spremno za tisak	Dizajn 25 radnika / dan. Izrada 10 tabli.	Iz redovnog rada Javne ustanove, troškovi 20.000 HRK
Promidžba i informacija	Izrada i distribucija promidžbenog materijala	Izrađeni promidžbeni materijali	Grafičko rješenje spremno za tisak. Gotovi proizvodi.	Dizajn 10 radnika / dan. Tisak.	Iz redovnog rada Javne ustanove, troškovi 10.000 HRK

6. KARTOGRAFSKI PRIKAZ STAZE

LOŠA REZOLUCIJA !!!

T e t r i j e b   g l u h a n

P A R K   P R I R O D E

V e l e b i t

A K C I J S K I   P L A N

Gospić, kolovoz 2007.

Sadržaj

UVOD	B3
1. GLAVNI CILJ AKCIJSKOG PLANA	B5
1.1. Podcilj 1: Pripremni radovi	B5
1.2. Podcilj 2: Provedba Plana.	B5
2. PLANIRANI RESURSI ZA OSTVARENJE AKCIJSKOG PLANA.	B6
3. IZVORI FINANCIRANJA	B6
4. AKCIJSKI PLAN – TABELARNI PRIKAZ	B7
5. VREMENSKI RASPORED OSTVARIVANJA POSTAVLJENIH AKTIVNOSTI.	B9

Uvod

Na području Parka prirode Velebit tetrijeb gluhan obitava u četiri državna lovišta. Lovištem IX/14 Sjeverni Velebit gospodare Hrvatske šume, Uprava šuma podružnica Senj, lovištem IX/16D Srednji Velebit gospodare Hrvatske šume, Uprava šuma podružnica Gospić, lovištem IX/16 B Crna Duliba gospodari lovozakupnik Stjepan Sajković, a lovištem IX/16 D Jadovno gospodari Lovačka udruga „Lika“, Gospić.

Tetrijeb (*Tetrao urogallus L.*) je naša najveća šumska koka iz porodice gnjetlova (*Phasianidae*), potporodica tetrijebovi (*Tetraoninae*) i zakonom je zaštićen. Stanovnik je tihih i gustih planinskih šuma. Vrlo je plah i osjetljiv na uznemiravanje (motorne pile, strojevi i sl.). Najviše voli miješane šume, zatim šume četinjača s niskim raslinjem iznad 1000 metara nadmorske visine. Nekad mu je areal bio puno širi nego danas (npr. Medvednica). Danas ga u Hrvatskoj ima samo u Lici i Gorskom Kotaru.

Pjevališta su mjesta na kojima tetrijeb izvodi svoj svadbeni pjev u travnju i svibnju. Iz tabelarnog i kartografskog prikaza vidi se da su pjevališta planinski vrhunci sjevernog i srednjeg Velebita.

Tetrijeb je zaštićen zakonom i nije lovna divljač i da uskoro ne bismo ostali bez najveće europske šumske koke predložimo Akcijski plan zaštite tetrijeba. Također je nužno da se dijelovi u kojima su pjevališta posebno izdvoje u zaštitne i da se izuzmu iz gospodarskih šuma.

Pjevališta tetrijeba gluhanana na području Parka prirode Velebit:

Gospodarska jedinica	Lokalitet	Odjel, odsjek	Aktivno	Lovište
Jelovac	Teslina sadika	16a		IX/14 Sjeverni Velebit
Jelovac	Crimušiste	17a		IX/14 Sjeverni Velebit
Jelovac	Kontino bilo	36a/37a		IX/14 Sjeverni Velebit
Kordinac	Kučišta	1b, 2b		IX/14 Sjeverni Velebit
Kordinac	Konačišta	7a, 8b		IX/14 Sjeverni Velebit
Lom	Bevandinica	1a		IX/14 Sjeverni Velebit
Lom	Grgina vlaka	2a		IX/14 Sjeverni Velebit
Lom	Plančica	3b		IX/14 Sjeverni Velebit
Lom	Pečina	10b, 11b		IX/14 Sjeverni Velebit
Lom	Macina kuća	10a, 11a		IX/14 Sjeverni Velebit
Lom	Šuplji dolac	25a		IX/14 Sjeverni Velebit
Lom	Stara Bevandinica	26a		IX/14 Sjeverni Velebit
Lom	Kitavac	33b		IX/14 Sjeverni Velebit
Lom	Stara Smrčevica	20b, 37b		IX/14 Sjeverni Velebit
Padeži	Smrčevci	1a, 2a, 3a		IX/14 Sjeverni Velebit
Padeži	Pjevalište	24a		IX/14 Sjeverni Velebit
Padeži	Tadijevac	25a		IX/14 Sjeverni Velebit
Padeži	Mali golić	27a, 30a		IX/14 Sjeverni Velebit

Gospodarska jedinica	Lokalitet	Odjel, odsjek	Aktivno	Lovište
Štokić duliba	Štokić duliba	46a,46b, 53a		IX/14 Sjeverni Velebit
Štokić duliba	Borovačko brdo	49b,50b, 56b		IX/14 Sjeverni Velebit
Štokić duliba	Pištolin golić	35b		IX/14 Sjeverni Velebit
Štokić duliba	Ljuljevačko brdo	29b		IX/14 Sjeverni Velebit
Štokić duliba	Kraljevac	41b		IX/14 Sjeverni Velebit
Štokić duliba	Lukšanovac	28a,28b		IX/14 Sjeverni Velebit
Štokić duliba	Malovan	4a,10b		IX/14 Sjeverni Velebit
Padeška kosa- Bijele grede	Manitaš	22a		IX/16 D Srednji Velebit
Padeška kosa- Bijele grede	Zalinac	25a		IX/16 D Srednji Velebit
Padeška kosa- Bijele grede	Debeli vrh	10a		IX/16 D Srednji Velebit
Padeška kosa- Bijele grede	Debeljak	12b, 13b, 14b		IX/16 D Srednji Velebit
Štirovača	Pupak	10a,11a		IX/16 D Srednji Velebit
Štirovača	Golić	14b		IX/16 D Srednji Velebit
Laktin vrh- Dabri	Jazmakuša	19a		IX/16 B Crna Duliba
Laktin vrh- Dabri	Laktin vrh	70b, 75b, 77b		IX/16 B Crna Duliba
Jadovno Jazbine	Grgin Brig	81a		IX/16 D Jadovno

1. GLAVNI CILJ AKCIJSKOG PLANA

Akcijni plan pretpostavlja ostvarenje sljedećeg cilja:

Dugoročno osigurati opstanak populacije naše najveće šumske koke koja je kvalitativno i kvantitativno sposobna za opstanak, uz što skladniji suživot s ljudima.

Ostvarenjem zadataka predviđenih u Akcijskom planu doprinosi se ostvarenju Planom upravljanja Parkom prirode Velebit postavljene vizije razvoja kao rezervata prirodnih vrijednosti svjetskog značaja.

Ostvarenjem glavnog cilja Akcijski plan doprinosi ostvarenju postavljenog cilja **održanja postojeće visoke biološke raznolikosti**. Akcijski plan podržava mjeru **gospodarenja na način da se očuvaju ugrožene vrste i njihova staništa**.

Također, doprinosi se i ostvarenju u Planu upravljanja Parkom postavljenog cilja koji se odnosi na **kvalitetno educiranje posjetitelja o vrijednostima Velebita**.

1.1. Podcilj 1: Pripremni radovi

Podcilj 'Pripremni radovi' predviđa niz aktivnosti na uspostavi cjelovitog sustava upravljanja u vezi s tetrijebom gluhanom. Predviđeno je intenzivno istraživanje i praćenje životinje kroz monitoring, očuvanje cjelovitosti i postojeće kvalitete staništa, uređenje odnosa sa sektorom lovstvo, posebice vezano za usklađivanje lovno-gospodarskih osnova i za suzbijanje ilegalnog ubijanja, izdvajanje dijelova šume u kojima tetrijeb prebiva u cilju njegove zaštite te kroz aktiviranje svih zainteresiranih sudionika.

1.2. Podcilj 2: Provedba Plana

Ovaj podcilj predstavlja aktivnosti na edukaciji i informiranju o tetrijebu gluhanu, uključivanje javnosti u pripremu i ostvarivanje predloženog programa, korištenje dobivenih rezultata za potrebe promidžbe Parka prirode. Također, predviđene su i aktivnosti na praćenju provedbe Plana te njegova revizija nakon dvije godine.

2. PLANIRANI RESURSI ZA OSTVARENJE AKCIJSKOG PLANA

Potrebni resursi za ostvarenje ciljeva Akcijskog plana uključuju uglavnom korištenje postojećih ljudskih resursa i opreme u Parku prirode. Vanjski suradnici predviđeni su djelomično za uspostavu praćenja stanja (monitoring) i za potrebe izrade suvenira.

Za izvršenje zadataka ovog Akcijskog plana predviđeno je 1087 radnih dana.

3. IZVORI FINANCIRANJA

Sve Akcijskim planom predviđene aktivnosti financirat će se iz vlastitih sredstava Parka prirode i bit će uključene u godišnje planove. Ukupna predviđena sredstva za izvršenje Akcijskog plana kroz pet godina u razdoblju od 2008. do 2012. godine iznose 330.750,00 HRK.

4. AKCIJSKI PLAN – TABELARNI PRIKAZ

Cilj	Aktivnosti	Mjerljiv rezultat	Načini provjere	Potrebne ulazne pretpostavke	Ulazni troškovi
Glavni cilj	Dugoročno osigurati opstanak populacije naše najveće šumske koke koja je kvalitativno i kvantitativno sposobna za opstanak, uz što skladniji suživot s ljudima				
Podcilj 1: Pripremni radovi	Provedba istraživanja te uspostava praćenja stanja (monitoring)	Provedena istraživanja i uspostavljeno redovito praćenje stanja (monitoring)	Fotodokumentacija Pismeni izvještaji Opisana sva aktivna pjevališta	180 radnih dana	Iz redovnog rada Javne ustanove (vanjski izvođač)
	Zaštita i očuvanje staništa te održavanje povoljnog stanja za očuvanje vrste.	Očuvano stanište	Fotodokumentacija Pismeni izvještaji	60 radnih dana	Iz redovnog rada Javne ustanove
		Očuvana kakvoća staništa	Fotodokumentacija Pismeni izvještaji	60 radnih dana	Iz redovnog rada Javne ustanove
	Uspostava suradnje sa lovoovlaštenicima u pogledu očuvanja tetrijeba gluhana.	Usklađene lovnogospodarske osnove s očuvanjem tetrijeba gluhana	Pjevališta opisana u lovnogospodarskim osnovama	5 radnih dana	Iz redovnog rada Javne ustanove
		Smanjenje ilegalnog ubijanja tetrijeba gluhana	Dnevni nadzorni i lovučarske službe	300 radnih dana	Iz redovnog rada Javne ustanove
	Uspostava suradnje sa šumarima u pogledu očuvanja tetrijeba gluhana.	Odjeli u kojima se nalaze pjevališta izdvojeni su iz osnova gospodarenja u zaštitne lokalitete u svrhu osiguravanja povoljnih uvjeta očuvanja vrste	Opisani i izdvojeni iz gospodarenja odjeli u kojima su pjevališta	10 radnih dana	Iz redovnog rada Javne ustanove
	Uspostava i uključivanje svih dionika u provedbu Akcijskog plana.	Uspostavljena suradnja sa lovoovlaštenicima i Hrvatskim šumama, Šumarskim fakultetom i Zavodom za ornitologiju	Pismeni sporazumi Zajednički rad na Akcijskom planu	15 radnih dana	Iz redovnog rada Javne ustanove

Cilj	Aktivnosti	Mjerljiv rezultat	Načini provjere	Potrebne ulazne pretpostavke	Ulazni troškovi
Podcilj 2: Provedba plana	Povećanje znanja i svijesti javnosti o važnosti očuvanja tetrijeba gluhana.	Provedena edukativna i informativna kampanja	Izrađeni promidžbeni materijali, plakati, letci i sl.	20 radnih dana	Iz redovnog rada Javne ustanove
	Uključivanje javnosti u provedbu Akcijskog plana.	Postotak sudjelovanja javnosti u djelatnostima definiranih Akcijskim planom	Škole u prirodi Radionice	20 radnih dana	Iz redovnog rada Javne ustanove
		Kvantitativna razina stajališta javnosti o važnosti očuvanja tetrijeba gluhana	Ankete	10 radnih dana	Iz redovnog rada Javne ustanove
	Definirati posjetiteljsku ponudu vezano uz očuvanje tetrijeba gluhana.	Postavljen tematski postav u edukativnom centru Parka prirode vezano uz tetrijeba gluhana	Broj posjetitelja edukativnog centra	10 radnih dana	Iz redovnog rada Javne ustanove
		Izrađeni suveniri	Broj prodanih suvenira	2 radna dana	Iz redovnog rada Javne ustanove (vanjski izvođač)
	Praćenje aktivnosti i provjera rezultata provedbe Akcijskog plana te uspostava suradnje s interesnim skupinama.	Uspostaviti sustav praćenja aktivnosti i provjere rezultata provedbe Akcijskog plana	Izveštaji	10 radnih dana	Iz redovnog rada Javne ustanove
		Rad na terenu inspeksijske, nadzorne i lovučvarske službe	Dnevnici rada	250 radnih dana	Iz redovnog rada Javne ustanove
		Ocjena praćenja stanja te izrada stručnih podloga	Državni zavod za zaštitu prirode	20 radnih dana	Iz redovnog rada Javne ustanove
		Osnovano Povjerenstvo za praćenje provedbe Akcijskog plana	Formirano povjerenstvo	50 radnih dana	Iz redovnog rada Javne ustanove
		Uspostavljena suradnje sa svim interesnim skupinama	Broj radionica, broj i profil sudionika	50 radnih dana	Iz redovnog rada Javne ustanove
		Izvršena revizija Akcijskog plana dvije godine nakon donošenja	Izrađena revizija s preporukama za daljnju provedbu Akcijskog plana.	15 radnih dana	Iz redovnog rada Javne ustanove
	Revizija Akcijskog plana.				

B a š k e O š t a r i j e

P A R K P R I R O D E

Velebit

A K C I J S K I P L A N

Gospić, kolovoz 2007.

Sadržaj

UVOD	C3
1. GLAVNI CILJ AKCIJSKOG PLANA	C5
1.1. Podcilj 1: Pripremni radovi	C5
1.2. Podcilj 2: Izvedbeni (građevinski) radovi	C5
1.3. Podcilj 3: Opremanje centra za posjetitelje	C5
2. PLANIRANI RESURSI ZA OSTVARENJE AKCIJSKOG PLANA.	C6
3. IZVORI FINANCIRANJA	C6
4. AKCIJSKI PLAN – TABELARNI PRIKAZ	C7
5. VREMENSKI RASPORED OSTVARIVANJA PREDVIĐENIH AKTIVNOSTI	C10

Uvod

Unutar granica zaštićenog područja Parka prirode Velebit i u neposrednoj vezi s osobitostima njegovih rubnih područja, razvojne aktivnosti jasno ukazuju na formiranje administrativno – posjetiteljskih središta u i oko kojih će se u budućnosti koncentrirati dinamične promjene.

Na sjevernom dijelu Parka prirode Velebit kao razvojni centar formira se naselje Krasno u kojemu je ujedno i administrativno sjedište Nacionalnog parka Sjeverni Velebit.

Za južni dio Parka prirode Velebit razvojni centar postaje Gračac, prije svega zbog aktivnosti u radu Cerovačkih špilja, a onda i športskog ribolova, raftinga na Zrmanji, planinarskih ruta i sl.

Središnji dio Velebita kao centralno, razvojno naselje prepoznaje Baške Oštarije. Baške Oštarije su planinsko naselje smješteno uz cestu Gospić – Karlobag na prostranoj visoravni dugačkoj oko 4 km, na nadmorskoj visini od 924 m. Ovo je područje miješanja kontinentalne i mediteranske klime što obilježava razvoj cijelog područja.

Baške Oštarije se sastoje od nekoliko zaselaka, među kojima su najbrojniji Šikići i Brkljačići.

Ime Oštarije romanskog je porijekla („osteria“ na talijanskom znači gostionica), vjerojatno iz doba mletačke vladavine, kada su ovdje na najvažnijem prijelazu preko Velebita noćile karavane.

Niti Baške Oštarije nisu pošteđene procesa depopulacije koji pogađa cijelo područje Like, pa je i nekadašnja škola u ovom mjestu već duži niz godina zatvorena za osnovnu namjenu (prostor je nekoliko godina korišten za potrebe rada Crvenog križa Republike Hrvatske). Danas u Baškim Oštarijama živi samo dvadesetak stalno naseljenih stanovnika. Većina postojećih objekata se koristi kao kuće za odmor.

Zbog povoljnog smještaja i prometne povezanosti, Baške Oštarije imaju velike perspektive u razvoju turizma.

Postojeću, prethodno spomenutu zgradu škole, Javna ustanova Park prirode Velebit prepoznaje kao odličnu poziciju za smještaj posjetiteljskog i informacijskog centra Parka iz sljedećih razloga:

- objekt se nalazi na udaljenosti od 20 km od Gospića u kojemu je Uprava Parka prirode Velebit i koji je administrativno središte Ličko-senjske županije s čijim karakteristikama se i razvija;
- objekt se nalazi na udaljenosti od 20 km od Karlobaga, podvelebitskog gradića stalne naseljenosti i kontinuiranog napretka u turističkom razvoju;
- objekt je smješten uz glavnu prometnicu Gospić – Karlobag s mogućnošću uređenja parkirališta za autobuse i osobne automobile;
- Baške Oštarije se nalaze u okruženju vrlo značajnih područja, kako za potrebe edukativnih programa (Premužičeva staza – od Baških Oštarija do Zavižana; poučna staza Terezijana – od Baških Oštarija do Karlobaga – trenutno uređena na dijelu od Baških Oštarija do Konjskog), znanstveno-istraživačkih projekata inventarizacije i praćenja stanja (monitoringa) prirodnih vrijednosti Velebita, tako i turistički atraktivnih zona (označene i opremljene biciklističke staze, alpinistička zona u Dabarskim kukovima, planinarske staze različitih težina i opterećenja prilagođene posjetiteljima najrazličitijih kondicijskih sposobnosti, vidikovac „Kubus“ ili „Ura“);
- kako je riječ o području miješanja kontinentalne i mediteranske klime, osobitost ovog područja su i izuzetno povoljni klimatski uvjeti zbog čega je već uvriježen opis Baških Oštarija kao naselja ljekovitih zračnih kupki. Smještaj posjetiteljskog i informacijskog centra zaštićenog područja na lokaciji ovih epiteta jest upotpunjena cjelina s otvorenim raznolikim mogućnostima razvoja;

- osim poučne staze Terezijane, u neposrednoj blizini objekta škole su poljske staze i putovi koje je moguće urediti kao staze prilagođene za korištenje osobama s posebnim potrebama. Uređenje posjetiteljskog centra u cjelini je zamišljeno na način da se prilagodi korištenje izložbenog postava i dvorišnog prostora osobama s posebnim potrebama;
- u blizini objekta, na oštarijskom platou, nalazi se hotel „Velebno“ s mogućnošću razvoja cjelogodišnjeg planinskog turizma. Hotel je dodatna mogućnost smještaja za posjetitelje Baških Oštarija, a time i planiranog posjetiteljskog centra;
- u blizini objekta, na oštarijskom platou, nalaze se dva planinarska doma odgovarajuće kvalitete smještaja, koji također predstavljaju dodatnu mogućnost smještaja potencijalnih korisnika planiranog posjetiteljskog centra.

Rad ovog posjetiteljskog centra, koji bi ujedno bio i svojevrsna terenska baza nadzorne i stručne službe Ustanove (dva uređena uredska prostora), zbog svoje veličine i planiranih sadržaja činio bi cjelinu u kombinaciji s radom Uprave Parka u Gospiću. Upravna zgrada Javne ustanove Park prirode Velebit imat će opremljenu prezentacijsku dvoranu kapaciteta do cca 50-ak ljudi. Terenski dio prezentacije i edukativni programi, nakon sadržajnog dijela odrađenog u dvorani u Gospiću, u tom bi se slučaju organizirali u uređenom centru u Baškim Oštarijama.

Rad posjetiteljskog centra zahtijevao bi nova zapošljavanja i edukaciju zaposlenih za potrebe prezentacije i stručnih vođenja.

Angažiranje lokalnog stanovništva, pri čemu se prvenstveno misli na stanovništvo s područja Općine Karlobag u cjelini i obližnjeg naselja Brušane koji su od davnina životno vezani za Baške Oštarije, bio bi još jedan pozitivan i izuzetno značajan dio ovog projekta. Nekoliko je razloga za to:

- zapošljavanjem se stvaraju mogućnosti za rješavanje egzistencije, opstanak i ostanak ljudi u kraju izrazitih depopulacijskih procesa;
- lokalno stanovništvo osjeća da život u zaštićenom području nije samo opterećenje, već realna mogućnost egzistencije;
- otvorila bi se mogućnost prodaje proizvoda obiteljskih gospodarstava neposredne okolice osmišljenih kao suvenir ili uporabni proizvod. Prodaja bi bila omogućena u suvenirnici posjetiteljskog centra ili nekom drugom prodajnom mjestu formiranom u naselju.

Posjetiteljski centar u Baškim Oštarijama u svom sastavu bi trebao imati i skromne smještajne kapacitete (zajednička kuhinja, sanitarni čvorovi i četiri dvokrevetne sobe) za potrebe rada istraživačkih timova na terenu.

1. GLAVNI CILJ AKCIJSKOG PLANA

Akcijni plan pretpostavlja ostvarenje sljedećeg cilja:

Uređivanje posjetiteljskog i informacijskog centra Parka prirode Velebit u Baškim Oštarijama

Ostvarenjem aktivnosti predviđenih u Akcijskom planu doprinosi se ostvarenju Planom upravljanja Parka postavljene vizije razvoja kao rezervata prirodnih vrijednosti svjetskog značaja.

Ostvarenjem glavnog cilja Akcijski plan doprinosi ostvarenju postavljenog cilja **održanja postojeće visoke biološke raznolikosti**. Također, ostvarenje ovog Akcijskog plana doprinijet će ostvarenju cilja Plana upravljanja Parka prirode Velebit koji se odnosi na **poboljšanje marketinga i promidžbe Parka prirode u domaćim i međunarodnim okvirima** kroz mjeru **izrade raznovrsnog informacijskog materijala** te ostvarenju cilja vezanog za turizam i rekreaciju a koji se odnosi na **omogućavanje kvalitetne posjete, iskustvo i interpretaciju Velebita** kroz **sve navedene mjere**.

Ostvarenje Akcijskog plana obuhvaća slijed nekoliko skupina aktivnosti usmjerenih ka istom cilju: pripremni radovi, izvedbeni (građevinski) radovi i opremanje centra za posjetitelje.

1.1. Podcilj 1: Pripremni radovi

Pripremni radovi predviđaju niz aktivnosti na izradi projektne dokumentacije i rješavanju imovinsko – pravnih odnosa oko objekta stare škole u Baškim Oštarijama.

1.2. Podcilj 2: Izvedbeni (građevinski) radovi

Izvedbeni (građevinski) radovi predviđaju građevinsku rekonstrukciju i uređenje okoliša centra za posjetitelje.

1.3. Podcilj 3: Opremanje centra za posjetitelje

Dodatno opremanje centra za posjetitelje predviđa opremanje unutrašnjosti, opremanje dvorišnog prostora, povezivanje centra sa edukativnom stazom Terezijana i uređivanje smještaja za volontere, nadzornu službu i suradnike.

2. PLANIRANI RESURSI ZA OSTVARENJE AKCIJSKOG PLANA

Potrebni resursi za ostvarenje ciljeva Akcijskog plana uključuju djelomično korištenje postojećih ljudskih resursa. U tu svrhu je planirano je 246 radnih dana. Za izradu projektne dokumentacije i izvedbe građevinskih radova angažirat će se specijalizirani vanjski izvođači radova. Također, vanjski suradnici – izvođači radova biti će angažirani i za izvedbu i postavljanje polica sa eksponatima te osmišljavanje i izradu tipičnog suvenira.

3. IZVORI FINANCIRANJA

Predviđeno trajanje aktivnosti unutar ovog Akcijskog plana je 3 (tri) godine. Planom predviđene aktivnosti u iznosu od 3.454.500,00 kn financirat će se većinom iz vlastitih sredstava Parka prirode, a dio aktivnosti dodatno iz sredstava državnog proračuna, donacija ili domaćih i međunarodnih fondova/programa.

4. AKCIJSKI PLAN – TABELARNI PRIKAZ

Cilj	Aktivnost	Mjerljiv rezultat	Načini provjere	Potrebne ulazne pretpostavke	Ulazni troškovi
Glavni cilj: Uređivanje posjetiteljskog i informacijskog centra parka prirode Velebit u Baškim Oštarijama					
Podcilj 1: Pripremni radovi					
Rješavanje imovinsko-pravnih odnosa oko objekta stare škole u Baškim Oštarijama	Pregovori sa sadašnjim vlasnikom, općinom Karlobag	Ugovor o darovanju ili o dugogodišnjem najmu	Ugovor	5 radnika/dan	Iz redovnog rada Javne ustanove
	Točna geodetska izmjera granice čestica	Elaborat	Elaborat	Podugovor sa izvođačem	5.000 HRK
	Usklađivanje gruntovnice I katastra	Upis u gruntovnicu	Vlasnički list	1 radnika/dan	Iz redovnog rada Javne ustanove
Izrada projektne dokumentacije	Izrada koncepta centra i projektnog zadatka	Projektni zadatak pripremljen za raspisivanje	Projektni zadatak	5 radnika/dan	Iz redovnog rada Javne ustanove
	Priprema i raspisivanje natječaja za idejni projekt	Raspisan i proveden natječaj	Ugovor sa izrađivačem idejnog projekta	2 radnika/dan	Iz redovnog rada Javne ustanove, Troškovi 3.000 HRK
	Izrada idejnog projekta	Idejni projekt	Idejni projekt	Podugovor sa izvođačem	50.000 HRK
	Ishođenje lokacijske dozvole	Dobivanje svih potrebnih dokumenata (suglasnosti)	Lokacijska dozvola	2 radnika/dan	Iz redovnog rada Javne ustanove, Troškovi 1.000 HRK
	Priprema i raspisivanje javnog natječaja za izradu glavnog građevinskog projekta	Raspisan i proveden natječaj	Ugovor sa izrađivačem glavnog građevinskog projekta	2 radnika/dan	Iz redovnog rada Javne ustanove, Troškovi 3.000 HRK
	Izrada glavnog građevinskog projekta (eksterijer i interijer)	Glavni građevinski projekt	Glavni građevinski projekt	Podugovor sa izvođačem	250.000 HRK
	Ishođenje građevinske dozvole	Dobivanje svih potrebnih dokumenata (suglasnosti)	Građevinska dozvola	2 radnika/dan	Iz redovnog rada Javne ustanove, Troškovi 25.000 HRK (s komunalnom naknadom)
	Priprema i raspisivanje javnog natječaja za izvođenje radova	Raspisan i proveden natječaj	Ugovor sa izvođačem radova	4 radnika/dan	Iz redovnog rada Javne ustanove, Troškovi 3.000 HRK

Cilj	Aktivnost	Mjerljiv rezultat	Načini provjere	Potrebne ulazne pretpostavke	Ulazni troškovi
Podcilj 2: Izvedbeni (građevinski) radovi					
Građevinska rekonstrukcija centra za posjetitelje	Izvedba građevinskih radova	Izvedba svih predviđenih i planiranih građevinskih radova u dogovorenom roku	Građevinska dokumentacija	Podugovor sa izvođačem	1.409.000 HRK Ostali izvori financiranja (iz državnog proračuna, donacija ili domaćih i međunarodnih fondova/programa)
	Građevinski nadzor	Kvaliteta izvedbe građevinskih radova i održavanje rokova prema propisima I projektu	Građevinska dokumentacija, Izvještaj nadzornog tijela	Podugovor sa izvođačem	30.000 HRK
	Tehnički pregled	Zadovoljavanje svih potrebnih kriterija za uporabnu dozvolu	Uporabna dozvola	Komisija	2.000 HRK
	Izvedba pomoćnog objekta za spremanje alata i opreme	Izvedba svih predviđenih I planiranih građevinskih radova u dogovorenom roku	Građevinska dokumentacija	Podugovor sa izvođačem	80.000 HRK Ostali izvori financiranja (iz državnog proračuna, donacija ili domaćih i međunarodnih fondova/programa)
Uređenje okoliša centra za posjetitelje	Potrebni dopunski radovi na uređivanju okoliša centra	Centar uređen i u punoj funkciji	Dnevnik rada nadzorne službe	10 radnika/dan	Iz redovnog rada Javne ustanove
	Signalizacija na glavnoj prometnici	Signalizacija u punoj funkciji sukladna sa propisima	Izdano rješenje od nadležnog tijela	3 radnika/dan	Iz redovnog rada Javne ustanove, Troškovi 10.000 HRK
Podcilj 3: Opremanje centra za posjetitelje					
Opremanje unutrašnjosti	Osmišljavanje stalnog izložbenog postava	Konceptno rješenje sa izvedbenim planovima	Elaborat o izložbenom postavu	30 radnika/dan	Iz redovnog rada Javne ustanove
	Izvedba i postavljanje izložbe	Izvedba svih planiranih sadržaja	Izložba u punoj funkciji	40 radnika/dan, Podugovor sa izvođačem	600.000 HRK
	Audio-vizualna oprema	Utvrđivanje potreba i raspisivanje za javnu nabavu i instalaciju	Instalirana audio-vizualna oprema	Podugovor sa izvođačem	120.000 HRK Ostali izvori financiranja (iz državnog proračuna, donacija ili domaćih i međunarodnih fondova/programa)
	Sakupljanje potrebnih eksponata	Definicija potrebe i nabavka eksponata	Postavljeni i zaštićeni eksponati	30 radnika/dan	Iz redovnog rada Javne ustanove, Troškovi 80.000 HRK
	Izrada didaktičko – interpretacijskih I interaktivnih sadržaja	Definicija potrebe i raspisivanje za javnu nabavu I instalaciju	Instalirana didaktičko-interpretacijska oprema	20 radnika/dan, Podugovor sa izvođačem	100.000 HRK
	Sadržaji za osobe sa posebnim potrebama	Definicija potrebe i uređenje izložbenog postava	Izložba sa sadržajima za osobe sa posebnim potrebama	10 radnika/dan, Podugovor sa izvođačem	100.000 HRK Ostali izvori financiranja (iz državnog proračuna, donacija ili domaćih i međunarodnih fondova/programa)
	Prostor za prodaju suvenira i lokalnih proizvoda	Uređenje i opremanje prostora, nabavka suvenira i autohtonih proizvoda	Prodajni prostor u funkciji isključivo sa autohtonim suvenirima i proizvodima	Podugovor sa izvođačem	20.000 HRK

Cilj	Aktivnost	Mjerljiv rezultat	Načini provjere	Potrebne ulazne pretpostavke	Ulazni troškovi
Opremanje dvorišnog prostora	Izvedba edukativno-odmorišnog prostora	Prostor uređen za 50 osoba	Edukativno-odmorišni prostor u funkciji	30 radnika/dan	Iz redovnog rada Javne ustanove, Troškovi 50.000 HRK
	Izvedba parkirališnog prostora izvan školskog dvorišta	Parkiralište za jedan autobus i 10 automobila	Označeno i uređeno parkiralište prema propisima	Podugovor sa izvođačem	80.000 HRK
Povezivanje centra sa edukativnom stazom Terezijana	Sadržaji za osobe sa posebnim potrebama na prvoj trećini Terezijane	Izrađena prilazna rampa iz dvorišta centra i prilagođena staza	Staza u sigurnoj funkciji za osobe sa posebnim potrebama	30 radnika/dan, Podugovor sa izvođačem	Iz redovnog rada Javne ustanove, Troškovi 200.000 HRK
	Izrada "učionice na otvorenom" između centra i Terezijane	Učionica za cca. 50 osoba od priručnog materijala	Učionica u funkciji	20 radnika / dana, Podugovor sa izvođačem	Iz redovnog rada Javne ustanove, Troškovi 10.000 HRK
Uređivanje smještaja za volontere, nadzornu službu i suradnike	U potkrovlju opremiti 2 radna prostora za suradnike i nadzornu službu	2 opremljena kancelarijska prostora	Kancelarije u funkciji	Podugovor sa izvođačem	30.000 HRK
	U potkrovlju opremiti 4 sobe za smještaj suradnika, kuhinju	4 opremljene sobe uz kuhinju i potrebne sanitarije	Sobe u funkciji	Podugovor sa izvođačem	80.000 HRK

5. VREMENSKI RASPORED OSTVARIVANJA PREDVIĐENIH AKTIVNOSTI

Aktivnost	2008.				2009.				2010.			
	1/4	2/4	3/4	4/4	1/4	2/4	3/4	4/4	1/4	2/4	3/4	4/4
1. Pripremni radovi												
Pregovori sa sadašnjim vlasnikom, općinom Karlobag	■											
Točna geodetska izmjera granice čestica		■										
Usklađivanje gruntnice I katastra			■	■								
Izrada koncepta centra i projektnog zadatka				■								
Priprema i raspisivanje natječaja za idejni projekt				■								
Izrada idejnog projekta				■								
Ishođenje lokacijske dozvole				■								
Priprema I raspisivanje javnog natječaja za izradu glavnog građevinskog projekta				■								
Izrada glavnog građevinskog projekta (eksterijer I interijer)				■	■							
Ishođenje građevinske dozvole					■							
Priprema I raspisivanje javnog natječaja za izvođenje radova					■							
2. Izvedbeni (građevinski) radovi												
Izvedba građevinskih radova						■	■	■	■			
Građevinski nadzor						■	■	■	■			
Tehnički pregled								■				
Izvedba pomoćnog objekta za spremanje alata i opreme						■	■	■	■			
Potrebni dopunski radovi na uređivanju okoliša centra										■		
Signalizacija na glavnoj prometnici										■		

Aktivnost	2008.				2009.				2010.			
	1/4	2/4	3/4	4/4	1/4	2/4	3/4	4/4	1/4	2/4	3/4	4/4
3. Opremanje centra za posjetitelje												
Osmišljavanje stalnog izložbenog postava						■	■	■	■			
Izvedba I postavljanje izložbe										■	■	
Audio-vizualna oprema										■	■	
Sakupljanje potrebnih eksponata		■	■			■	■					
Izrada didaktičko – interpretacijskih i interaktivnih sadržaja								■	■	■	■	
Sadržaji za osobe sa posebnim potrebama								■	■	■	■	
Prostor za prodaju suvenira I lokalnih proizvoda						■	■	■	■			
Izvedba edukativno-odmorišnog prostora										■	■	■
Izvedba parkirališnog prostora izvan školskog dvorišta										■	■	■
Sadržaji za osobe sa posebnim potrebama na prvoj trećini Terezijane										■	■	■
Izrada učionice na otvorenom između centra i Terezijane										■	■	■
U potkrovlju opremiti 2 radna prostora za suradnike I nadzornu službu										■	■	■
U potkrovlju opremiti 4 sobe za smještaj suradnika, kuhinju										■	■	■

Cerovačke špilje

PARK PRIRODE

Velebit

A K C I J S K I P L A N

Gospić, kolovoz 2007.

Sadržaj

UVOD	.D3
1. GLAVNI CILJ AKCIJSKOG PLANA	.D4
1.1. Podcilj 1: Pripremni radovi	.D4
1.2. Podcilj 2: Izvedbeni (građevinski) radovi	.D4
1.3. Podcilj 3: Dodatno opremanje Cerovačkih špilja	.D5
1.4. Podcilj 4: Promidžba i informiranje	.D5
1.5. Podcilj 5: Znanstvena istraživanja	.D5
2. PLANIRANI RESURSI ZA OSTVARENJE AKCIJSKOG PLANA.	.D6
3. IZVORI FINANCIRANJA	.D6
4. AKCIJSKI PLAN – TABELARNI PRIKAZ	.D7
5. VREMENSKI RASPORED OSTVARIVANJA PREDVIĐENIH AKTIVNOSTI	D11

Uvod

Cerovačke špilje jedan su od najvećih uređenih špiljskih kompleksa u Hrvatskoj. Ime su dobile po najbližoj željezničkoj postaji, Cerovcu. U narodu su poznate i pod nazivom Turkaljeve špilje, po ing. Nikoli Turkalju koji ih je otkrio prilikom izgradnje željezničke pruge.

Cerovačke špilje sastoje se od tri kanala. Donja špilja istražena je u dužini od 2400 m. Gornja špilja u dužini od 1200 m, a Srednja špilja 390 m.

Osim što su iznimno bogate špiljskim nakitom, Cerovačke špilje su jedno od najvećih nalazišta špiljskog medvjeda u Hrvatskoj. Sudeći po nalazima kostiju i keramike, špiljama se služio i čovjek: najprije u paleolitu povremeno, loveći špiljske životinje, a zatim i kao stalnim boravištem, osobito u željezno doba.

Zbog jedinstvene prirodne ljepote i brojnih nalaza iz davne prošlosti Cerovačke špilje su proglašene geomorfološkim spomenikom prirode Aktom o proglašenju 1961. godine, a od 1981.g. sastavni su dio Parka prirode Velebit.

1. GLAVNI CILJ AKCIJSKOG PLANA

Akcijski plan pretpostavlja ostvarenje sljedećeg cilja:

Cjelovito uređenje špiljskog kompleksa Cerovačke špilje

Ostvarenjem aktivnosti predviđenih u Akcijskom planu doprinosi se ostvarenju Planom upravljanja Parka postavljene vizije razvoja kao rezervata prirodnih vrijednosti svjetskog značaja.

Ostvarenjem glavnog cilja Akcijski plan doprinosi ostvarenju postavljenog cilja **održanja postojeće visoke biološke raznolikosti**. Akcijski plan podržava mjere koje se odnose na **izrada plana upravljanja za Cerovačke špilje i strogo nadziranje i pristup jamama i špiljama** unutar cjeline Podzemna staništa. Također, ostvarenje ovog Akcijskog plana doprinijet će ostvarenju cilja Plana upravljanja Parkom prirode Velebit koji se odnosi na **poboljšanje marketinga i promidžbe Parka prirode u domaćim i međunarodnim okvirima** kroz mjeru **izrada raznovrsnog informacijskog materijala** te ostvarenju cilja vezanog za turizam i rekreaciju a to je **omogućavanje kvalitetne posjete, iskustvo i interpretacija Velebita** kroz **sve navedene mjere**.

Ostvarenje Akcijskog plana obuhvaća slijed nekoliko skupina aktivnosti usmjerenih prema istom cilju: pripremni radovi, izvedbeni (građevinski) radovi, dodatno opremanje Cerovačkih špilja te, njihovim stavljanjem u uporabu, ciljana promidžba istih i informiranje. Tijekom svih prethodnih aktivnosti i kasnijeg korištenja Cerovačkih špilja, predviđaju se neprestana znanstvena istraživanja i praćenje stanja (monitoring).

1.1. Podcilj 1: Pripremni radovi

Pripremni radovi predviđaju niz aktivnosti na izradi projektne dokumentacije za uvođenje novog sustava osvjetljavanja, telefonske veze, sustava ozvučenja i video prezentacije u špiljama; (uključiti neosvijetljeni i neuređeni dio D. Cerovačke špilje u dužini cca 1.000 m) i rješavanje imovinsko-pravnih odnosa oko objekata za ulazni punkt.

1.2. Podcilj 2: Izvedbeni (građevinski) radovi

Izvedbeni (građevinski) radovi predviđaju građevinsku rekonstrukciju i uvođenje novih sustava instalacija i veza i uređenje i opremanje ulaznog punkta.

1.3. Podcilj 3: Dodatno opremanje Cerovačkih špilja

Dodatno opremanje Cerovačkih špilja predviđa postavljanje mjernih stanica za temperaturu, vlagu i količinu radona u Donjoj i Gornjoj Cerovačkoj pećini, dizajn i izradu cjelovitog sustava signalizacije na području špiljskog kompleksa, uklanjanje grafitna sa špiljskih ukrasa i zidova, osmišljavanje i izradu izložbenih vitrina za arheološke nalaze i iskopine.

1.4. Podcilj 4: Promidžba i informiranje

Promidžba i informiranje je skup aktivnosti u okviru Akcijskog plana uređenja Cerovačkih špilja koje predviđaju aktivnosti na izradi monografije o Cerovačkim špiljama, ostalih promidžbenih materijala i njihovu distribuciju te osmišljavanje i izradu tipičnog suvenira.

1.5. Podcilj 5: Znanstvena istraživanja

Akcijski plan predviđa kontinuirana znanstvena istraživanja (arheološka, biospeleološka, hidrogeološka, speleološka) u Cerovačkim špiljama.

2. PLANIRANI RESURSI ZA OSTVARENJE AKCIJSKOG PLANA

Potrebni resursi za ostvarenje ciljeva Akcijskog plana uključuju djelomično korištenje postojećih ljudskih resursa. U tu svrhu je planirano je dodatnih 228 radnih dana godišnje. Za izradu projektne dokumentacije, znanstvena istraživanja i izvedbe građevinskih radova angažirati će se specijalizirani vanjski izvođači radova. Također, vanjski suradnici – izvođači radova biti će angažirani i za postavljanje mjernih stanica, uklanjanje grafitu u špiljama, izvedbu i postavljanje vitrina sa eksponatima te osmišljavanje i izradu tipičnog suvenira.

3. IZVORI FINANCIRANJA

Predviđeno trajanje aktivnosti unutar ovog Akcijskog plana je 6 (šest) godina. Planom predviđene aktivnosti u iznosu od 4.270.350,00 HRK financirat će se većinom iz vlastitih sredstava Parka prirode, a dio aktivnosti dodatno iz sredstava državnog proračuna, donacija ili domaćih i međunarodnih fondova/programa.

4. AKCIJSKI PLAN – TABELARNI PRIKAZ

Cilj	Aktivnost	Mjerljiv rezultat	Načini provjere	Potrebne ulazne pretpostavke	Ulazni troškovi
Glavni cilj: Cjelovito uređenje špiljskog kompleksa Cerovačke špilje					
Podcilj 1: Pripremni radovi					
Izrada projektne dokumentacije za uvođenje novog sustava osvjetljavanja, telefonske veze, sustava ozvučenja i video prezentacije u špiljama; (uključiti neosvijetljeni i neuređeni dio D. Cerovačke špilje u dužini cca 1.000 m)	Izrada koncepta cjelovitog uređenja instalacija i veza u špiljama	Projektni zadatak pripremljen za raspis	Projektni zadatak	5 radnika/dan	Iz redovnog rada Javne ustanove
	Priprema i raspisivanje natječaja za idejni projekt	Raspisan i proveden natječaj	Ugovor sa izrađivačem idejnog projekta	3 radnika/dan	Iz redovnog rada Javne ustanove
	Izrada idejnog projekta za novi sustav osvjetljenja, telefonske veze, te sustava ozvučenja i video prezentacije	Napisan idejni projekt sa svim traženim odrednicama	Idejni projekt	Podugovor s izvođačem	Iz redovnog rada Javne ustanove i ostali izvori financiranja (iz državnog proračuna, donacija ili domaćih i međunarodnih fondova/programa)
	Priprema i raspisivanje javnog natječaja za izradu glavnog provedbenog projekta uređenja	Raspisan i proveden natječaj	Ugovor s izrađivačem glavnog provedbenog projekta	3 radnika/dan	Iz redovnog rada Javne ustanove
	Izrada detaljnog provedbenog projekta/glavnog građevinskog projekta	Glavni projekt	Glavni projekt	Podugovor s izvođačem	Iz redovnog rada Javne ustanove
	Priprema zajedničkih projekata za dobivanje dodatnih financijskih sredstava	Projektni prijedlog izrađen i poslan na tri natječaja za financiranje	Projektna dokumentacija	20 radnika/dan	Iz redovnog rada Javne ustanove
	Priprema za javni natječaj za izvođenje građevinskih i ostalih radova na uređenju i uvođenju sustava instalacija i veza	Raspisan i proveden natječaj	Raspisana natječajna dokumentacija	5 radnika/dan	Iz redovnog rada Javne ustanove
Rješavanje imovinsko-pravnih odnosa oko objekata za ulazni punkt	Pregovori sa sadašnjim vlasnikom, općinom Gračac	Ugovor o darovanju ili o dugogodišnjem najmu	Ugovor	5 radnika/dan	Iz redovnog rada Javne ustanove
	Točna geodetska izmjera granice čestica	Elaborat	Elaborat	Podugovor s izvođačem	Iz redovnog rada Javne ustanove
	Usklađivanje gruntovnice i katastra	Upis u gruntovnicu	Vlasnički list	2 radnika/dana	Iz redovnog rada Javne ustanove

Cilj	Aktivnost	Mjerljiv rezultat	Načini provjere	Potrebne ulazne pretpostavke	Ulazni troškovi
Podcilj 2: Izvedbeni (građevinski) radovi					
Građevinska rekonstrukcija i uvođenje novih sustava instalacija i veza	Izvedba građevinskih radova	Izvedba svih predviđenih i planiranih građevinskih radova u dogovorenom roku	Građevinska dokumentacija	Podugovor sa izvođačem	Iz redovnog rada Javne ustanove i ostali izvori financiranja (iz državnog proračuna, donacija ili domaćih i međunarodnih fondova/ programa)
	Građevinski nadzor	Kvaliteta izvedbe radova i održavanje rokova prema propisima i glavnom projektu	Građevinska dokumentacija, Izvještaj nadzornog tijela	Podugovor sa izvođačem	Iz redovnog rada Javne ustanove i ostali izvori financiranja (iz državnog proračuna, donacija ili domaćih i međunarodnih fondova/ programa)
	Potrebni dopunski radovi na uređivanju pristupnih staza	Prilazna i spojna staza uređene i u punoj funkciji	Dnevnik rada nadzorne službe	50 radnika/dan	Iz redovnog rada Javne ustanove i ostali izvori financiranja (iz državnog proračuna, donacija ili domaćih i međunarodnih fondova/ programa)
Uređenje i opremanje ulaznog punkta	Radovi na uređenju i opremanju ulaznog punkta	Izvršeni popravci na postojećim objektima, unutrašnjost opremljena, u punoj funkciji	Dnevnik rada nadzorne službe, računi za nabavu opreme, materijala i sitnog inventara	10 radnika/dan	Iz redovnog rada Javne ustanove i ostali izvori financiranja (Državnog proračuna, donacija ili domaćih i međunarodnih fondova/ programa)
	Uređenje pomoćnog objekta za alat i opremu	Izvršeni popravci na postojećem objektu, opremanje	Dnevnik rada nadzorne službe	10 radnika/dan	Iz redovnog rada Javne ustanove i ostali izvori financiranja (iz državnog proračuna, donacija ili domaćih i međunarodnih fondova/ programa)
	Potrebni radovi na uređenju okoliša ulaznog punkta	Ulazni punkt uređen i u punoj funkciji	Dnevnik rada nadzorne službe	10 radnika/dan	Iz redovnog rada Javne ustanove i ostali izvori financiranja (iz državnog proračuna, donacija ili domaćih i međunarodnih fondova/ programa)
Podcilj 3: Dodatno opremanje Cerovačkih špilja					
Postavljanje mjernih stanica za temperaturu, vlagu i količinu radona u Donjoj i Gornjoj Cerovačkoj pećini	Određivanje lokacije za postavljanje mjernih stanica	Plan aktivnosti nadzorne i stručne službe	Dnevnik rada nadzorne i stručne službe	4 radnika/dan	Iz redovnog rada Javne ustanove
	Pridobivanje potrebnih dozvola i uvjeta	Dobiveni uvjeti i sve potrebne suglasnosti	Kompletna stručna dokumentacija (DZZP)	8 radnika/dan	Iz redovnog rada Javne ustanove
	Priprema za raspis natječaja za javnu nabavu i postavljanje mjernih instrumenata	Raspisan i proveden natječaj za javnu nabavu i postavljanje opreme	Ugovor sa dobavljačem/ izvođačem	2 radnika/dana	Iz redovnog rada Javne ustanove
	Postavljanje mjernih stanica	Postavljene 2 mjerne stanice	Mjerne stanice u uporabi	Podugovor s izvođačem /dobavljačem	Iz redovnog rada Javne ustanove

Cilj	Aktivnost	Mjerljiv rezultat	Načini provjere	Potrebne ulazne pretpostavke	Ulazni troškovi
Dizajn i izrada cjelovitog sustava signalizacije na području špiljskog kompleksa	Usklađivanje prema obrascu postojeće signalizacije	Jednoobrazna signalizacija	Zapisnik i druga dokumentacija	1 radnik/dan	Iz redovnog rada Javne ustanove
	Izvedba signalizacije	Postavljena signalizacija na cijelom području i unutar špilja	Dnevnik rada nadzorne službe	Dizajn i tisak 5 radnika / dan, postavljanje 10 radnika/dan	Iz redovnog rada Javne ustanove
	Suradnja sa HPS oko izvedbe radova na obilježavanju staze	U cijeloj dužini kvalitetno markirane i održavane staze	Terenski obilazak, zapisnik	U sklopu dnevnog rada nadzorne i stručne službe	Iz redovnog rada Javne ustanove
	Održavanje postojeće signalizacije	Plan aktivnosti nadzorne službe	Dnevnik rada nadzorne službe	5 radnika/dan godišnje	Iz redovnog rada Javne ustanove
Uklanjanje grafita sa špiljskih ukrasa i zidova	Detektirati sve postojeće grafite	Plan aktivnosti nadzorne službe	Dnevnik rada nadzorne službe, fotodokumentacija	6 radnika/dan,	Iz redovnog rada Javne ustanove
	Priprema i raspis natječaja za prikupljanje ponuda za radove uklanjanja grafita u špiljama	Raspisan i proveden natječaj	Ugovor sa izvršiteljem radova	2 radnika/dan	Iz redovnog rada Javne ustanove
	Uklanjanje grafita u špiljama	Izvedba svih dogovorenih radova u roku	Fotodokumentacija, popis mjesta koje je potrebno sanirati	Podugovor s izvođačem	Iz redovnog rada Javne ustanove i ostali izvori financiranja (iz državnog proračuna, donacija ili domaćih i međunarodnih fondova/ programa)
Postavljanje izložbene vitrine za arheološke nalaze i iskopine	Osmišljavanje stalnog arheološkog postava	Konceptno rješenje sa izvedbenim planovima	Elaborat o izložbenom postavu	10 radnika / dana u suradnji s Muzejom Like i Arheološkim muzejom, Zg	Iz redovnog rada Javne ustanove i ostali izvori financiranja (iz državnog proračuna, donacija ili domaćih i međunarodnih fondova/ programa)
	Sakupljanje ili posudba potrebnih eksponata	Nabavka eksponata, obrada postojećih i revers	Postavljeni i zaštićeni eksponati	10 radnika / dana u suradnji s Muzejom Like i Arheološkim muzejom, Zg	Iz redovnog rada Javne ustanove i ostali izvori financiranja (iz državnog proračuna, donacija ili domaćih i međunarodnih fondova/ programa)
	Priprema i raspis natječaja za instalaciju izložbe	Raspisan natječaj za javnu nabavu i instalaciju	Ugovor s postavljačem izložbe	2 radnika/dan	Iz redovnog rada Javne ustanove i ostali izvori financiranja (iz državnog proračuna, donacija ili domaćih i međunarodnih fondova/ programa)
	Izvedba i postavljanje vitrina sa eksponatima	Izvedba svih planiranih sadržaja	Izložbeni postav u punoj funkciji	Podugovor s izvođačem	Iz redovnog rada Javne ustanove i ostali izvori financiranja (iz državnog proračuna, donacija ili domaćih i međunarodnih fondova/ programa)

Cilj	Aktivnost	Mjerljiv rezultat	Načini provjere	Potrebne ulazne pretpostavke	Ulazni troškovi
Podcilj 4: Promidžba i informiranje					
Izrada monografije o Cerovačkim špiljama	Izrada monografije o Cerovačkim špiljama	Izrađena monografija u suradnji sa stručnjacima i znanstvenicima	Monografija <i>Cerovačke špilje</i> u ponudi i prodaji	Dizajn 15 radnika/dan, Podugovor s izvođačem, Tisak	Iz redovnog rada Javne ustanove i ostali izvori financiranja (iz državnog proračuna, donacija ili domaćih i međunarodnih fondova/programa)
Izrada promidžbenih materijala	Izrada turističkog vodiča za Cerovačke špilje	Izrađen turistički vodič	Turistički vodič u ponudi i prodaji	Dizajn 15 radnika/dan, Tisak	Iz redovnog rada Javne ustanove
	Izrada i distribucija promidžbenih materijala	Izrađeni promidžbeni materijali	Grafičko rješenje spremno za tisak, leci, multimedijalni CD-i i drugo	Dizajn 10 radnika/dan, Tisak, snimanje	Iz redovnog rada Javne ustanove
Osmišljavanje i izrada tipičnog suvenira	Osmišljavanje i izrada tipičnog suvenira	Izrađeni suveniri	Suveniri u ponudi i prodaji	Podugovor s izvođačem	Iz redovnog rada Javne ustanove
Podcilj 5: Znanstvena istraživanja					
Provedba znanstvenih istraživanja i inventarizacije u Cerovačkim špiljama	Provedba arheoloških istraživanja	Provedena planirana istraživanja	Elaborati, studije, karte, fotografije, artefakti	Podugovor s izvođačem	Iz redovnog rada Javne ustanove
	Provedba biospeleoloških istraživanja	Provedena planirana istraživanja	Elaborati, studije, karte	Podugovor s izvođačem	Iz redovnog rada Javne ustanove
	Provedba hidrogeoloških istraživanja	Provedena planirana istraživanja	Elaborati, studije, karte, uzorci	Podugovor s izvođačem	Iz redovnog rada Javne ustanove
	Speleološka istraživanja i mjerenja	Provedena planirana istraživanja	Elaborati, studije, karte	Podugovor s izvođačem	Iz redovnog rada Javne ustanove

